

**Strategia de dezvoltare locală
pentru perioada 2021 - 2027
a unității administrativ
teritoriale Sălard
județul Bihor**

Cuvânt înainte

Sa formezi o echipa este doar inceputul, sa ramai impreuna este progresul, sa lucrezi impreuna reprezinta succesul. Munca in echipa este cea care ii face pe oamenii obisnuiti capabili de rezultate neobisnuite.

În anul 2004, când am devenit primarul acestei comune am promis că voi face tot ceea ce este posibil pentru ca Sălardul să devină un loc modern și confortabil pentru toți locuitorii săi. În acești ani, împreună cu echipa mea am reușit să facem foarte multe dintre lucrurile pe care ni le-am propus. Sălard este o comună în plină dezvoltare și care se află pe drumul cel bun. Desigur, mai sunt multe lucruri care trebuie făcute, lucruri pe care dorim să le realizăm în viitor. De aceea, ne propunem să continuăm să lucrăm împreună pentru bunăstarea comunei noastre!

Dr. Ing. Nagy Miklós,

Primarul comunei Salard, județul Bihor

CUPRINS

Cuvânt înainte	
Introducere	1
Scurt istoric	2 - 3
Capitolul I Analiza situației existente	4
I.1. Cadrul general	4 - 9
I.2. Demografie	10 - 14
I.3. Dezvoltare economică	15 - 35
I.4. Terenuri și locuințe	36 - 38
I.5. Infrastructură și echiparea teritoriului	39 - 40
I.6. Servicii publice	41 - 45
I.7. Cultura, tradiții și obiceiuri	46 - 61
I.8. Mediu	62 - 64
I.9. Aprecieri generale privind situația din comuna Salard	65 - 69
I.10. Analiza SWOT	70 - 80
Capitolul II Strategia de dezvoltare	81
II.1. Principii strategice	81 - 82
II.2. Viziune, obiective strategice, obiective specifice	83 - 86
II.3. Priorități de dezvoltare. Teme orizontale	87 - 89
II.4. Analiza reglementărilor europene, naționale, regionale	90 - 106
II.5. Priorități naționale și regionale de investiții pentru finanțarea din fondurile europene 2021 - 2027	107 - 117
II.6. Coerența cu politicile existente	118 - 119
II.7. Surse de finanțare	120 - 121
II.8. Implementarea și monitorizarea strategiei	122 - 123
II.9. Analiza factorilor interesați	124 - 119
II.10. Portofoliu de proiecte	120 - 144
Bibliografie	145

INTRODUCERE

Strategia de dezvoltare locala a Comunei Salard pentru perioada 2021 - 2027 este rezultatul vointei comunitatii locale din Salard, care are la baza colaborarea dintre membrii comunitatii si reprezentantii administratiei publice. Obiectivul acestei Strategii este de a sustine eforturile viitoare de dezvoltare ale comunei, prin stabilirea unor directii strategice care au la baza analiza a 4 factori importanti: resurse, puncte slabe, oportunitati si amenintari cu care se confrunta comuna Salard.

Etapele metodologice principale ale Procesul de Planificare Strategica sunt urmatoarele:

1. Realizarea analizei preliminare. Planificarea strategica presupune o analiza preliminara a caracteristicilor comunitatii vizate. Aceasta analiza cuprinde elemente diverse precum elemente de istorie a comunitatii, analiza de mediu, analiza cadrului strategic la nivel national, regional si judetean. Principala misiune a analizei preliminare se refera la structurarea mediului in care se plaseaza comunitatea si la identificarea capacitatilor reale detinute de aceasta.

2. Stabilirea viziunii asupra dezvoltarii strategice a comunitatii.

Pasul al doilea se refera la stabilirea unei viziuni asupra dezvoltarii strategice a comunei Salard. Aceasta viziune trebuie sa tina seama de elementele principale ale analizei preliminare.

3. Analiza sectoriala a domeniilor strategice principale. Aceasta analiza se realizeaza pe domenii. In cadrul fiecarui domeniu au fost elaborate sinteze de lucru pe baza carora au fost organizate dezbateri publice. Domenii strategice principale identificate pentru comuna Salard sunt:

- dezvoltare si competitivitate economica;
- dezvoltare rurala si infrastructura (urbanism, transport, mediu etc);
- dezvoltarea resurselor umane (educatie, pregatire continua, relatia cu unitatile de invatamant, etc);

- dezvoltare comunitara (cultura, tineret, sport, ong-uri, social, sanatate).

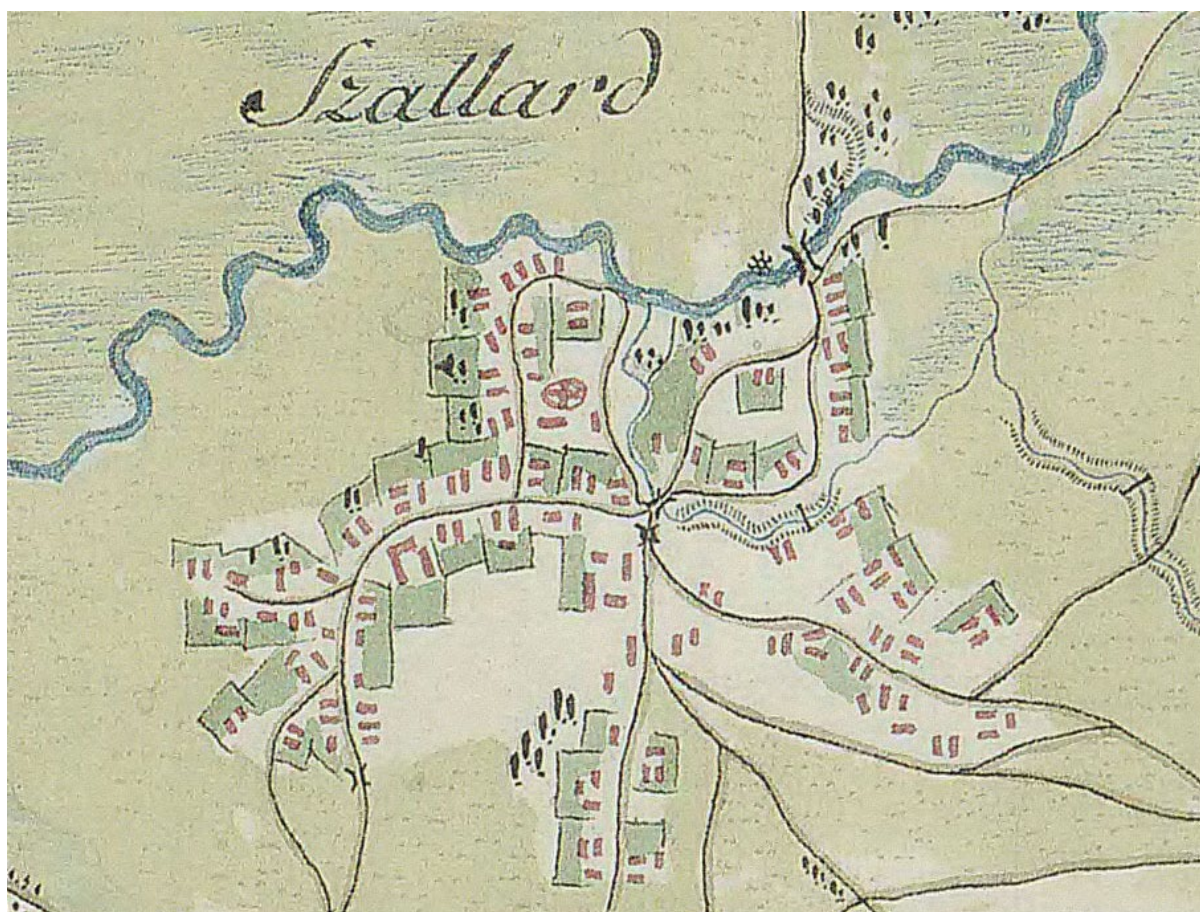
Metodologia presupune urmatoarele elemente principale:

- analiza SWOT (puncte slabe, puncte tari, oportunitati, amenintari);
- identificarea problemelor strategice pe baza analizei SWOT;
- elaborarea de strategii sectoriale care sa raspunda problemelor strategice identificate;
- modalitati de evaluare a rezultatelor pe termen mediu si lung.

Toate sintezele de lucru au fost supuse dezbaterii publice, la care au fost invitate sa ia parte toate partile interesate. Sintezele au fost modificate pe baza acestor dezbateri publice, pentru ca ele trebuie sa reflecte realitatea si sa reprezinte dorintele si interesele comunitatii.

4. Articularea documentului strategic. Acest document strategic principal a fost elaborat in urma definirii strategiilor sectoriale bazate pe sintezele de lucru si dezbaterile publice. Acesta este necesar sa fie analizat de Consiliul Local si de societatea civila din comuna Salard, forma lui finala putand fi asumata ca document de planificare strategica pentru comunitate.

Strategia de Dezvoltare Locala va fi instrumentul de lucru al administratiei publice locale care va orienta gandirea, decizia si actiunea catre obiectivele superioare sau catre premisele obiectivelor, fara ca pe parcurs sa existe abateri datorate urgentelor sau avantajelor si dezavantajelor ce pot interveni in anumite momente. Strategia reprezinta un raspuns planificat, integrat la conditiile locale socio-economice, de infrastructura si de mediu cu scopul de a evidentia oportunitatile pe care le avem ca cetateni ai Romaniei, stat membru in Uniunea Europeana. Politica actuala a Uniunii Europene este concentrata pe dezvoltarea durabila a societatii din toate punctele de vedere. Pentru aceasta, ea pune la dispozitia statelor membre diverse instrumente financiare menite a rezolva problemele economice si sociale.

SCURT ISTORIC

Comuna Salard este asezata pe valea Barcaului si este formata din localitatile Santimreu, Hodos si centrul de comuna Salard. Salard si Hodos se afla pe malul stang al raului Barcau intinzandu-se pe dealuri impadurite, iar Santimreu pe malul drept, aflandu-se pe ses.

Salard

Valea Barcaului a fost locuita inca de acum 7500 de ani, aici gasindu-se unelte de piatra datand din epoca neoliticului. Probabil numele provine de la Zalard, un mare conducator de osti. Intre anii 1291-1294 este pomenit ca "Villa Zalard", fiind un oras cu drept de targ si se intindea pe o suprafata mai mare decat cea actuala. La inceputul secolului al XIII-lea fiul lui Ecs, Pal, a construit Cetatea Adrian, cetate care a fost pana in secolul al XV-lea cetatea "nobililor rebeli". Regele Sigismund a donat in anul 1395 Salardul si Cetatea Adrian familiei nobililor Csaky. Familia Csaky a construit o biserica si o manastire, unde au fost adusi calugari franciscani. Biserica mai exista si astazi. Pe peretii bisericii (in prezent

reformat-calvina) se mai vad inca fresce din secolul al XV-lea.

Reforma confesionala din 1558 a schimbat starea lucrurilor de pana atunci, prin scindarea familiei Csaky in doua. Salardul a devenit localitate protestanta (reformat-calvina). Dupa familia Csaky, in a doua jumatate a secolului al XIX-lea, ajunge in posesia familiei de nobili Csernovits, apoi a familiilor Toth, Barcs si Topercel, ale caror mosii au fost impartite cu ocazia reformei agrare postbelice. Localitatea detine din timpuri stravechi dreptul de a organiza pieti si a avut si rang de oras pana in anii 1700.

In timpul navalirii otomane sub Pasa Seldi, majoritatea populatiei a fost ucisa. Cu toate acestea, in 1665 inregistra deja 600 de locuitori.

La inceputul secolului al XX-lea in localitate existau urmatoarele confesiuni: reformat-calvina, greco-catolica, romano-catolica, mozaica si baptista.

Dupa anul 1918 incepe sa se dezvolte comunitatea ortodoxa, numarul enoriasilor

fiind în creștere. Aici s-a născut în secolul al XVII-lea renumitul cronicar Szalardi János a cărui statuie se află în parcul din fața școlii cu clasele I-IV din Salard.

Cea mai importantă operă a sa este "*Síralmas magyar kronika*" în care descrie pe întinderea a nouă cărți, istoria Transilvaniei între anii 1526-1662.

Comuna este străbătută de râul Barcau, predomină terenurile arabile cu soluri de bună calitate.

Aici funcționează Asociația Vanatorilor și Pescarilor Valea Barcaului ce deține la Sintimreu o impresionantă cabană de vanatoare. Producătorii locali își vând produsele cultivate în mod tradițional: lactate, legume și fructe, în fiecare zi de miercuri la piața agroalimentară din Salard.

La fermele agricole de pe raza comunei se cultivă pentru export zmeură, capsuni, afine, mere, porumb care sunt apoi conservate prin congelare industrială. Există și ferme ecologice certificate iar unii gospodari se ocupă cu bioapicultura.

Santimreu

Parte a comunei Salard, localitatea este cea mai renumită zonă viticolă din județul Bihor, datorită așezării geografice, a solului deosebit și a vinurilor cunoscute. Localitatea se întinde la poalele dealurilor unde Barcaul intră în câmpie.

Denumirea localității provine de la Printul Imre, fiul regelui Ștefan I al Ungariei și al reginei Ghizela. În "*Váradí Regestrum*" (Registrul Orădiei) apare prima dată în anul 1220, în forma latină Sanctus Henricus. Potrivit Almanahului "*Hildesheim*", printul Imre a murit la 2 septembrie 1031 cu ocazia unei vânatori, omorât de un mistret. Majoritatea istoricilor consideră că moartea printului mostenitor s-a petrecut pe teritoriul ducatului Bihariei care îi revenea, presupunând că abazia de alta dată a fost construită pe locul unde a murit printul Imre. În zilele noastre amintirea sa este păstrată prin statuia ridicată în mai 2005, care este un monument de interes turistic alături de ruinele cetății "*Adorján*" din apropierea localității, cu un turn înalt de 8 m.

Cu ocazia reformei administrative din anul 1968, Santimreu a devenit sat component al comunei Salard, cu o școală cu clase I-IV, grădiniță și unități de deservire. Religia populației anterior reformei a fost 100% romano-catolică, dar datorită influenței familiei Warkoch de religie reformată în anul 1550 locuitorii au devenit reformați. Cu ocazia ultimului recensământ, numărul locuitorilor este 607 în majoritate de religie reformată. Populația acestui așezământ în prezent trăiește din agricultură, mai multe hectare fiind cultivate după metoda ecologică existând și o gospodărie bio model, dar se ocupă și cu cultivarea viei respectiv viticultura. În zilele noastre pivnițele din valea "*Gárdony*" și "*Muntele Tót*" asigură vinuri de cea mai bună calitate din zonă. Există în sat o fantană arteziană a cărei apă conține mult fier și care este eficientă pentru vindecarea bolilor digestive. Anterior Războiului Mondial apa fontanei era imbuteliată. Lacul de acumulare de 30 ha ar putea reprezenta un potențial turistic care este potrivit pentru baie, sporturi acvatice și pescuit. Localnicii se ocupă și cu creșterea cailor de rasă lipitani de concurs, existând posibilitatea plimbarilor calare sau cu trasura și iarna cu sania.

Hodos

Istoricul Jako Zsigmond datează satul de la sfârșitul secolului al XII-lea. Localitatea a fost menționată la 1291 într-un edict papal cu numele „Hudus”.

Satul ia în anul 1349 numele familiei Jako, de unde și denumirea de Jakohodos. Proprietarul Hodosului, Jako Ferenc este decapitat în anul 1512 și își pierde averea. Domeniile sunt preluate de Werboczy István, de la care preia familia Bajom iar mai târziu Zolyom.

După invazia turcească localitatea începe să se dezvolte în secolul al XVIII-lea, iar în 1873 ia ființă chiar și o școală de băieți și fete.

La recensământul din 1891 existau în sat 963 locuitori. În secolul al XIX-lea satul este în proprietatea familiei Levay, Szilágyi, Ilosvai, Jarmy, Kiss, Ercsey, Pesti și Bartos.

CAPITOLUL I

ANALIZA SITUATIEI EXISTENTE

I.1 CARACTERISTICI GENERALE ALE COMUNEI SALARD

AMPLASARE SI ACCESIBILITATE

Comuna Salard este asezata pe valea Barcaului, este formata din localitatile Santimreu, Hodos si centrul de comuna Salard. Salard se afla pe malul stang, Santimreu pe malul drept, iar Hodos pe malul stang al raului Barcau.

Santimreu se intinde pe dealuri impadurite, Hodos si Salard se afla in zona de ses.

Comuna este situata in vestul judetului Bihor, la nord-est de municipiul Oradea, la o distanta de 23 de km de acesta. Prin comuna trece drumul judetean Biharia - Marghita.

Se invecineaza la Nord-Vest cu comuna Diosig si comuna Rosiori, la Sud-Vest cu comuna Tamaseu si comuna Biharia, la Sud cu comuna Saniob. Coordonatele geografice ale comunei sunt 47° 13' Nord, 22° 3' Est. Principalele cai de acces sunt:

◆ Calea ferata - cea mai apropiata gara C.F.R. este la o distanta de 15 km, in comuna Biharia;

◆ Drum national - DN 19E;

◆ Drumuri comunale - DC 19, DC 20, DC 21, DC 22, DC 25, DC 34;

◆ Drumuri agricole - 26 km.

Comuna Salard se afla la o distanta de 23 km de Oradea, timpul aproximativ, necesar parcurgerii distantei fiind de 30 de minute cu masina, 45 de minute cu autobusul si 70 de minute cu trenul.

In ceea ce priveste accesul prin intermediul cailor aeriene, cel mai apropiat aeroport se afla la Oradea.

SUPRAFATA

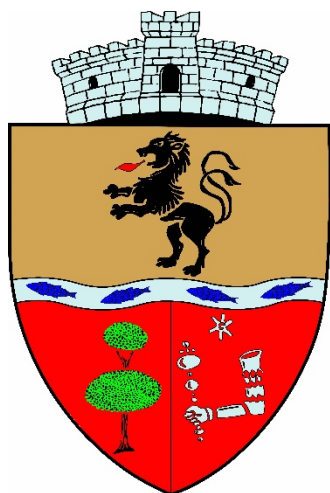
Suprafata totala a comunei este de 7048 ha, din care intravilan 446 ha si extravilan 6602 ha. Teritoriul comunei Salard este alcatuit din localitatea Salard 3354 ha, localitatea Santimreu 2134 ha si localitatea Hodos 1560 ha.

Din suprafata comunei Salard de 7048 ha, suprafata agricola este de 5853 ha din care:

- Suprafata arabila - 5005 ha;
- Pasuni - 575 ha;
- Fanete - 151 ha;
- Vii - 76 ha;
- Livezi si pepiniere pomicole - 46 ha.

Suprafata neagricola de 1195 ha este compusa din:

- Paduri si alte terenuri forestiere - 492 ha;
- Terenuri cu ape si ape cu stuf - 201 ha;
- Cai de comunicatie si cai ferate - 178 ha;
- Terenuri ocupate cu constructii si curti - 233 ha;
- Terenuri degradate si neproductive - 91 ha.

ORGANIZARE ADMINISTRATIVA

Comuna Salard cuprinde in structura sa administrativa trei sate: satul resedinta Salard, care de altfel da si numele comunei, Salard si Otomani. Autoritatile administratiei publice locale din comuna Salard sunt Consiliul Local Salard, aparatul propriu al acestuia denumit Primaria comunei Salard si Primarul comunei Salard. Comuna Salard este persoana juridica de drept public. Are patrimoniu propriu si capacitate juridica deplina. Autoritatile administratiei publice prin care se realizeaza autonomia locala in comuna Salard sunt Consiliul Local, ca autoritate deliberativa si Primarul, ca autoritate executiva.

Consiliul local se compune din consilieri locali alesi in conditiile stabilite de legea pentru alegerea autoritatilor administratiei publice locale. Consiliul local are initiativa si hotaraste, in conditiile legii, in toate

problemele de interes local, cu exceptia celor care sunt date prin lege in competenta altor autoritati ale administratiei publice locale sau centrale.

Aparatul de specialitate al Primarului comunei Salard este organizat si functioneaza in temeiul OUG nr. 57/2019 privind Codul administrativ. Comuna Salard are un primar si un viceprimar, alesi in conditiile legii. Functia de primar si functia de viceprimar sunt functii de demnitate publica. Viceprimarul este subordonat primarului si, in situatiile prevazute de lege, inlocuitorul de drept al acestuia, situatie in care exercita, in numele primarului, atributiile ce ii revin acestuia. Primarul poate delega o parte din atributiile sale viceprimarului. Aparatul de specialitate al Primarului comunei Salard este organizat si functioneaza in temeiul OUG nr. 57/2019 privind Codul administrativ.

Aparatul de specialitate al primarului cuprinde 36 de functii si este structurat conform organigramei aprobate prin hotarare a Consiliului Local al comunei Salard. Consiliul Local Salard este format din 13 consilieri. Primaria comunei Salard numara in componenta sa 12 functionari publici si personal contractual in numar de 7, respectiv 2 functii de demnitate publica si 15 posturi vacante.

RELIEF

Din punct de vedere geomorfologic amplasamentul comunei este situat in zona campiei depresionare a vail raului Barcau.

Zona pe care se intinde comuna Salard apartine structurii geologice majore depresionare a Campiei Pannonice, in care succesiunea geologica este data de complexul argilelor si nisipurilor pannoniene de culoare cenusiu-vinetie, peste care se dispun discordant formatiuni recente, nisipuri si pietrisuri de terasa, formatiuni aluvionare argiloase-nisipoase, de varsta pleistocen-holocene.

Santimreu se intinde pe dealuri impadurite, Hodos si Salard se afla pe ses.

CLIMA

Clima comunei Salard este temperat continentală. Temperatura medie anuală este de 10 - 11°C; temperatura medie cea mai

ridicată se înregistrează în luna iulie, având valoarea de 21,2°C, iar cea mai scăzută medie lunară este în ianuarie -15 °C. Toamna înghețurile încep în prima parte a lunii octombrie. În timpul iernii gerurile alternează cu dezghețuri. Primăverile sunt relativ scurte, temperaturile înalte apar brusc în luna martie, în aprilie vremea este variabilă, iar din luna mai temperaturile ridicate amintesc de vară. Cele mai calde luni sunt iulie și august. În toamnele lungi, de multe ori timpul însoțit se menține până la sfârșitul lunii noiembrie.

Precipitațiile medii anuale sunt de 635 mm, egale cu media pe țară. Pe anotimpuri, precipitațiile sunt repartizate în felul următor: iarnă -116,3 mm, primăvara 162,9 mm, vara 200 mm și toamna 155,8 mm. Cele mai abundente ploi cad la sfârșitul primăverii și începutul verii. În lunile iulie-august-septembrie se înregistrează un ușor deficit de umiditate. Marea majoritate a precipitațiilor cad sub formă de ploaie. În mod obișnuit, zăpada acoperă în mod satisfăcător solul.

Precipitațiile medii anuale sunt de 525 mm., mai mari în estul bazinului hidrografic al Văii Barcaului, în scădere valorică spre zona de câmpie de 482.4 mm. Cele mai mari cantități de precipitații se înregistrează vara în medie 74.1 mm, pe fondul circulației oceanice și intensificării activității frontale. Cantitățile de precipitații lichide cresc primăvara, începând cu luna mai, cauzând accentuarea scurgerii lichide și a procesului de albire, proces susținut și de creșterea accentuată a temperaturii aerului, ce determină la rândul său topirea zăpezilor.

Cele mai frecvente vânturi sunt cele din nord-vest, vânturi umede și reci, și vânturile din sud și sud-vest. Viteza medie a vântului este de 3.41 m/s, mai mare în sezonul rece. Vitezele cele mai mari se înregistrează pe direcțiile vânturilor dominante, primăvara și iarnă, viteza medie a vântului fiind în general de peste 3 m/s. Cele mai mari viteze ale vântului sunt din SV, cu 4.22 m/s și din S cu 3.85 m/s, iar cele mai reduse valori sunt din direcția SE și NV de 2.85 respectiv 3.07 m/s.

HIDROGRAFIA

Din întreaga suprafață a comunei, 201 ha sunt ocupate de apele de suprafață. Pe teritoriul comunei Salard curge [raul Barcau](#) și există un

lac de acumulare cu o bogată faună piscicolă în localitatea Santimreu, unde există de asemenea, o fantană arteziană de apă minerală feroasă, cu efecte medicinale.

Raul Barcau - izvorăște din partea nordică a Munților Apuseni, în comuna Sag din județul Salaj și județul Bihor. În Ungaria se varsă în raul Crisul Repede. Are o lungime de 134 km. Pe parcursul său străbate Dealurile de Vest și Câmpia de Vest. Lățimea medie a văii Barcaului este de circa 20 de metri.

Adâncimea văii este de 2-3 metri, în anumite porțiuni ajungând până la 4 metri. Raul are maluri abrupte supuse eroziunilor în mod accentuat.

Adâncimea medie a apei este de 0,5-1 metri, exceptând anumite porțiuni, unde adâncimea apei poate ajunge până la 2 metri. Este caracteristică o foarte mare neuniformitate atât în adâncimea apei cât și în ceea ce privește natura fundului și forma malului. Debitul râului este foarte variabil de la 0,5 m³/sec. la 15 m³/sec. În timpul inundațiilor, debitul mediu este în jur de 1,5-2 m³/sec. Printre cei 28 de afluenți ai acestui râu se numără Bistra, Ip, Saldabăgiu și Toplita. Debitul medii multianuale ale Barcaului la Salard sunt de 6,2 m³/s.

Lacul de acumulare de la Santimreu se află din toamna anului 2010 în administrația A.V.P. Valea Barcaului. Din 2011 detine licența de acvacultură. Lacul este situat la ieșirea din Santimreu, pe drumul ce face legătura cu localitatea Vaida. Are o suprafață utilă practicării pescuitului sportiv de aproximativ 45 ha, cu o lungime de circa 1 km și o lățime cuprinsă între 400 și 150 metri. Adâncimea apei variază între 2 și 8 metri.

În "coada lacului" s-a format de-a lungul anilor o splendidă delta, cu o suprafață de aproximativ 60 ha, o adâncime a apei cuprinsă între 30 și 150 de cm, un rai al pasarilor acvatice, aici cuibărind numeroase familii de lebede și rate, fiind de asemenea un habitat perfect reproducției naturale a materialului piscicol aflat în lac. În această zonă pescuitul este interzis. Lacul este alimentat natural de apă curgătoare și numeroase izvoare tot timpul anului, apa având o puritate și limpezime deosebite datorită imensei perdele de stuf care o filtrează.

Barajul si lacul de acumulare Salard este o acumulare laterala de varf, realizata ca o incinta indiguita si care se inunda dirijat printr-un deversor de tip erodabil la nivele peste asigurarea 5% in scopul de a prelua atenuarile provocate de indiguirea vail Barcau. Polderul este amplasat pe malul stang raului Barcau amonte de confluenta cu valea Danta.

- Cota creasta deversor lateral 111,55 mdMB;
- Lungime deversor (la baza) 110 m;
- 6 goliri de fund Ø 800 mm inchise cu stavile si clapeti spre emisar;
- Volum 15 mil.m3.

Datorita adancimii medii relative mari (circa 4 m), temperatura apei se mentine relativ constanta pe parcursul intregii verii, acumularea fiind situata la o altitudine de 120 m. Factorii de mai sus au dus la dezvoltarea naturala a unui bogat material piscicol, reprezentat in special de crap, stiuca, amur, caras si rosioara.

Intre anii 2010 si 2013 acumularea a fost populata cu circa 25 tone de crap (500 gr.-10 kg./buc), caras, somn (puiet si exemplare adulte) si 700 kg puiet amur (500 gr. - 800 gr/buc.). In primavara anului 2014, lacul a fost din nou populat cu 3 tone de platica, exemplare adulte (300 gr. - 700 gr./buc).

Acumularea este situata la marginea soselei, drumul din jurul lacului este pietruit, astfel accesul la locurile de pescuit este facil tot timpul anului indiferent de conditiile meteo cu orice tip de autoturism. Fiecare loc de pescuit este dotat cu o europubela.

Exista toaleta amenajate in jurul lacului, amplasate la o distanta de aproximativ 200 m una de alta. Pescuitul sportiv se poate practica de pe mal sau de pe pontoanele special amenajate in acest scop.

Asociatia Valea Barcaului dispune de sediu si cabana amenajate pe marginea acumularii, paza fiind asigurata permanent prin cei 4 paznici angajati. Datorita licentei de acvacultura, pescuitul se poate practica tot timpul anului. Accesul la balta se poate face prin localitatea Rosiori spre localitatea Vaida pe drumul Oradea - Satu Mare sau din Salard spre Santimreu pe drumul Oradea - Marghita, distanta fata de Oradea fiind de aproximativ 25 km.

SOLURILE SI SUBSOLUL

Felul solului prezinta o importanta insemnata in ceea ce priveste ocupatia locuitorilor si productia agricola a comunei. Solul este prielnic pentru cultivarea cerealelor, si exista fanete naturala si pasuni. Solurile

predominante sunt cernoziomurile. Cernoziomul este un sol foarte fertil, de culoare inchisa (negru, castaniu), format sub o vegetatie ierboasa, in conditiile unei clime continentale. Cernoziomul contine humus in proportie de 3-6%, procentaj mic in comparatie cu alte soluri, care pot avea pana la 25% humus, dar este de buna calitate (mull calcic), saturatia in baze este de 90-100% cu o reactie neutra, slab alcalina (pH = 7-7,8) si un procentaj important de acid fosforic, amoniac si fosfor. Materialul parental este reprezentat in special de roci sedimentare: loess, depozite loessoide, luturi, argile, marne, calcare, gresii.

BIODIVERISTATE

Flora si fauna este foarte diversificata si bogata atat ca numar de specii cat si ca valoare a acestora, fiind specifica Campiei Ierului. Aceasta bogatie este data si de suprafata ocupata de padure si de cursurile de apa.

Vegetatia este cea caracteristica sesului si a dealurilor joase, predominand terenurile arabile cu soluri de buna calitate.

Flora ierboasa provine din: rogoaze, coada calului, specii de trifoi care dau o cantitate mai mare din masa ierboasa. Arbustii mai importanti sunt: socul, maciesul si porumbarul. Pasunile si fanetele au o buna compozitie floristica unde, alaturi de grunincele apar: pirul, trifoiul, albastrelele, mohorul, costreiu.

Padurea reprezinta formatiunea vegetala cu o importanta deosebita pentru comuna Salard si este alcatuita din conifere, specii de fag si gorun. Vegetatia sesurilor este alcatuita din salcii si rachite. Murul, iarba campului si mai multe specii de trifoi apar in alcatuirea pajistilor de deal si de ses ale comunei.

In padurile de pe raza comunei Salard cuibaresc o multime de pasari printre care amintim: cinteza de padure, scatiul, presura galbena, pitulicea fluieratoare, pitulicea mica, botgrosul, mugurarul, cucul, sturzul cantator, grangurele, mai multe specii de pitigoi si ciocanitori, uliul porumbar, uliul pasarelelor, ciuful de padure, huhurezul mic, sorecarul comun, vanturelul rosu, ochiul boului, macaleandru, codrosul de munte,

mierla, gaita, cotofana, stancuta, corbul, alaturi de care apar multe altele.

Fauna de mamifere prezinta mai multe specii precum mistretul, capriorul, iepurele, viezurele, vulpea, pisica salbatica, dihorul si veverta.

Din fauna de micromamifere se remarca mai multe specii de soareci, chitcani, parsi si lilioci, iar nevestuica si hermelina sunt unele dintre mamiferele carnivore de talie mica.

Pe malurile Barcaului se intalneste o vegetatie acvatica destul de abundenta cu o importanta deosebita pentru pasari. Astfel, suprafetele sunt acoperite de trestiiuri, rogozisuri si papurisuri. In acestea, de cele mai multe ori, se gasesc si desisuri de rachite si salcii utilizate de o multitudine de pasari acvatice pentru reproducere. Aici cuibaresc izolat sau in colonii mixte starcul pitic, buhaiul de balta, starcul purpuriu, egreta mica, starcul galben, lopatarul, starcul de noapte, tiganusul si starcul cenusiu. Putem aminti si pasari migratoare: berze, gaste, cufundaci, cormorani, starci, ferestrasi, califari, cocordei, cocori, pescarusi, chire, chirighite. Dintre reptile putem intalni naparca, sarpele de alun, sarpele lui Esculap, soparla de camp, gusterul si sarpele de casa.

Apele Barcaului gazduiesc numeroase specii de pesti, printre care amintim: dunarita, zvarluga, raspar, fusar, boarta, mreana vanata, porcosorul de nisip, pietrar, porcosorul de vad.

RESURSELE NATURALE

Acestea reprezinta totalitatea zacamintelor de minerale si minereuri, a terenurilor cultivabile, a padurilor si apelor de care dispune o anumita regiune geografica.

Resursele naturale de care dispune comuna Salard sunt:

- 492 hectare de padure, cu specii caracteristice dealurilor joase;
- Existenta unor numeroase specii de plante si animale deosebite, specifice Vaii Ierului;
- Exista 575 ha de pasuni si fanete ca resurse pentru hrana animalelor;
- Numeroase specii de plante medicinale;
- Apa vie de la Santimreu atesta ca avand efect terapeutic in tratarea interna a afectiunilor tubului digestiv, hepato-biliare si externa a afectiunilor cardio-vasculare.

- Raul Barcau este o apa curgatoare cu efective de pesti;
- Lacul de acumulare de la Salard constituie efective de pesti si potential turistic;
- Apa geotermala care poate fi valorificata pentru producerea energiei termice, a apei calde menajere, in balneologie si agricultura;
- Fantana arteziana de apa minerala feroasa, cu efecte medicinale din Santimreu;
- Existenta solurilor fertile unde se pot cultiva legume si vita de vie;
- Cadru natural propice dezvoltarii agroturismului si turismului.

RESURSE ANTROPICE

Resurse antropice denumite si resurse antropogene sunt generate de fenomenele antropice, respectiv antropogene datorate actiunii omului cu urmari asupra reliefului, vegetatiei si climei. Aceste resurse includ toate categoriile de bunuri mobile si imobile care au fost realizate de-a lungul evolutiei istorice a societatii umane, fiind reprezentative pentru anumite epoci, curente si stiluri artistice, create de artisti de marca reprezentanti ai tuturor artelor. In comuna Salard exista o mare varietate de resurse cultural-istorice, cladiri si monumente:

- Necropola medievala - o descoperire arheologica a unei necropole de inhumatie care dateaza din secolul XIV;
- Ruinele cetatii Adorjan din secolul al XIII-lea;
- Biserica reformata din secolul al XIV-lea din Salard;
- Biserica reformata din secolul al XV-lea din Hodos;
- Biserica ortodoxa Sf Ierarh Nicolae din Salard;
- Castelul Bartsch;
- Conacul si hambarul din secolul al XVIII-lea din Salard;
- Sirul de pivnite „Drumul vinului” din Santimreu;
- Parcul memorial „Sfantul Emeric” din Santimreu;
- Monumentul Eroilor;
- Centrul de informare turistica;
- Capela si punctul de belvedere de la Santimreu.

I.2. DEMOGRAFIE

EVOLUTIA POPULATIEI STABILE

Populatia dupa domiciliu a comunei Salard in anul 2002 era de 4186 persoane, urmand o usoara crestere in anul 2011 la numarul de 4340 persoane. Cel mai populat sat al comunei este Salard, urmat de Hodos si Santimreu.

Conform datelor furnizate de Institutul National de Statistica, in luna ianuarie 2021, 4507 persoane au domiciliul in comuna Salard, nefiind inregistrare fluctuatii majore in ultimii 10 ani.

Majoritatea locuitorilor sunt maghiari, alte nationalitati fiind cele de romani si romi. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt reformati, dar exista si minoritati de ortodocsi, romano-catolici, baptisti, pentecostali si crestini dupa evanghelie.

Distributia pe sexe indica o populatie de sex masculin de 2246 persoane, in proportie de 49,83% din total si o populatie de sex feminin de 2261 persoane, in proportie de 50,17% din totalul populatiei cu domiciliul in comuna Salard.

Raportul de masculinitate definit ca raportul dintre numarul barbatilor si numarul femeilor, a fost la 1 ianuarie 2021 de 99,33%, ceea ce insemna ca la 91 persoane de sex masculin la revin 100 persoane de sex feminin, deficitul de barbati fiind de sub 1%.

Densitatea populatiei este de 63,94 locuitori/km² ceea ce insemna ca la 1 km², in comuna Salard revin 64 de locuitori. Astfel, comuna inregistreaza o densitate a populatiei scazuta

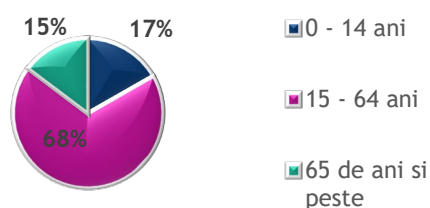
in comparatie cu judetul Bihor, unde aceasta este de 81,7 locuitori/km².

STRUCTURA SI IMBATRANIREA POPULATIEI

Imbatranirea populatiei este o tendinta pe termen lung care a inceput cu cateva decenii in urma in Europa. Aceasta tendinta este vizibila la nivelul transformarilor structurii de varsta a populatiei si se reflecta intr-o pondere in crestere a persoanelor in varsta, cuplata cu o pondere in scadere a persoanelor in varsta de munca, raportata la populatia totala.

In comuna Salard, populatia tanara (0-14 ani) este reprezentata de 756 de persoane, respectiv 16,77%, populatia imbatranita (65 de ani si peste) este reprezentata de 666 persoane, respectiv 14,78% si populatia activa sau adulta (15-64 ani), reprezentata de 3085 de persoane, are ponderea cea mai mare din total de 68,45% din totalul populatiei. Avand in vedere faptul ca in comuna Salard populatia tanara este mai numeroasa decat cea varstnica, este prezent fenomenul de intinerire al populatiei.

Distributia populatiei pe grupe de varsta

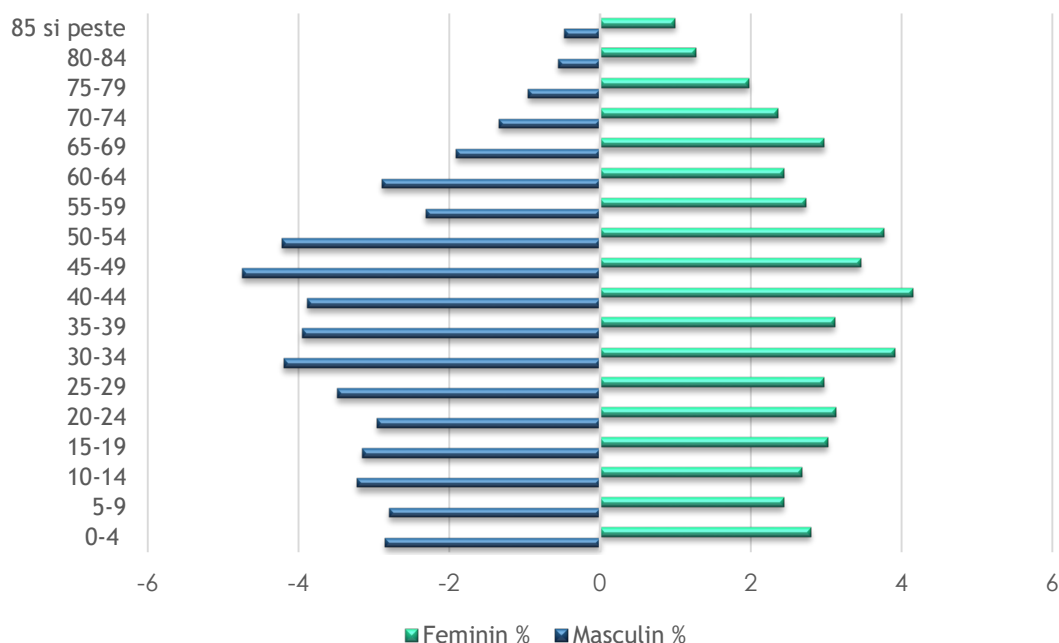
INDICATORI STATISTICI DEMOGRAFICI

Piramida pe grupe de varsta si sexe reprezinta diagrama liniara prin care se reprezinta grafic, in mod simetric, o caracteristica atat cantitativa cat si una calitativa. Consta in reprezentarea pe verticala si bilateral a grupelor de varsta pe cele doua sexe, in raport cu marimea grupelor de varsta. Piramida structurala ia forme diferite, reflectand tipul de evolutie a populatiei. Astfel, ele pot fi de

forma: triunghiulara, de clopot, de amfora sau de trefla.

In anul 2021, piramida varstelor in comuna Salard, ia forma de amfora, cu o baza aproape egala cu varful, ceea ce demonstreaza aparitia fenomenului de imbatranire a populatiei la nivelul comunei Salard. La mijloc, amofra este cea mai extinsa, intrucat populatia activa sau matura este cea mai numeroasa.

Piramida varstelor in anul 2021, comuna Salard

Situatia din prezent, la nivel european, este opusa celei din comuna Salard, stabilita in baza datelor colectate in urma celor doua recensaminte. Astfel, la 1 ianuarie 2019, populatia UE-27 a fost estimata la 446,8 milioane. Tinerii (intre 0 si 14 ani) au reprezentat 15,2 % din populatia UE-27, in timp ce persoanele considerate a fi in varsta de munca (intre 15 si 64 de ani) au reprezentat 64,6 % din populatie. Persoanele mai in varsta (65 de ani sau peste) au avut o pondere de 20,3 % (o crestere de 0,3 puncte procentuale in comparatie cu anul precedent si de 2,9 puncte procentuale in comparatie cu 10 ani in urma). La nivelul statelor membre ale UE-27, cea mai mare pondere de tineri din totalul populatiei in 2019 a fost inregistrata in Irlanda (20,5 %), in Franta (18,0 %) si in Suedia (17,8 %), in timp ce valorile cele mai scazute au fost inregistrate in Italia (13,2 %), in Germania

(13,6 %), in Malta si in Portugalia (ambele 13,7 %). In ceea ce priveste ponderea persoanelor cu varsta de 65 de ani sau peste din populatia totala, Italia (22,8 %), Grecia (22,0 %), Portugalia si Finlanda (ambele 21,8 %) au inregistrat ponderile cele mai mari, in timp ce Irlanda (14,1 %) si Luxemburg (14,4 %) au avut ponderea cea mai scazuta.

Cresterea ponderii relative a persoanelor varstnice poate fi explicata prin sporirea longevitatii, tendinta care a devenit vizibila de cateva decenii, pe masura ce speranta de viata a crescut; aceasta evolutie este deseori numita „imbatranirea varfului” piramidei demografice. Pe de alta parte, nivelurile constant scazute ale fertilitatii de-a lungul mai multor ani au contribuit la imbatranirea populatiei, numarul din ce in ce mai mic de nasteri ducand la o scadere a procentului de tineri din totalul populatiei.

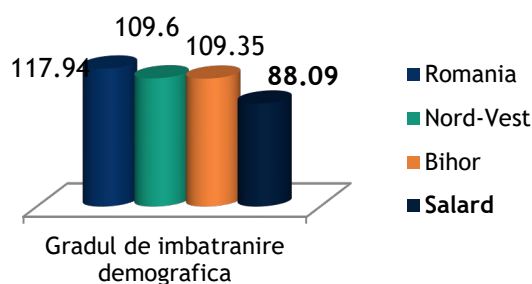
In incercarea de a analiza tendintele viitoare ale imbatranirii populatiei, cele mai recente proiectii privind populatia elaborate de Eurostat au acoperit perioada 2019-2100. Populatia UE-27 este proiectata sa creasca pana la valoarea maxima de 449,3 milioane in jurul anului 2026, urmand ca apoi sa descreasca treptat pana la 416,1 milioane pana in 2100.

Un alt aspect legat de imbatranirea populatiei este imbatranirea progresiva a populatiei mai varstnice, pe masura ce ponderea relativa a persoanelor foarte in varsta creste intr-un ritm mai rapid decat orice alt segment de varsta al

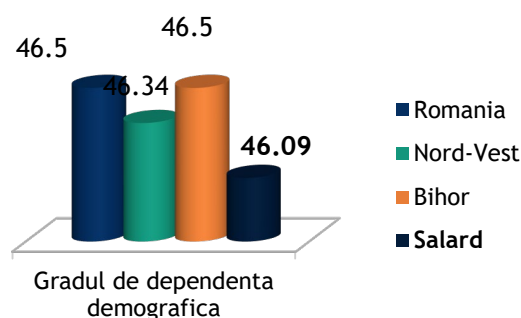
populatiei din UE-27. Ponderea persoanelor in varsta de 80 de ani sau peste raportata la populatia UE-27 este estimata sa creasca de doua ori si jumătate in perioada 2019-2100, de la 5,8 % la 14,6 %.

In perioada 2019-2100, se preconizeaza ca ponderea populatiei in varsta de munca va scadea, in timp ce persoanele mai in varsta vor reprezenta probabil o pondere in crestere din populatia totala: persoanele in varsta de 65 de ani sau peste vor reprezenta 31,3% din populatia UE-27 pana in 2100, in comparatie cu procentul de 20,2 % inregistrat in 2019.

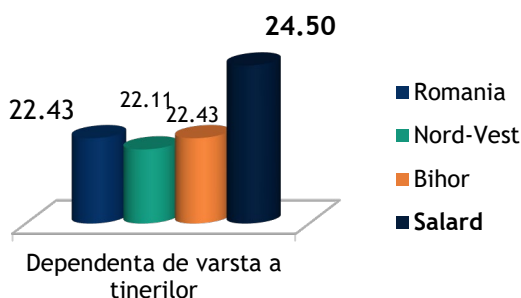
Gradul de imbatranire demografica a populatiei comunei Salard este de 88,09%. Acest indicator reprezinta numarul persoanelor varstnice (de 65 ani si peste) care revine la 100 de persoane tinere (sub 15 ani). Astfel, in comuna Salard, 88 de persoane varstnice revin la 100 de tineri, ceea ce indica o tendinta de imbatranire a populatiei. Gradul de imbatranire demografica este similar celui inregistrat la nivel judetean (109,35%), regional (109,60%) si national (117,94%), acesti indicatori reprezinta imbatranirea populatiei si un deficit de populatie tanara.

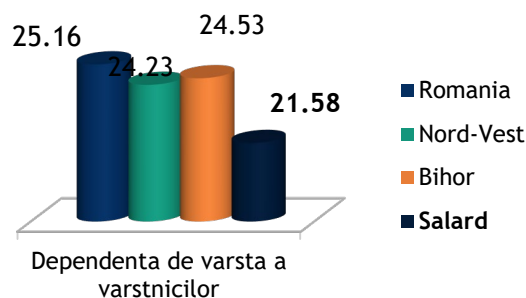
In ceea ce priveste **gradul de dependenta demografica** (raportul dintre numarul populatiei de 0 - 14 ani si peste 65 ani, pe de o parte, si numarul populatiei cu varsta cuprinsa intre 15 - 64 ani), 46 de persoane aflate in varsta de lucru sustin 100 de persoane inactivate. Gradul de dependenta demografica de 46,09% este cel mai scazut pentru comuna Salard, comparativ cu cel de la nivel judetean de 46,50%, de la nivel regional de 46,34% si cel de la nivel national de 46,50%.

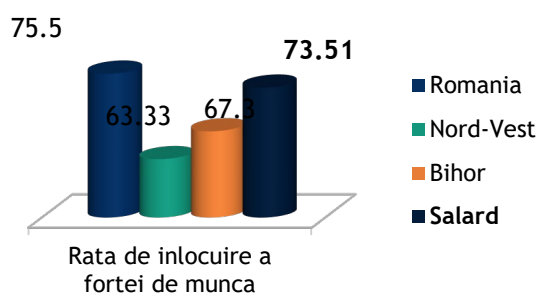
Rata de dependenta de varsta a tinerilor se calculeaza ca raportul dintre persoanele cu varsta mai mica de 15 ani si populatia cu varsta (apta) de munca si arata nivelul de sprijin de care are nevoie generatia tanara de la populatia apta de munca. Raportul pentru comuna Salard in anul 2021 este de 24,50%, fiind superior celor de la nivelul judetean de 22,43%, regional de 22,11% si national de 22,43%.

Rata de dependenta de varsta a varstnicilor se calculeaza ca raportul dintre persoanele cu varsta mai mare de 65 ani si populatia cu varsta (apta) de munca si arata nivelul de sprijin de care are nevoie generatia imbatranita de la populatia apta de munca. Raportul pentru comuna Salard in anul 2021 este de 21,58%, fiind inferior celui de la nivelul judetean de 24,53%, regional de 24,23% si national de 25,16%.

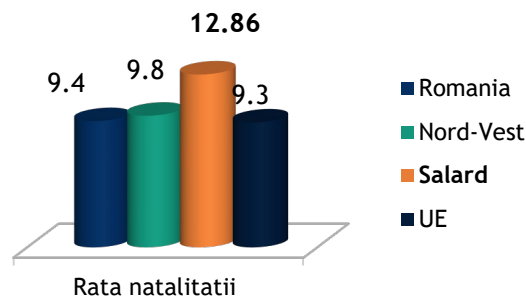

Rata de inlocuire a fortei de munca se calculeaza prin raportarea efectivului populatiei tinere la o treime din persoanele in varsta de 15 - 64 ani, calculat la 100 de locuitori. Astfel, rata de inlocuire a fortei de munca este de 73,51%, ceea ce inseamna ca la nivelul comunei, 100 persoane ce au iesit din campul muncii au fost inlocuite de aproximativ 73 de persoane, ceea ce a condus la un deficit de forta de munca de 27 de persoane. Rata de inlocuire a fortei de munca la nivelul comunei Salard se situeaza in jurul celei de la nivel judetean de 67,30%, nivel regional de 66,33% si nivel national de 75,50%. Aceste valori indica faptul ca in comuna Salard exista un deficit de forta de munca, situatie similara cu cea de la nivel, fiind necesare solutii pentru redresarea pietei muncii.

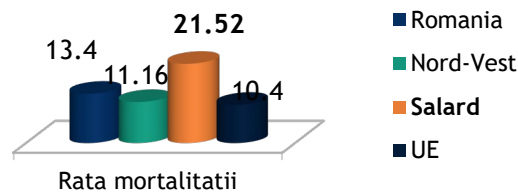

MISCAREA NATURALA A POPULATIEI

In anul 2020, in comuna Salard au fost inregistrati 58 de nascuti vii. **Rata natalitatii** populatiei este de 12,86% ceea ce inseamna ca la 1000 de locuitori au revenit aproximativ 12 nascuti vii. Acesta valoare este inferioara atat celei nationale de 9.4%, cat si celei a regiunii de Nord-Vest a Romaniei de 9.8% si cea de 9.3% de la nivelul Uniunii Europene.

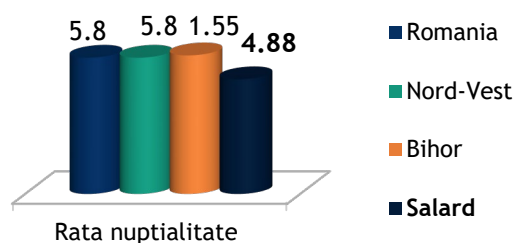

Rata mortalitatii reprezinta masa deceselor survenite in cadrul populatiei intr-o anumita perioada de timp, de obicei un an calendaristic. Pentru cele 97 de decese survenite in anul 2020, s-a inregistrat o rata a mortalitatii de 21.52% in comuna Salard. La nivelul UE, rata mortalitatii a fost de 10,4%, in Romania a fost de 13,4%, iar in regiunea de Nord-Vest a fost de 11,16%. Tendinta generala este de scadere a numarului de nou nascuti si crestere a numarului de decese, fapt ce determina existenta unui spor natural negativ,

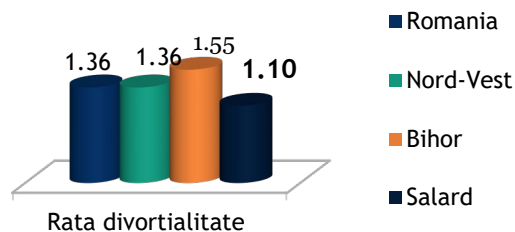

situatie regasita si in comuna Salard, fiind inregistrat un spor natural negativ de 8,66% in anul 2020, ceea ce semnifica o scadere a populatiei, fiind inregistrate cu 39 decese mai multe decat nasteri.

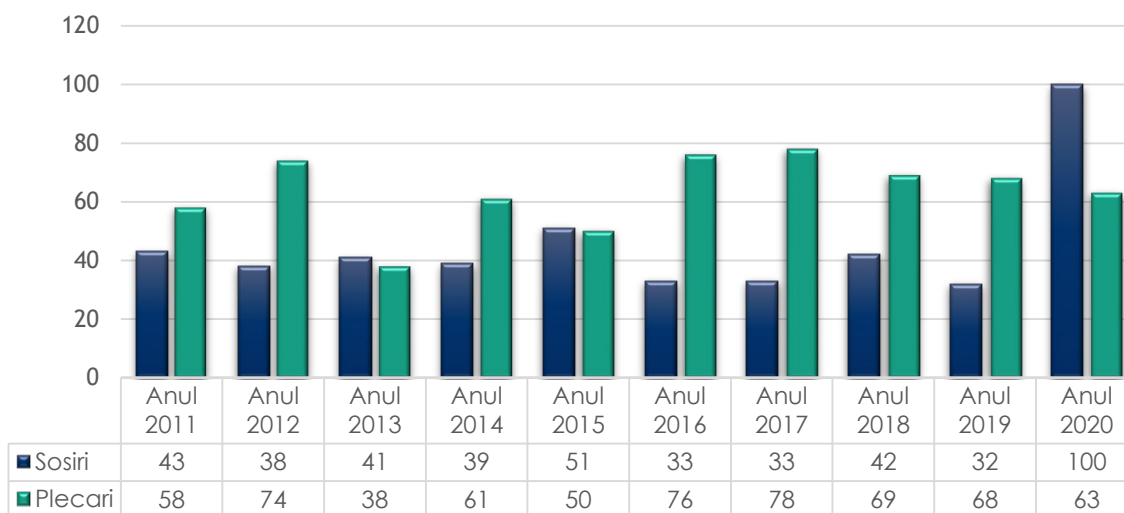
Rata de nuptialitate reprezinta numarul casatoriilor dintr-un an raportat la populatia la 1 iulie din anul respectiv si se exprima in numar de casatorii la 1000 locuitori. In comuna Salard fiind inregistrate 22 de casatorii la nivel local in anul 2020, rata nuptialitatii este de 4,88%, mai mica decat cele de la nivelul Regiunii Nord-Vest de 5,8%, judeteana de 5,9% si nationala de 5,8%. In mediul rural s-a inregistrat o usoara crestere a numarului de casatorii comparativ cu anul precedent.

Rata de divortialitate reprezinta numarul divorturilor dintr-un an raportat la populatia la 1 iulie din anul respectiv si se exprima in numar de divorturi la 1000 locuitori. Astfel, in comuna Salard s-au inregistrat 5 divorturi in anul 2020, ceea ce inseamna ca rata divortialitatii este de 1,10%, fiind inferioara celor de la nivel national de 1,36%, regional de 1,36% judetean de 1,61%.

Soldul migratoriu in ultimii 10 ani in comuna Salard

SOLDUL MIGRATORIU

Comuna Salard nu este afectata de plecarea cu domiciliul a persoanelor care au resedinta stabila deoarece soldul schimbarilor de resedinta a inregistrat o valoare pozitiva de 37 de persoane in anul 2020. Astfel, doar 63 de persoane au plecat cu domiciliul spre alte

localitati, fiind inclusa si migratia internationala, respectiv au plecat din comuna si fac dovada ca au asigurata locuinta in alta locatie si 100 de persoane s-au stabilit cu domiciliul in comuna Salard, respectiv au sosit in comuna si fac dovada ca au asigurata locuinta aici.

I.3. DEZVOLTARE ECONOMICA

STATISTICA INTREPRINDERILOR

Conform Primăriei Salard, un număr de 242 agenți economici au sediul în comună. În ceea ce privește distribuția firmelor pe sate componente, cei mai mulți agenți economici sunt în localitatea Salard, aici fiind 200 de agenți economici, urmată de localitatea Santimreu cu 23 agenți economici și 19 în localitatea Hodos. Profilul economic în comuna Salard era foarte variat, existând chiar o zicală pe plan local care spune că doar cine nu dorește, nu muncește. Acest lucru se datorează faptului că există un număr foarte mare de agenți economici, care își desfășoară activitatea în domenii începând cu agricultura, și până la construcții, viticultura și vinificație sau servicii de înfrumusețare. Pe fiecare stradă din comună există câte un operator economic, iar agenții mari furnizează chiar și 200 de locuri de muncă pentru localnici sau cetățeni din comunele limitrofe.

Activitatea economică predominantă în comuna Salard este cultivarea cerealelor. Produsele agricole rezultate în urma activităților specifice sunt valorificate de către producătorii particulari în propriile gospodării sau în piața agroalimentară din Salard care funcționează în fiecare zi de miercuri. Aceasta se desfășoară pe două sectoare: sectorul de legume și sectorul de

animale. Piața agroalimentară are autorizație europeană.

Tendințele viitoare se axează, în principal, pe creșterea animalelor și legumicultura, specifice mediului rural, dar și turism și agroturism. Pe aria comunei își mai desfășoară activitatea și alte întreprinderi precum magazine alimentare, cafenele, florării, o școală de șoferi, o benzinărie, o vulcanizare, ateliere auto și mici meserii: tamplari, instalatori.

În comuna Salard, agenții economici își desfășoară activitatea în următoarele domenii:

- agricultură, creșterea animalelor și cultivarea cerealelor;
- pomicultura și cultivarea vitei de vie;
- comerț și servicii: producții publicitare, pariuri sportive, telecomunicații, proiectare, organizare de evenimente, închirieri utilaje;
- construcții;
- transport de marfă;
- conservarea compoșurilor și a legumelor, prelucrarea fructelor și a legumelor;
- producție: fabricarea încălțăminte, mobilierului, pavajelor, construcțiilor metalice;
- apicultura.

Agentii economici reprezentativi din comuna Salard sunt:

Nr. Ctr.	Denumire societate	Sediu sau punct de lucru	Profil, domeniile/ ariile de activitate
1.	CLAUVIKI S.R.L.	DIOSIG	CULTIVAREA CEREALELOR
2.	HOPPYA TRADECO S.R.L.	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
3.	S.C.ALEO AGRAR S.R.L.	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
4.	ALTEREGO IMOBILIARE	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
5.	RAMILUCK S.R.L.	ORADEA	SERVICII MEDICALE
6.	TAMAS A. EVA I.I.	BIHARIA	FLORARIE
7.	S.C.WIZARD MEDIA ADVERTISING S.R.L.	BUCURESTI	RECLAMA SI PUBLICITATIE
8.	FUNDATIA MAICA TEREZA	ORADEA	ASISTENTA SOCIALA
9.	LANDROM S.R.L.	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
10.	S.C.VENETO CONF S.R.L.	ORADEA	CONFECTIONARE IMBRACAMINTE
11.	BIZOOFRICT S.A.	BIHARIA NR.3830	CULTIVAREA CEREALELOR
12.	AGRI TERENURI S.A.	BUCURESTI	CULTIVAREA CEREALELOR
13.	A.V.P.S.FOREST HANT PALEU	ORADEA	FOND CINEGETIC
14.	PROFI ROM FOOD S.R.L.	TIMISOARA	COMERT CU AMANUNTUL
15.	ASOCIATIA ACTIUNEA FELIX	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
16.	S.C.AGRO TOTEN S.R.L.	CAUACEU NR.21/A	CULTIVAREA CEREALELOR
17.	C.M.I.DR.KABARITI NABIL	CENALOS NR.89	SERVICII MEDICALE
18.	S.C.SADELLI PROD COM S.R.L.	BIHARIA	CULTIVAREA CEREALELOR
19.	S.C.PATROL SERVICE S.R.L.	CIHEI NR.252	CULTIVAREA CEREALELOR
20.	S.C.POLZ AGRAR S.R.L.	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
21	C.M.I.DR.PARTI SARA	ORADEA	SERVICII MEDICALE

22.	CONFECTIONARE BRICHETE S.R.L.	DIOSIG DEPOZIT 2	
23.	SZABO ADAM P.F.A.	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
24.	UR ZSIGMOND ENDRE INTREPRINDERE	ORADEA	COMERCIALIZAREA VINULUI
25.	RCS&RDS S.A.	BUCURESTI	TELECOMUNICATII
26.	ALOE FARM S.R.L.	MARGHITA	FARMACIE
27.	SZUCS L.ANDRAS P.F.A.	SANIOB NR.547	CULTIVAREA CEREALELOR
28.	AUTO STAR DRIVER S.R.L.	SANTIMREU NR.256	SCOALA DE SOFERI
29.	JASZ JUDIT ILONA P.F.A.	SALARD NR.88	COMERT CU AMANUNTUL
30.	SEMCEREAL S.R.L.	SALARD NR.1094/A	CULTIVAREA CEREALELOR
31.	NAVANIS CONSTRUCT S.R.L.	SALARD NR.1138	CONSTRUCTII
32.	LUMIREV S.R.L.	SALARD NR.234	CONSTRUCTII
33.	FEKI SOLAR S.R.L.	SALARD NR.263	COMERT CU AMANUNTUL
34.	ANDELE RESTO S.R.L.	SALARD NR.32	ALIMENTATIE PUBLICA
35.	RABBIT AGRO S.R.L.	SANTIMREU NR.325	CULTIVAREA CEREALELOR
36.	ADECO ARTCONS S.R.L.	SALARD NR.409	CONSTRUCTII
37.	C.M.I.DR.BURNETE OCTAVIAN	SALARD NR.410	SERVICII MEDICALE
38.	BERES TIBOR ARPAD I.I.	SALARD NR.661	CULTIVAREA CEREALELOR
39.	H&E TEAM S.R.L.	SALARD NR.702	CONSTRUCTII
40.	SZABO I. ANAMARIA P.F.A.	SALARD NR.729	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
41.	HIRTEA ADRIAN GAVRIL P.F.A.	SALARD NR.810	COMERT CU AMANUNTUL
42.	ELEK IULIU I.F.	SALARD NR.817	COMERT CU AMANUNTUL
43.	DARI BRODARI S.R.L.	SALARD NR.90	BRODERIE
44.	DM WOODIN S.R.L.	SALARD NR.924	FABRICARE DE MOBILA

45.	POPA RALUCA FELICIA P.F.A.	SALARD CF2 CAD 1-2	CULTIVAREA CEREALELOR
46.	DEBAU MEGA CONSTRUCT S.R.L.	SALARD NR.275	CONSTRUCTII
47.	MONTANA PLAY S.R.L.	SALARD NR.32	BAR
48.	COFETARIA GABY S.R.L.	SALARD NR.826	COFETARIE-PATISERIE
49.	KOVACS I. BEATA P.F.A.	BIHARIA	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
50.	RISELLO TRADING S.R.L.	ORADEA	BAR
51.	DISTRIBUTIE ENERGIE ELECTRICA ROMANIA	ORADEA	DISTRIBUTIE ENERGIE ELECTRICA
52.	S.C. BARTOS PROD S.R.L.	HODOS	PRESARE LA RECE A ULEIULUI
53.	FUNDATIA DIAKONIE	HODOS NR.190	SERVICII SOCIALE
54.	GEVISA S.R.L.	HODOS NR.208	PIESE AUTO
55.	P.F.A. KADAR ATTILA	HODOS NR.272	CULTIVAREA CEREALELOR
56.	S.C.KALLOM TRANS S.R.L.	HODOS NR.272	TRANSPORT MARFA
57.	BUBU IMPEX S.R.L.	HODOS NR.39	COMERT CU AMANUNTUL
58.	KENDI AGRO S.R.L.	HODOS NR.1	CULTIVAREA CEREALELOR
59.	NAGY IMRE P.F.A.	HODOS NR.2	CULTIVAREA CEREALELOR
60.	ROMINA AGRO IMPEX S.R.L.	DIOSIG, STR.HOREA NR.17/C	CULTIVAREA CEREALELOR
61.	S.C. DISTRIGAZ NORD S.R.L.	ARAD, STR.IULIU MANIU NR.82	DISTRIBUIREA GAZELOR NATURALE
62.	SETELCOM TELECOMUNICATII	BUCURESTI	TELECOMUNICATII
63.	PV ENERGY S.R.L.	CLUJ NAPOCA	PARC FOTOVOLTAIC
64.	OCOLUL SILVIC SACUENI	SACUENI	ADMINISTRAREA PADURILOR
65.	FUNDATIA STICHTING PERSPECTIEF	TM HEDEL KERK 1	SERVICII SOCIALE
66.	S.C. ORANGE ROMANIA S.A.	BUCURESTI	TELECOMUNICATII

67.	PIRAMIDUS UR CONSTRUCTII S.R.L.	ORADEA	CULTIVAREA STRUGURILOR
68.	S.C. AGROIND CAUACEU S.A.	CAUACEU KM16	CULTIVAREA CEREALELOR
69.	S.C. GRANDHILL CONSTRUCT S.R.L.	ORADEA	CONSTRUCTII
70.	I.I. ZERGHE LENUTA	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
71.	HATTRICK BET S.R.L.	BUCURESTI	PARIURI SPORTIVE
72.	S.C. DESAMED S.R.L.	ORADEA	SERVICII MEDICALE
73.	TELEKOM ROMANIA COMMUNICATIONS S.A.	BUCURESTI	TELECOMUNICATII
74.	C.N.POSTA ROMANA S.A.	CLUJ NAPOCA	SERVICII POSTALE
75.	TYBKON S.R.L.	ORADEA	FABRICAREA INCALTAMINTELOR
76.	GYORFI KAROLY LASZLO P.F.A.	SALARD NR.39	CULTIVAREA CEREALELOR
77.	CEC BANK SUCURSALA ORADEA	SALARD	SERVICII BANCARE
78.	CAMINUL DE BATRANI FILADELFIA	SALARD	AZIL DE BATRANI
79.	BANCA COOP. DACIA ORADEA	SALARD	SERVICII BANKARE
80.	ZOOTAP S.R.L.	SALARD	COMERT CU AMANUNTUL
81.	E-ON GAZ ROMANIA	SALARD	DISTRIBUIRE GAZE NATURALE
82.	BETONEPAG S.R.L.	SALARD NR.1051/A	FABRICAREA PAVAJELOR
83.	ZAOR STUDIO FURNITURE S.R.L.	SALARD NR.1051/B	FABRICAREA MOBILIERULUI
84.	UNIC OIL S.R.L.	SALARD NR.1055	BENZINARIE
85.	MALADINIC S.R.L.	SALARD NR.143	TRANSPORT MARFA
86.	MOISA GABRIELA I.I	SALARD NR.176	CULTIVAREA CEREALELOR
87.	MOISA TRAIAN VIOREL P.F.A.	SALARD NR.176	CULTIVAREA CEREALELOR
88.	POPA OCTAVIAN MIRCEA P.F.A.	SALARD NR.204	TRANSPORT MARFA
89.	S.C. SEBNEL S.R.L.	SALARD NR.207	CULTIVAREA CEREALELOR

90.	DAN ENTARSIO S.R.L.	SALARD NR.216	CONSTRUCTII
91.	DAN FEHER S.R.L.	SALARD NR.216	CONSTRUCTII
92.	GEMENITECH S.R.L.	SALARD NR.234	CONSTRUCTII
93.	KENDI ERZSEBET I.I.	SALARD NR.260	CULTIVAREA CEREALELOR
94.	GERISOT COM S.R.L.	SALARD NR.276	COMERT CU AMANUNTUL
95.	S.C. RELAX ELECTRO S.R.L.	SALARD NR.31	COMERT CU AMANUNTUL
96.	S.C. VULCANIZARE S.R.L.	SALARD NR.315	VULCANIZARE
97.	S.C. SPERANTA S.R.L.	SALARD NR.32	FARMACIE
98.	S.C. SZ&GY COM S.R.L.	SALARD NR.32	COMERT CU AMANUNTUL
99.	SALARD TRANS S.R.L.	SALARD NR.321	TRANSPORT MARFA
100.	S.C. BEDAN TRANS S.R.L.	SALARD NR.324	TRANSPORT MARFA
101.	FRONTIER IMPEX S.R.L.	SALARD NR.342	TRANSPORT MARFA
102.	S.C. SILTEX S.R.L.	SALARD NR.349	TRANSPORT MARFA
103.	S.C. PARTHENOS PROD COM S.R.L.	SALARD NR.35	COMERT CU AMANUNTUL
104.	AGROSTAR EMIALI S.R.L.	SALARD NR.402	CULTIVAREA CEREALELOR
105.	CSEGO IULIANA I.I.	SALARD NR.409	COMERT CU AMANUNTUL
106.	ADECO ART S.R.L.	SALARD NR.409	CONSTRUCTII
107.	C.M.I.DR.DUBAU CECILIA	SALARD NR.410	SERVICII MEDICALE
108.	NOVAMEDAN S.R.L.	SALARD NR.410	SERVICII MEDICALE
109.	LONGEVIVA FARM S.R.L.	SALARD NR.411	FARMACIE
110.	S.C.GARDENA MARC S.R.L.	SALARD NR.415	COMERCIALIZAREA MATERIALELOR DE CONSTRUCTII
111.	ADEPTUS S.R.L.	SALARD NR.419	MOBILA SECOND HAND
112.	S.C.CONSTRUCTORUL SALARD S.R.L.	SALARD NR.420	CONSTRUCTII

113.	CONREMON S.R.L.	SALARD NR.420	CONSTRUCTII
114.	S.C.MINIMIXT S.R.L.	SALARD NR.426	COMERT CU AMANUNTUL
115.	S.C.CONCEPTION S.R.L.	SALARD NR.429	PREPARAREA UMPLUTURILOR PENTRU PRODUSE DE PATISERIE
116.	S.C.SIMAV PRESTCOM S.R.L.	SALARD NR.429	COMERCIALIZAREA UMPLUTURILOR PENTRU PRODUSE DE PATISERIE
117.	S.C.CONTRANSCOM FOOD S.R.L.	SALARD NR.429	CONSERVAREA COMPOTURILOR SI A LEGUMELOR
118.	SOOS FLAVIA AMALIA I.I.	SALARD NR.431	CULTIVAREA CEREALELOR
119.	SOC.COOP.DE CONSUM CONSUMCOOP	SALARD NR.432	COMERT CU AMANUNTUL
120.	OTTILGABI S.R.L.	SALARD NR.441	TRANSPORT PERSOANE
121.	KENDI ANDREA I.F.	SALARD NR.444/A BL.IAS AP.11	COMERT CU AMANUNTUL
122.	AGRO MAFER S.R.L.	SALARD NR.444/A AP.12	CULTIVAREA CEREALELOR
123.	SZOKE ANGELA KATALIN I.I.	SALARD NR.467	FAST FOOD
124.	S.C. SANDI S.R.L.	SALARD NR.481	COMERCIALIZAREA MATERIALELOR DE CONSTRUCTII
125.	S.C.VITALEAND S.R.L.	SALARD NR.503	TRANSPORT MARFA
126.	LAMERCADO COM S.R.L.	SALARD NR.52	COMERT CU AMANUNTUL
127.	KEREKES BELA P.F.A.	SALARD NR.539	APICULTURA
128.	S.C.DOLFY SERVICE S.R.L.	SALARD NR.543	SERVICII DE CURATENIE
129.	ELBY-COM S.R.L.	SALARD NR.547	COMERT CU AMANUNTUL
130.	FUNDATIA FILADELFIA NOOM	SALARD NR.547-548	CAMIN DE BATRANI
131.	FUNDATIA AGAPE SALARD	SALARD NR.552	SERVICII SOCIALE
132.	HAVANYECZ INGRID FELICIA P.F.A.	SALARD NR.563	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
133.	KRIZSAN TUNDE-ROZA P.F.A.	SALARD NR.692	CULTIVAREA CEREALELOR
134.	ADRIAN & FII S.R.L.	SALARD NR.703	CONSTRUCTII

135.	BUT ROMEO ANDREI P.F.A.	SALARD NR.731	MOBILA SECOND HAND
136.	FRIGOFRICT S.R.L.	SALARD NR.733	PRELUCRAREA FRUCTELOR SI LEGUMELOR
137.	COMCEREAL S.A.	SALARD NR.733	COMERCIALIZAREA CEREALELOR
138.	FORELIT S.R.L.	SALARD NR.734/A	COMERCIALIZAREA PRODUSELOR CONGELATE
139.	S.C. PETERSON S.R.L.	SALARD NR.784	CONSTRUCTII
140.	PETERSTEAM S.R.L.	SALARD NR.784	CONSTRUCTII
141.	KYSBROTHER S.R.L.	SALARD NR.798	COMERT CU AMANUNTUL
142.	KISS IMRE LEVENTE P.F.A.	SALARD NR.798	COMERT CU AMANUNTUL
143.	CABUTA ANA I.I.	SALARD NR.8	CULTIVAREA CEREALELOR
144.	ASOC.VANATORILOR SI PESCARILOR	SALARD NR.809	
145.	ZSO ZSO S.R.L.	SALARD NR.817	COMERT CU AMANUNTUL
146.	BERE ALEXA ANDREEA P.F.A	SALARD NR.83	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
147.	TITINEL COM S.R.L.	SALARD NR.861	CONSTRUCTII
148.	LEVI STEJARUL S.R.L.	SALARD NR.904	CRESTEREA ANIMALELOR
149.	IONSILMOB S.R.L.	SALARD NR.924	FABRICAREA MOBILIERULUI
150.	AUTORAZMOLIN EXPRES S.R.L.	SALARD NR.94	TRANSPORT MARFA
151.	HANI MIXT COMERT S.R.L.	SALARD NR.958	COMERT CU AMANUNTUL
152.	MONATI TRANSPORT S.R.L.	SALARD NR.958	TRANSPORT MARFA
153.	PAP MARIANA P.F.A.	SALARD NR.969	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
154.	KISS A. ANAMARIA P.F.A.	SALARD NR.969	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
155.	MIHES RODICA IOANA P.F.A.	SALARD NR.969	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
156.	VARGA E. ANDREA P.F.A.	SALARD NR.969	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
157.	JENEI MOHACSI ZSOFIA-ZSUZSANNNA P.F.A.	SALARD NR.969	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE

158.	MAG N. ALEXANDRA MARIA P.F.A.	SALARD NR.97	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
159.	COSTAS MARIA MAGDOLNA P.F.A.	SALARD NR.970	ACTIVITATI DE INFRUMUSETARE
160.	HARD STEEL CONCEPT S.R.L.	SALARD NR.990	FABRICAREA DE CONSTRUCTII METALICE
161.	BAN MARIA-FLOARE I.I.	SALARD FERMA	CULTIVAREA CEREALELOR
162.	PRO EDILNIS	SALARD NR.992	CONSTRUCTII
163.	S.C. ZAOR S.R.L.	SALARD	FABRICAREA MOBILIERULUI
164.	SICOE ANCA MINODORA P.F.A.	SFARNAS NR.53	CULTIVAREA CEREALELOR
165.	S.C. VEXANO S.R.L.	SATU MARE	SERVICII DE URBANISM
166.	ECOLAND S.R.L.	SANTIMREU NR.132	CULTIVAREA CEREALELOR
167.	AGRO INTER TRADE S.R.L.	SANTIMREU NR.214B	CULTIVAREA CEREALELOR
168.	BAGEZU S.R.L.	SANTIMREU NR.231	COMERT CU RIDICATA A MOBILEI
169.	ARP AGRO CARGO S.R.L.	SANTIMREU NR.274	CULTIVAREA CEREALELOR SI LOGISTICA
170.	MULTITASK S.R.L.	SANTIMREU NR.277	SONORIZARE
171.	RACZ & ASOCIATII S.R.L.	SANTIMREU NR.325	CULTIVAREA CEREALELOR
172.	EUROBRICHET S.R.L.	SANTIMREU NR.336	CULTIVAREA CEREALELOR
173.	VIDA LEVENTE-ALEXANDRU P.F.A.	SANTIMREU NR.336	CULTIVAREA CEREALELOR
174.	VIDA CRISTIAN P.F.A.	SANTIMREU NR.336	CULTIVAREA CEREALELOR
175.	NEO ROAD CONSTRUCT	SANTIMREU NR.337	INCHIRIERI UTILAJE
176.	DR.CZIRJAK TIBOR-ZSOLT C.M.V.	SANTIMREU NR.316	SERVICII MEDICALE
177.	BERES MONICA-RAMONA P.F.A.	SANTIMREU NR.362	CULTIVAREA CEREALELOR
178.	BITIS BOLT S.R.L.	SANTIMREU NR.63	COMERT CU AMANUNTUL
179.	SAPIENT AGRAR S.R.L.	ORADEA	CULTIVAREA CEREALELOR
180.	EVENT MASTER PRODUCTION S.R.L.	SANTIMREU NR.331	ORGANIZAREA EVENIMENTELOR

FORTA DE MUNCA

Ocupatiile prioritare, de subzistenta ale oamenilor sunt agricultura, constructiile, productia. Se practica viticultura si se desfasoara activitati in sfera serviciilor, productiei si a comerului. Contrar tendintelor din mediul rural si desi comuna este situata foarte aproape de municipiul Oradea, forta de munca este angajata local, fenomenul de navetism fiind aproape inexistent.

Din totalul populatiei comunei, numarul salariatilor in anul 2020 era de 1800 persoane, respectiv 58,34% din totalul populatiei active cu varsta cuprinsa intre 15 - 64 de ani. In anul 2020 au fost inregistrati doar 15 someri, ponderea somerilor inregistrati fiind de 0,5%. Ponderea somerilor in totalul resurselor de munca este un indicator statistic, exprimat in procente si determinat prin raportarea numarului somerilor inregistrati la totalul populatiei dupa domiciliu cu varsta cuprinsa intre 18-62 ani la 1 ianuarie si 1 iulie a fiecarui an. In luna ianuarie 2021 au fost inregistrati 14 someri, rata somajului in luna ianuarie 2021 in comuna Salard fiind de 0,45%, inferioara celei de la nivelul judetului Bihor de 2,19%.

AGRICULTURA

Profilul economic al comunei este preponderent agricol (agricultura, zootehnie, pomicultura, viticulture), practicandu-se in prezent agricultura si in gospodariile individuale. In comuna Salard conditiile climaterice si geografice favorabile zonei au determinat locuitorii sa practice o serie de activitati predominant agricole cum ar fi cultivarea porumbului, legumelor, precum si a plantelor medicinale si furajere, a vitei de vie, pomicultura si cresterea animalelor.

Cea mai mare parte a suprafetei comunei Salard este ocupata de 5005 ha de terenuri arabile, respectiv 71% din suprafata totala. Sunt traditionale culturile de porumb, grau, floarea soarelui. In livezi se cultiva caise si mere. La fermele agricole se cultiva morcovi, porumb de consum, zmeura, capsuni pentru a fi conservate prin congelare industrială si prelucrare locala.

In comuna Salard exista cel mai mare centru de depozitare a legumelor din tara, realizat prin fonduri europene in valoare de 5 milioane

de euro, cu o capacitate de sortare de 100 tone pe zi.

AGRICULTURA ECOLOGICA

In comuna Salard exista ferme ecologice care au o suprafata cultivata de peste 200 ha. Se cultiva triticum spelta, specie traditionala de grau din soiul Franken Corn pe o arie de 10-20 ha, iar pe 50 de arii se cultiva rosii, ardei, castraveti. Toate culturile sunt certificate.

Se cultiva aproximativ 70 ha de capsuni, zmeura, afine, mure si porumb de consum, care se congeleaza si se exporta.

Autoritatile publice locale ofera sprijin in acest domeniu prin organizarea cursurilor intensive de agricultura ecologica. Primul curs a fost organizat in premiera in judetul Bihor de Oficiul Judetean de Consultanta Agricola (OJCA) in colaborare cu Asociatia Bioagricultorilor „Bioterra” din Cluj-Napoca in anul 2011, iar de atunci fermierii sunt asteptati anual pentru a fi informati cu privire la noutatile din domeniu.

APICULTURA

Apicultura, este o activitate benefica prin faptul ca albinele au o contributie importanta la cresterea recoltelor prin polenizare. Apicultorii locali isi valorifica produsele online, pe piata locala sau in pietele din regiune. Cadrul natural favorizeaza dezvoltarea domeniului apicol, astfel in comuna exista un numar mare apicultori care detin peste 600 de familii de albine.

ZOOTEHNNIA

Pasunile in proportie de 8,15%, respectiv 575 ha, constituie un suport util pentru cresterea animalelor, alaturi de suprafata de fanete de 151 ha, respectiv 2,14%. In comuna Salard se cresc suine, bovine, ovine si pasari si cai de rasa. Produsele complementare care se comercializeaza sunt laptele, lana si ouale.

POMICULTURA

Pomicultura se practica in comuna Salard prin plantarea de pomi fructiferi, in livezi si pepiniere pomicole private pe o suprafata de 46 ha, dar si ca pomi razleti care se gasesc in curti si gradini, pe aliniamentele drumurilor, la marginea padurilor, pe pasuni si fanete si care nu prezinta importanta economica.

VITICULTURA

În comuna Salard există o tradiție în cultivarea vitei de vie. Pe vremea imperiului austro-ungar, vinul din zonă se producea pentru Casa Regală de la Viena, având o tradiție de mii de ani în cultura vinului. În prezent, se practică pe o suprafață de 76 ha, dintre soiurile cultivate, mai semnificative prin frecvență și suprafețe sunt Feteasca Alba Regală, Muscat Ottonel, Merlot și Pinot.

În localitatea Santimreu își desfășoară activitatea Crama Ur, cel mai mare producător de vinuri din Bihor, având și drept de îmbutelire a vinurilor produse. Viticultorul își desfășoară activitatea în cele mai noi și moderne crame din județul Bihor, dotate cu utilaje moderne, o parte obținute prin fonduri europene nerambursabile. Viile familiei lui Ur Sigismund se întind pe 47 de hectare, fiind cea mai mare exploatare de vie din Bihor.

Datorită solurilor argiloase, Santimreu este zona viticolă reprezentativă a județului, iar vinul de Santimreu, marca înregistrată a Cramelor Ur este un brand al Bihorului. Vinul produs în Santimreu este comercializat în magazinele proprii, iar unitatea de producție este dotată cu o crama unde se organizează diferite evenimente. Vinurile produse de Crama Ur sunt distinse cu premiul întâi și medalii de aur la concursurile pe plan local, la toate categoriile: alb, roșu și roze, iar în anul 2019, la Poiana Brașov a obținut medalia de aur, la nivel de țară, cu soiul Feteasca Regală.

TURISM

Comuna Salard reprezintă o destinație turistică recunoscută, datorită resurselor antropice pe care aceasta le deține și totodată este o zonă cu un puternic potențial turistic datorită resurselor naturale, respectiv a apei cu proprietăți curative din Santimreu. Pe raza comunei există numeroase obiective de interes turistic:

metri. Cetatea a fost construita cel mai probabil de catre judele regal Paul de neamul Geregye. In 1277 este ocupata, de la urmasii directi ai constructorului, de catre regele Ladislau al IV-lea Cumanul. A fost daruita imediat lui Toma Borsa si fiilor sai. A urmat asediul din anul 1294, ordonat de catre Andrei al III-lea. Desi cucerita, a fost lasata in mainile fostilor stapani.

A fost apoi rezidenta palatinului Kopasz Borsa intre anii 1302-1317, respectiv pana la cucerirea sa de catre regele Carol Robert. A devenit cetate regala, asociata titlului de comite de Szabolcs, cel putin pana la 1349.

Dupa acest an ajunge in patrimoniul reginei. In anul 1389, regina Maria a zalogit-o nobililor din familia Jakch, iar la 1395, Sigismund de Luxemburg o daruieste lui Nicolae de Zsidó si fratilor sai. De la ei, prin divizarea succesiunii trece, in sec. urmatoare, in stapanirea familiei denumite Csáki, sub posesiunea careia centrul economic al domeniului feudal apatinator cetatii s-a mutat treptat la Salard, care in aceasta perioada a evoluat la statutul de targ.

Cetatea, impreuna cu cetatile din Soimi si Saniob, a fost aruncata in aer in anul 1711, de imperiali. Dupa explozie au ramas doar zidurile bisericii si ale turnurilor, stand marturie pana in anul 1814. Astazi se mai pot vedea doar ruinele batranului turn, construit din caramida, cu o inaltime de 6-7 m.

Restul urmelor sunt acoperite de pamant si se afla in aria inundabila a Barcaului.

- **Biserica reformata din secolul al XIV-lea din Salard**

Un monument istoric cu o arhitectura deosebita este biserica reformata de la Salard ce dateaza din sec al XIV-lea. A fost construita ca biserica a unei manastiri franciscane observante si este monumentul de arhitectura gotica cu cele mai multe elemente pastrate din acea perioada. Soarta lacasului de cult in primul secol si jumătate de existenta a fost strans legata de istoria familiei Csáki, ctitorii manastirii. Familia Csáki s-a ridicat sub domnia regelui Sigismund de Luxemburg printre baronii care reprezentau patura superioara a aristocratiei. Ei au organizat in comitatul Bihor un domeniu intins cu centrul in Cetatea Adrian/Adorján vár.

In documentul de partajare a bunurilor familiei Csáki emis in 1421, dreptul de patronat asupra manastirii ramane in proprietate comuna. In 1468 congregatia provinciei observante din Regatul Ungar s-a tinut la Salard. Biserica manastirii servea in acelasi timp si ca loc de inmormantare a membrilor familiei Csáki, astfel in 1468 au fost inhumati aici Francisc Csáki, comite al secuilor si fiul acestuia, Benedict. In 1533 sub

conducerea gvardianului Kamoncz Tamás congregatia provinciei hotareste amenajarea unei sali pentru bolnavi, din vechea camera destinata bolnavilor respectiv din trei chilii si din sala bibliotecii. In 1535 manastirea era locuita de 22 de calugari.

Activitatea manastirii a fost pecetluita tot de un membru al familiei Csáki: adeptii lui Csáki Farkas trecuti la protestantism devasteaza asezamantul, ucigand si pe guardianul Váradújlaki Ferenc. De atunci biserica functioneaza ca lacas de cult reformat. Primul preot reformat cunoscut a fost Kolozsvári Igaz Kálmán (1620-1667), peregrin in Tara de Jos, expulzat din Cluj datorita puritanismului sau. Edificiul a fost construit aproape exclusiv din caramida si doar ferestrele, portalurile si boltile corului au fost realizate din piatra. Fatada vestica prezinta cea mai raspandita varianta a arhitecturii franciscane, si anume cea cu trei ferestre inalte, grupate in jurul axului. Dintre elementele mobilierului se remarca coronamentul amvonului, realizat in 1797 in stil rococo. Stranele si bancile clasicizante au fost introduse in 1802, orga a fost instalata in 1850 iar strana in stil neoempire dateaza din 1890.

- **Biserica reformata din secolul al XV- lea din Hodos** a fost construita in secolul XIII. De plan nava, cu absida dreptunghiulara, are pe latura vestica un turn-clopotnita in stil baroc, adaugat in anul 1858. In anul 1848, sub straturile de var, profesorul Joseph Lugosy din Debrecen a descoperit fragmente de pictura murala din secolul XV. Biserica se afla pe noua lista a monumentelor istorice sub codul LMI: BH-II-m-B-01160.

- **Biserica ortodoxa Sf. Ierarh Nicolae din Salard**

Biserica din Salard cu hramul Sf. Ierarh Nicolae a fost construita pentru a doua oara intre anii 1977-1982, in forma de cruce greaca. Intre anii 1982-1983, a fost pictata in tehnica fresca de catre pictorul Nicolae Radu din Bucuresti. Prima biserica ortodoxa din Salard a fost ridicata in anii 1932-1936, dar a fost demolata in anul 1940, slujbele tinandu-se in tot acest timp prin diferite case.

- **Castelul sau Conacul Bartsch** este un monument istoric aflat pe noua lista a monumentelor istorice sub codul LMI: BH-II-m-B-01199. Cladirea conacului a fost construita la sfarsitul secolului al XIX-lea de familia Bartsch, in mijlocul unui parc dendrologic. Este formata din subsol si parter, construit in forma literei „U”. Intrarea in imobil se face pe o scara, care are o balustrada ornata, din fier forjat. Imobilul are in fatadele laterale ferestre cu inchideri drepte. Fatada principala este flancata de un portic cu trei ferestre, iar fatada din spate are o terasa, cu scari care duc la intrarea in cladire. In prezent in cladire functioneaza un azil pentru persoane varstnice.

Conacul este o cladire in forma literei „U”, aflata in mijlocul unui parc dendrologic si construit cu un singur nivel, cu subsol. Rezalitul central al cladirii este incheiat, pe trei laturi, de un portic cvadrant, boltit, care formeaza un hol. Intrarea principala poate fi accesata printr-o scara. Ferestrele cu chenare ornate, ale fatadei principale si ale fatadelor laterale, sunt cu inchidere dreapta. Pervazurile ferestrelor formeaza un brau median, care inconjoara cladirea. Pe fatada principala, la marginile porticului se afla cate trei ferestre. Ferestrele exterioare se afla pe un rezalit iesit usor din relief, a caror margini sunt decorate cu lizena. Primele doua coronamente sunt drepte, iar pe rezalit sunt semi-circulare. Zona sub coronament este ornata cu decoratiuni colorate de stucatura, in forma de animale. Sub cornisa de streasina se observa o alta decoratiune, sub care se extinde o friza de consola si oglinzi.

Pe fatada posterioara, intre arpile din forma U, se afla o terasa, care contine ferestre semicirculare si usi de dimensiuni mari. Deasupra ferestrelor luminoase se observa decoratii de stucatura. Din moment ce aici se afla toalete, doua ferestre s-au inzidit, s-au lasat doar ferestre mici, cat si ferestrele luminoase, care lumineaza jumatatea de etaj, care s-a construit ulterior. In mijloc s-a taiat o intrare mica, care poate fi accesata printr-o scara cu structura de lemn. Intrarea principala ofera accesul intr-un hol rotund, de unde se deschid camerele conacului.

- **Parcul memorial „Sfantul Emeric” din Santimreu** a fost inaugurat in anul 2005. Aici se afla statuia inchinata printului Emeric, care a murit in localitatea Santimreu in anul 1031. Numele localitatii provine de la printul Imre, fiul regelui Stefan I al Ungariei si al reginei Ghizela. In "Váradí Regestrum" (Registrul Oradiei) apare prima data in anul 1220, in forma latina Sanctus Henricus. Aici au loc evenimente culturale, comemorari si depuneri de coroane in prezenta oficialitatilor romane si din alte tari.

- **Hambarul din secolul al XVIII-lea din Salard** este un monument istoric aflat pe noua lista a monumentelor istorice sub codul LMI: BH-II-m-B-01201. Cladirea dateaza din anul 1792.
- **Sirul de pivnite traditionale** este localizat langa Padurea Santimreu. In aceasta zona, se gaseste un popas turistic cu doua componente: foisor cu loc de stat si vatra de foc si un

adapost si loc de odihna pentru cai. Ambele sunt acoperite cu sindrila din lemn. Structura este de asemenea pe lemn, autentic al zonei. Acest obiectiv, impreuna cu Dealul Viilor, au fost doua destinatii incluse in traseul vitivinicol Drumul Vinului din judetul Bihor, care traverseaza zone viticole si istorice. Traseul se parcurge calare, turistii avand posibilitatea sa fie insotiti de un ghid/calauza - cunoscator al locurilor, care le poate furniza informatiile necesare. Excursia poate fi organizata fie individual, fie cu un grup de turisti.

- **Monumentul Eroilor** este amplasat in parcul din centrul localitatii Salard si este ridicat in onoarea eroilor din cele Doua Razboaie Mondiale.

- **Lacul de acumulare din Santimreu** reprezinta un potential turistic pentru activitatile acvatice precum inotul, sporturile nautice si pescuitul. Lacul detine o bogata fauna piscicola, populat cu caras, crap, rosioara, babusca, platica, somn si stiuca. Aici exista se pot petrece clipe de neuitat si exista sansa reala ca pescarii sa se intoarca acasa cu capturi demne de trofeu. Drumul este asfaltat pana la lac, astfel accesul auto este facil.

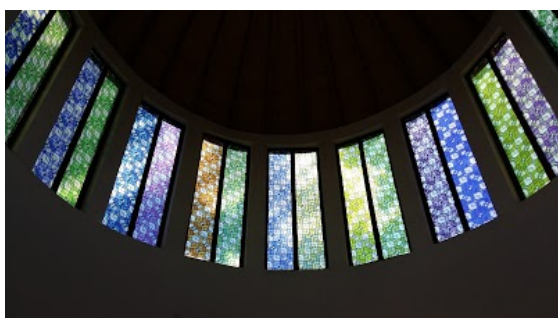
Pe lac se desfasoara anual Cupa Valea Barcaului Bihor, un concurs de pescuit sportiv stationar, Cupa Pescarul Bihorean si un concurs de spinning din barca adica pescuitul pe lac cu ajutorul barcilor.

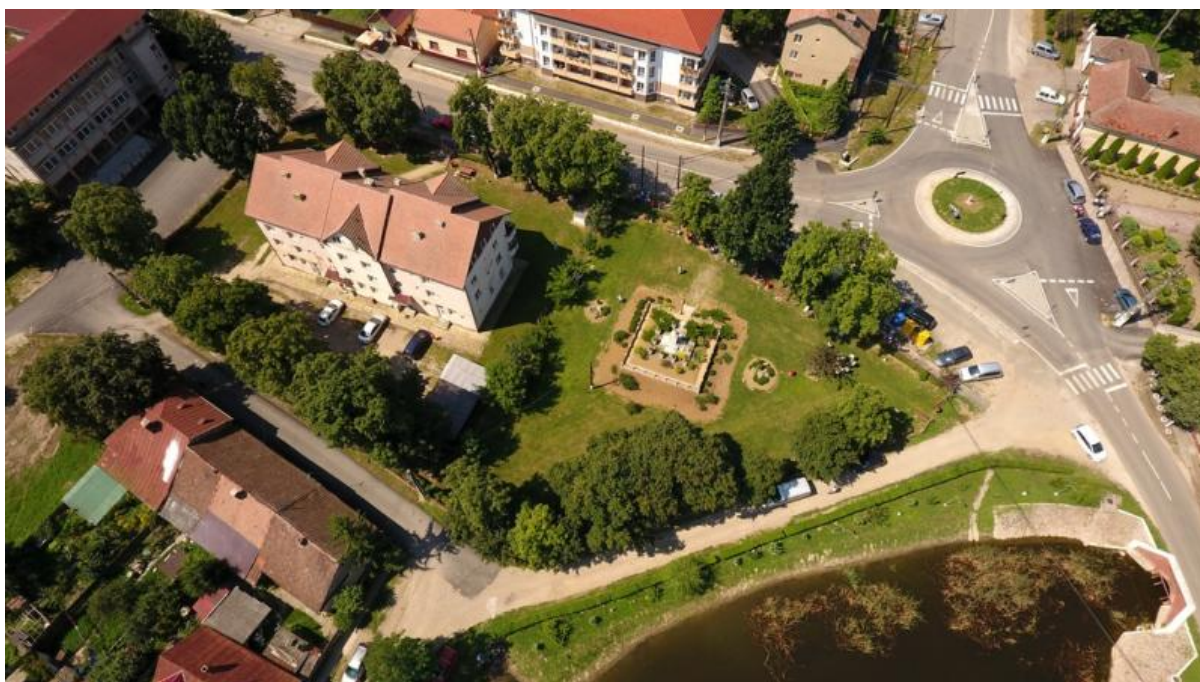
- **Padurea din Salard si raul Barcau** ofera oportunitati de camping langa padure sau pe malul raului sau de petrecere a timpului liber in natura.

- Capela și punctul de belvedere de la Santimreu a fost inaugurată în anul 2018 în memoria printului Emeric, fiul regelui Ștefan cel Sfânt, care și-a pierdut viața la o vânătoare organizată în 1031 pe aceste meleaguri. Are o înălțime de 20 de metri.

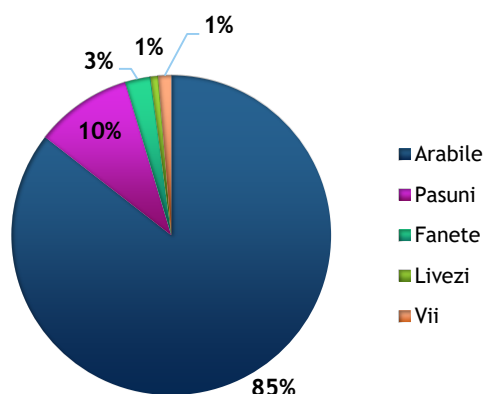
I.4. TERENURI SI LOCUINTE

TERENURI

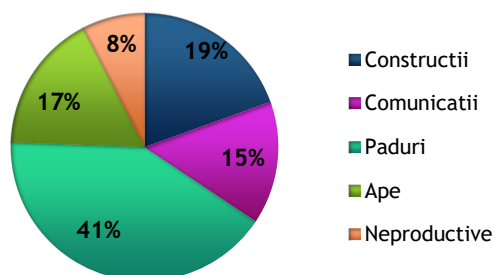
Comuna Salard se întinde pe o suprafață de 7048 ha. Cea mai mare parte a suprafeței comunei este ocupată de cele 5853 ha de terenurile agricole: 83,04%, utilizate în principal pentru cultivarea vitei de vie, porumbului, graului, leguminoaselor, creșterii animalelor. Astfel, suprafața arabilă de 5005 ha reprezintă 85,52%, cele 575 ha de pășuni reprezintă 9,82%, 151 ha de fânețe reprezintă 2,58%, 46 ha de livezi și pepiniere pomicele reprezintă 0,78%, iar 76 ha de vii reprezintă 1,30%.

Suprafața terenurilor neagricole este de 1195 ha, din care 233 ha, respectiv 19,49% din suprafața neagricolă, o reprezintă terenurile ocupate cu construcții și curți, 178 ha, respectiv 14,90% sunt ocupate de căile de comunicații și căile ferate, 492 ha, respectiv 41,18% de păduri și alte terenuri forestiere, 201 ha, respectiv 16,82% de terenuri cu ape și ape cu stuf și 91 ha, respectiv 7,61% terenuri nereproductive.

Distributia terenurilor agricole

Distributia terenurilor neagricole

LOCUINTE

În comuna Salard, locuințele și gospodăriile vechi au fost construite din chirpici, pământ bătut, acoperite cu stuf, apoi cu țigla compuse dintr-o cameră și o bucatărie fără să respecte arhitectura specifică. Locuințele noi sunt incapatoare, moderne, construite mai ales din cărămidă și boltari, acoperite cu țigle. În anul 2011, s-a inaugurat în localitatea Salard un bloc ANL cu 27 de apartamente pentru tineri.

În comuna Salard există în prezent, 2088 de gospodării sau locuințe tradiționale, distribuite astfel:

- 1330 locuințe în satul Salard;
- 396 locuințe în satul Santimreu;
- 362 locuințe în satul Hodos.

Numărul mediu de persoane ce revin unei locuințe convenționale este după cum urmează:

- 2 membri: 373 gospodării;
- 3 membri: 143 gospodării;
- 4 și peste 4 membri: 264 gospodării.

Numărul mediu de persoane ce revin unei locuințe, în comuna Salard, este de 2,15 persoane/gospodărie, valoare inferioară celei la nivel județean, regional și național de 2,5 persoane/locuință. În profil regional, fondul locativ existent la sfârșitul anului 2019, releva îmbunătățirea condițiilor lor de locuit ale populației, în toate regiunile de

dezvoltare. Astfel, la sfârșitul anului 2019, pe o locuință din fondul locativ existent din Regiunea Nord-Vest, se înregistrau în medie, 2,6 camere/locuință.

CONFORTUL LOCUINTELOR

În anul 2011, 91% din totalul locuințelor convenționale din comuna Salard dispuneau de bucatărie în locuință, acest procent fiind mai mare decât cel de la nivel județean de 87,6% și național de 84,6%. Pe de altă parte, doar 47,5 % din totalul locuințelor convenționale din comuna dispuneau de baie interioară, acest procent fiind inferior celui din județ de 67,5% și celui național de 61,9%. În prezent, aceste valori s-au majorat, dotarea gospodăriilor îmbunătățindu-se în mediul rural.

Alimentare cu apă

În anul 2021, 1000 locuințe dispun de alimentare cu apă în comuna Salard, respectiv un procent de 47,89% din totalul gospodăriilor convenționale, astfel:

- 203 locuințe sau 17,29% din totalul gospodăriilor din satul Salard;
- 67 locuințe sau 18,50% din totalul gospodăriilor din satul Hodos.

Nicio locuință din localitatea Santimreu nu este bransată la rețeaua de alimentare cu apă.

Canalizare menajera

Numarul locuintelor bransate la sistemul de canalizare menajera este de 1100, respectiv 52,68%, astfel:

- 408 locuinte sau 30,67% din totalul gospodariilor din satul Salard;
- 31 locuinte sau 7,82% din totalul gospodariilor din satul Santimreu;
- 96 locuinte sau 26,51% din totalul gospodariilor din satul Hodos.

Locuintele din comuna Salard beneficiaza de **incalzire centrala in sistem propriu**, pentru incalzire si prepararea apei calde utilizandu-se gazele naturale in cazul celor 325 de gospodarii din localitatea Salard racordate la reseaua de distributie a gazelor naturale combustibili solizi (lemn si carbune), butelii pentru aragaz sau combustibili solizi in cazul cuptoarelor traditionale sau a sobelor pentru prepararea hranei.

Instalatia electrica se regaseste la 98,18%, respectiv 2050 locuinte din comuna Salard.

Spatiile verzi sunt prezente in fiecare localitate din comuna Salard, astfel:

- 4 parcuri in localitatea Salard in suprafata totala de 64.886 mp;
- 1 parcuri in localitatea Santimreu in suprafata totala de 1054 mp;
- 1 parcuri in localitatea Hodos in suprafata totala de 1122 mp;
- 3 spatii de joaca pentru copii in localitatea Salard;
- 1 spatii de joaca pentru copii in localitatea Santimreu;

- 1 spatii de joaca pentru copii in localitatea Hodos;
- 5 terenuri de sport: cate unul aferent fiecarei scoli din comuna.

Retea comerciala

Locuitorii comunei pot cumpara din magazinele comunei si din piata agroalimentara atat produse alimentare cat si nealimentare, dar isi pot face cumparaturile si din pietele, galerii comerciale si supermarketuri din municipiul Marghita si municipiul Oradea.

Retea bancara

Pentru servicii bancare locuitorii comunei apeleaza la sucursalele si agentii principalelor banci de pe piata nationala din comuna Salard sau din Marghita si Oradea.

Retea telefonica

Este prezenta in proportie de 100% in comuna Salard. Locuitorii comunei au acces la serviciile de telefonie fixa si mobila, internet si cablu TV. Serviciile de corespondenta sunt oferite de Posta Romana prin oficiul postal localizat in Salard, Str. Principala, nr. 724.

Mijloace de transport

Legatura cu orasele Marghita si Oradea este asigurata prin curse regulate de autobuz. Cea mai apropiata gara CFR se regaseste in comuna Biharia, la o distanta de aproximativ 15 km, iar cel mai apropiat aeroport se afla la o distanta de 29,6 km, in Municipiul Oradea.

I.5. INFRASTRUCTURA SI ECHIPAREA TERITORIULUI

ALIMENTAREA CU APA POTABILA

In anul 2021, lungimea retelei de distributie a apei potabile din comuna Salard este de 8495 ml, din care:

- 2800 ml in satul Salard;
- 5695 ml in satul Hodos.

Sistemul de alimentare cu apa potabila este introdus in localitatea Salard si in localitatea Hodos care este alimentata cu apa potabila din comuna Tamaseu.

Reteaua de distributie a apei va fi introdusa in lungime de 31 km in localitatea Santimreu prin proiectul „Alimentare cu apa in localitatea Santimreu cu interconexiune in localitatile Salard si Hodos, comuna Salard” finantat in cadrul Programului National de Dezvoltare Locala.

Capacitatea instalatiilor de productie a apei potabile sunt in medie de 174 mc/zi.

CANALIZARE SI EPURARE DE APE UZATE

In anul 2021, lungimea retelei de canalizare din comuna Salard este de 11500 ml, din care:

- 4500 ml in satul Salard;
- 3500 ml in satul Santimreu;
- 3500 ml in satul Hodos.

Sistemul de canalizare include o statie de epurare cu o capacitate de 150 mc/zi, in doua trepte o statie de filtrare cu o capacitate de 29 mc/h.

ALIMENTAREA CU GAZE NATURALE

In satul Salard s-a introdus o retea de distributie a gazelor naturale, in lungime de 14 km, fiind racordate 325 de gospodarii, institutiile publice locale precum Primaria, Politia si gradinita din localitatea Salard si 25 de agenti economici. Magistrala nationala de transport a gazelor naturale este localizata langa satul Salard.

RETEA DE ENERGIE ELECTRICA

Comuna Salard este electrificata in proportie de 100%, fiind racordate la reseaua de electricitate 98,18% gospodarii.

ILUMINAT PUBLIC

Comuna Salard dispune de retea de iluminat public pe 100% din suprafata intravilana, sistemul fiind modernizat in anul 2018 prin inlocuirea corpurilor de iluminat cu lampi LED economice si piretenoase cu mediul inconjurator.

INFRASTRUCTURA RUTIERA

Comuna este strabatuta de urmatoarele sosele:

Drumuri nationale:

- DN 19E Biharia - Chiribis;

Drumuri comunale:

- DC19 Rosiori - Vaida - Santimreu;

- DC20 Salard - Santimreu;
- DC21 Salard - Hodos;
- DC22 DJ191 - Hodos;
- DC25 Salard - Sisterea.

Pe teritoriul comunei va trece o portiune din autostrada A3 (numita si Autostrada Transilvania pe portiunea Brasov-Bors) care va

face legatura dintre Bucuresti si iesirea spre Ungaria prin Bors. Tronsonul Bucuresti - Ploiesti este deschis, iar tronsoanele Ploiesti - Brasov, Tg. Mures - Gilau si Gilau - Bors sunt deschise partial.

Starea infrastructurii rutiere de pe raza comunei Salard este urmatoarea:

DRUMURI COMUNALE, JUDETENE SI NATIONALE	Total lungime KM
Lungimea strazilor comunale din care:	43,49
- modernizate	1,11
- pietruite	29,4
- nepietruite	12,98
Lungimea drumurilor comunale total din care:	20,32
- modernizate	16,17
- pietruite	-
- nepietruite	4,15
Lungimea drumurilor judetene pe raza comunei	-
Lungimea drumurilor nationale pe raza comunei	9,70
Lungimea drumurilor agricole pe raza comunei	48

I.6. SERVICII PUBLICE

EDUCATIE

Scurt istoric al invatamantului din comuna Salard

Inceputurile invatamantului in comuna Salard se pierd in negura timpului, este dificil de realizat un tablou al scolii din comuna, din lipsa datelor istorice. Referiri sporadice despre invatamantul din Salard apar in unele inscriptii medievale, dar acestea nu ofera un tablou de ansamblu al acestei institutii.

Despre existenta unei forme de invatamant in Salard, documentele vremii amintesc de faptul ca pe langa biserica ordinului calugarilor franciscani functioneaza deja o scoala pentru localnici. Nu sunt date referitoare la numarul de elevi. Eficienta educativa a calugarilor franciscani este dovedita de faptul ca intre 1386-1480 sase tineri din Salard termina cursurile Universitatii din Viena si Cracovia.

Odata cu trecerea timpului, datele despre existenta unei institutii de invatamant in Salard se inmultesc. Astfel, in 1770 un proces verbal precizeaza ca procesul educativ se desfasoara intr-o sala cu un singur invatator si cu 55 de fete si baieti.

In 1801 exstau deja cladiri separate cu invatatori pentru 60 de baieti si 55 de fete. Intr-un inventar al bisericii reformate din 1808 este mentionata si existenta a doua case, una

pentru invatatorul fetelor si alta pentru invatatorul baietilor. Cert este faptul ca in acel moment la Salard existau doua clase, una pentru baieti si alta pentru fete, fara a se mentiona si numarul acestora.

La sfarsitul secolului al XIX-lea, scoala este preluata de catre stat, functionand in mai multe cladiri.

In anul 1978 a fost data in folosinta noua cladire a scolii din Salard prevazuta cu doua etaje si 40 de sali de clasa.

Dupa 1989, Scoala Salard traverseaza o perioada de profunde transformari, la fel ca tot sistemul de invatamant romanesc, incercand sa faca fata exigentelor tot mai mari impuse. Datorita echipei de directori si a colectivului de cadre didactice, scoala din Salard a reusit sa devina centru de capacitate, mai tarziu de Testare Nationala si de inscriere pentru un numar de 8 scoli din apropiere.

Unitati de invatamant

Sistemul de invatamant preuniversitar din comuna cuprinde urmatoarele niveluri: prescolar, primar si gimnazial.

In prezent, structurile educationale scolare din comuna Salard si satele constituate sunt:

- Gradinita cu program normal nr. 1 din localitatea Salard;
- Gradinita cu program prelungit nr. 2 Salard;
- Gradinita cu program normal „Prichindel” din localitatea Salard;
- Gradinita cu program normal nr. 4 Santimreu;
- Gradinita cu program normal nr. 3 Hodos;
- Scoala Gimnaziala „Szalardi Janos” din Salard;
- Scoala Primara nr. 1 din Hodos;
- Scoala Primara nr. 2 din Santimreu.

A fost infiintata Cresa Reformata Salard, fiind una dintre putinele unitati de acest tip localizate in mediul rural din judetul Bihor. Are o capacitate de 18 locuri si in fiecare an este ocupata in totalitate.

Populatia scolara si cadrele didactice

Populatia totala scoala in anul scolar 2020 - 2021 este de 552 de copii, din care 372 elevi si 150 prescolari.

In gradinitele din comuna Salard sunt inscrisi 145 prescolari, astfel:

- 27 de copii la Gradinita cu Program Normal nr. 1 Salard;
- 55 de copii la Gradinita cu program prelungit nr. 2 Salard;

- 41 de copii la Gradinita cu program normal „Prichindel” din localitatea Salard;
- 12 copii la Gradinita cu program normal nr. 4 Santimreu;
- 15 copii la la Gradinita cu program normal nr. 3 Hodos.

In scolile din comuna Salard sunt inscrisi 372 de elevi, astfel:

- 348 de elevi la Scoala Gimnaziala „Szalardi Janos” din Salard, din care 174 in ciclul primar si 174 in ciclul gimnazial;
- 8 elevi la Scoala Primara nr. 1 din Hodos;
- 16 elevi la Scoala Primara nr. 2 din Santimreu.

Serviciile educationale sunt furnizate de un numar de 48 de cadre didactice, din care 23 profesori, 13 invatatoare si 12 educatoare. Numarul de cadre didactice din comuna Salard este relativ suficient in raport cu populatia scolara, intrucat unui cadru didactic ii revin 16 elevi, iar in invatamantul prescolar unui cadru didactic ii revin 24 prescolari.

Infrastructura scolara

Activitatea didactica pentru clasele 0 - VIII se desfasoara in 21 de sali de clasa, intr-un total

de 5 cladiri, fiecare din ele avand acces la internet. Infrastructura sistemului educational local este formata din urmatoarele:

- Scoala Gimnaziala „Szalardi Janos” din Salard - Cladirea A - 11 sali de clasa - 0 - VIII;
- Scoala Gimnaziala „Szalardi Janos” din Salard - Cladirea B localizata in curtea Scolii gimnaziale - 2 sali de clasa - 0 - IV
- Scoala Gimnaziala „Szalardi Janos” din Salard Cladirea C - localizata la adresa Salard nr. 730 - 5 sali de clasa - 0 - IV;
- Scoala Primara nr. 1 din Hodos - 1 sala de clasa - in care se preda claselor 0 - IV in regim simultan;
- Scoala Primara nr. 2 din Santimreu - 2 sali de clasa in care se preda claselor 0 - IV in regim simultan;
- un cabinet de informatica;
- 3 laboratoare scolare: biologie, chimie si fizica;
- Biblioteca cu aproximativ 15.000 de volume care functioneaza in cadrul Centrului de documentare si informare.
- Gradinita cu Program Normal nr. 1 Salard - 2 grupe ;
- Gradinita cu program prelungit nr. 2 Salard - 3 grupe;

- Gradinita cu program normal „Prichindel” din localitatea Salard - 2 grupe;
- Gradinita cu program normal nr. 4 Santimreu - 1 grupa;
- Gradinita cu program normal nr. 3 Hodos - 1 grupa.

In satul Hodos s-au initiat demersurile pentru construirea si dotarea un centru tip after school, cu o capacitate de 60 de locuri si o sala de mese. Dupa terminarea orelor de curs, elevii vor ramane sub supravegherea profesorilor cateva ore, pentru studiu, timp in care vor primi si o masa calda. Investitia va fi realizata prin proiectul „Infiintare centru after-school in localitatea Hodos, comuna Salard, judetul Bihor” avand ca sursa de finantarea fonduri nerambursabile in cadrul Programului National de Dezvoltare Rurala 2014. 2020, Submasura 7.2 - Investitii in crearea si modernizarea infrastructurii de baza la scara mica.

Comuna Salard a initiat numeroase proiecte in vederea dezvoltarii infrastructurii educationale. Astfel, Gradinita cu program prelungit nr. 2 Salard, cu o capacitate de 60 de locuri, a fost realizata in colaborare cu Ministerul Educatiei prin fonduri provenite de

la Banca Internationala pentru Reconstructie si Dezvoltare (BIRD).

Totodata, comuna Salard este beneficiarul proiectului "Imbunatatirea infrastructurii educationale in comuna Salard, judetul Bihor", cod MySMIS 121573, finantat prin Programul Operational Regional 2014-2020. Valoarea totala a proiectului este de 6.642.236,05 lei, din care 6.327.607,19 lei reprezinta finantare nerambursabila. Obiectivul general al proiectului este cresterea gradului de participare la nivelul educatiei timpurii si invatamantului obligatoriu, in special pentru copiii cu risc crescut de parasire timpurie a sistemului in comuna Salard, judetul Bihor. Prin proiect sunt propuse investitii noi pentru Scoala Gimnaziala „Szaladi Janos” din comuna Salard, respectiv construirea si dotarea infrastructurii educationale pentru clasele I - IV, inclusiv nivelul clasei pregatitoare.

SANATATEA

Pe raza comunei Salard exista:

- 1 centru medical cu 4 medici;
- 1 centru de vaccinare;
- 1 cabinet stomatologic in localitatea Salard cu 1 medic stomatolog;
- 1 dispensar veterinar cu 1 medic veterinar.

SERVICII FUNERARE

Asigurarea accesului la serviciile funerare se face in conformitate cu prevederile legale, intrucat in toate satele apartinatoare ale comunei exista 4 capele mortuare, astfel: doua capele in localitatea Santimreu, o capela in localitatea Salard si una in localitatea Hodos.

ASISTENTA SOCIALA

Asistenta sociala presupune un ansamblu complex de masuri si actiuni realizate pentru a raspunde nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup, in vederea prevenirii si depasirii unor situatii de dificultate, vulnerabilitate sau dependenta, pentru prevenirea marginalizarii si excluderii sociale, in vederea promovarii incluziunii sociale avand ca scop cresterea calitatii vietii.

Pe plan local, rezultatele activitatii in domeniul asistentei sociale sunt satisfacatoare, urmarindu-se ca toate cazurile

aparute sa fie rezolvate la nivelul Primariei Salard. Persoanele care beneficiaza de asistenta sociala reprezinta 1,33% din totalul populatiei, insumand 51 de persoane, din care 23 beneficiaza de venitul minim garantat, 28 de persoane beneficiaza de alocatie pentru sustinerea familiei, 21 de persoane de ajutor de incalzire, 26 de indemnizatie pentru cresterea copilului, 14 copii sunt in plasament, 40 persoane beneficiaza de indemnizatie lunara acordata persoanelor cu handicap, iar 5 persoane sunt atestate ca asistenti personali. Pensionarii reprezinta 26,62% din totalul populatiei comunei Salard, fiind inregistrate aproximativ 1200 persoane.

Serviciile de asistenta sociala furnizate de primaria comunei sunt completate de activitatea desfasurata de fundatiile si centrele pentru persoanele varstnice de pe plan local.

Cele doua fundatii locale sunt Fundatia Agape Bohero, care asigura cantina sociala pentru nevoiasii din localitatea Salard si Fundatia Filadelfia prin care este intretinut un camin pentru batrani.

Centrul rezidential pentru persoane varstnice Filadelfia Noom din localitatea Salard

Centrul rezidential pentru persoane varstnice functioneaza din anul 1992, iar din 2001 functioneaza ca Fundatia Filadelfia Noom. Azilul de batrani functioneaza in castelul Barcszay, o cladire impozanta, cu un parc elegant. Din anul 2006 Fundatia Filadelfia Noom este acreditata oferind servicii socio-medicale in sistem rezidential. Beneficiarii Fundatiei Filadelfia Noom sunt persoane varstnice, aflate in situatii de nevoie sociala cu afectiuni fizice, senzoriale sau de alta natura, care le limiteaza autonomia personala, fara deosebire de rasa, nationalitate, de origine etnica, de limba, de religie, de sex, de opinie, de apartenenta politica, din toata tara, oferind prioritate dar nediscriminatoriu, rezolvarii situatiilor de criza a persoanelor cu domiciliul aflat in raza judetului Bihor.

Cantina sociala din localitatea Salard

Fundatia Agape Bohero a luat fiinta in anul 1998 in urma unei initiative locale, cand cinci

localnici, printre care si actualul director al fundatiei s-au adunat si in urma discutiilor purtate au ajuns la concluzia ca ar fi utila infiintarea unei cantine sociale, deoarece in satul Salard traiesc numeroase persoane in varsta fara sprijin din partea familiei si cu un venit foarte mic. Prin intermediul bisericii reformate, directorul fundatiei a luat legatura cu persoane din Olanda interesate in oferirea de ajutoare in Romania. Rezultatul colaborarii din ei este infiintarea si intretinerea unei cantine sociale pentru nevoiasii din Salard. Cantina sociala este intretinuta cu sprijinul fundatiei partenere din Olanda.

La inceputul functionarii, a fost cumparata si amenajata o cladire locala in cadrul careia functioneaza de atunci cantina sociala. Sprijinul financiar cu aceasta ocazie a venit din partea Uniunii Europene, intrucat Fundatia Agape a castigat un proiect PHARE, prima si ultima incercare de a obtine granturi prin proiecte.

Comunitatea de romi din comuna Salard

In comuna Salard traiesc aproximativ 113 persoane de etnie rroma. Veniturile acestei comunitati provin exclusiv din ajutoare sociale, colectare si valorificare de deseuri de metal si sticla si din prestare munci ocazionale si sezoniere. Este un fapt cunoscut ca meseriile traditionale mostenite nu mai au cautare atat de mare incat practicarea lor sa le poata asigura supravietuirea: confectionare cazane, ceane, bidinele din par de porc, astfel comunitatea de romi se confrunta cu o multitudine de probleme.

Problemele majore identificate ale comunitatii de romi sunt:

- Nivelul de instruire si educatie scazut;
- Dificultati in asigurarea minimului de trai;
- Lipsa asistentei medicale;
- Sansa scazuta a unui loc de munca;
- Presteaza mai multe munci sezoniere si ocazionale.

Din dorinta de a ajuta acesta comunitate, conducerea Primariei Salard incerca sa faca eforturi pentru integrarea acestora. Amintim urmatoarele actiuni:

- Colaborarea dintre Primaria Salard si Agentia Judeteana de Ocupare a Fortei de Munca Bihor prin care au organizat cursuri de formare profesionala pentru persoanele de etnie roma;

- Prin intermediul Fundatiei Maica Tereza, din fonduri olandeze s-au construit 20 de case sociale cu baie comuna pentru familiile de etnie roma.

SALUBRIZARE

Poluarea teritoriului comunei Salard este determinata de zonele cu riscuri naturale de inundabilitate, precum si de depozitarea la intamplare a gunoierului menajer, situatie ce se incerca sa se evite prin infiintarea punctelor de colectare. Populatia comunei Salard dispune de servicii de salubritate, Primaria Comunei delegand acest serviciu operatorului RER VEST, care se ocupa de precollectarea, colectarea si transportul deseurilor municipale. Numarul de beneficiari ai serviciilor de salubritate este de 1350 persoane fizice si 120 persoane juridice. Incepand cu anul 2020, s-au initiat demersuri pentru introducerea colectarii selective la nivelul judetului Bihor, astfel toti bihoreni vor colecta separat deseurile pe care le produc, in mai multe fractii, contribuind astfel la eficientizarea reciclarii si salvarea resurselor pamantului. Planul prevede ca deseurile sa fie colectate in cinci fractii, pentru care operatorii de salubritate vor necesita obligatorie pentru ca o parte cat mai mare a deseurilor produse de locuitorii judetului Bihor sa poata fi valorificate. Reciclate, ele se transforma in materii prime pentru noi obiecte, utile tuturor.

SIGURANTA SI ORDINE PUBLICA

Politia reprezinta principala institutie care se ocupa de furnizarea serviciilor de siguranta si ordine publica in comuna Salard. Paza comunala este asigurata prin 4 paznici.

In comuna Salard functioneaza un detasament de pompieri, respectiv o subunitate condusa de inspectoratul judetean pentru situatiile de urgenta. La data de 10 septembrie 1995 se infiinteaza Garda de interventie Salard, avand in dotare, la vremea respectiva, o autospeciala DENNIS si 1 APCA. Raionul de interventie al subunitatii se intinde pe o suprafata de aproximativ 262 kilometri patrati si este format din 21 de localitati si o populatie de circa 11.324 locuitori. De asemenea pe teritoriul comunei Salard este si un punct de lucru al Serviciului Judetean de Ambulanta.

I.7. CULTURA, TRADITII SI OBICEIURI

De-a lungul anilor, in comuna Salard s-a creionat un profil cultural intens, compozit si viu. Deschiderea catre promovarea valorilor traditionale si sprijinirea activitatilor cu caracter modern creeaza un tot unitar eterogen care defineste viata culturala si sociala din acesta comuna. De la traditia husarilor pana la clubul motociclistilor, este initiata o gama diversa de evenimente, festivitati si actiuni care contureaza identitatea cultural-sociala a comunei Salard. In comuna Salrd exista 3 camine culturale. Caminul cultural din localitatea Salard si caminul cultural din localitatea Santimreu sunt obiectivele unor investitii din fonduri nerambursabile, avand ca scop valorificarea patrimoniului cultural, fiind propuse lucrari de reabilitare a cladirilor existente astfel incat acestea sa devina spatii adecvate pentru desfasurarea activitatilor culturale si sociale ale comunitatii. Modernizarea acestor spatii contribuie la facilitarea desfasurarii actiunilor intreprinse, la crearea unei premise pentru

activitati noi si la dezvoltarea mediului cultural si social din comuna.

Administratia comunei acorda o importanta majora mediului cultural si social local, conservarii si revitalizarii patrimoniului cultural imaterial considerat unul din mijloacele de crestere a calitatii vietii comunitatii, fapt dovedit prin multitudinea de actiuni cu caracter cultural si social desfasurate:

• Traditia husarilor

Termenul „husar” provine din limba maghiara: huzár și se referă la mai multe tipuri de cavalerie ușoară din Europa înființate începând cu secolul al XV-lea. Comuna Salard este susținătorul principal al tradiției husarilor din zona de Vest a României. Aici se organizează anual marsuri și parade calare la care participă membrii asociațiilor din țară, dar și din străinătate.

A face parte din trupa de husari este o onoare pentru bărbații din comunitate și păstrarea vie a tradiției este o responsabilitate asumată cu mandrie de cetățenii comunei Salard.

Husarii reprezintă o tradiție militară maghiară creditată în prezent de Parlamentul Ungariei.

La nivel național, anual o coloană de calareți costumați și echipați ca husarii din vechime pornesc din județul Covasna urmărind un itinerar care cuprinde cele zece sate ale căror nume se leagă de Szent Imre, fiul primului rege creștin al Ungariei. Acesta nu a ajuns să domnească, iar legenda spune că și-a găsit sfârșitul într-un accident de vânătoare în pădurile de lângă satul Santimreu, care de atunci îi poartă numele. Localitatea este punctul final al marsului husarilor, care comemorează aici, în 1 și 2 septembrie,

moartea lui Szent Imre. Istoricii datează evenimentul în anul 1031. Trupa de husari străbate 500 de kilometri, din Harghita până în Bihor, pe parcursul a 30 de zile.

La nivel local, parada husarilor este un element de bază în organizarea evenimentelor culturale. La defilări participă atât localnici, cât și oficialități maghiare calare pe caii proprii care îi însoțesc în călătoria spre România.

A face parte din trupa de husari este o onoare pentru bărbații din comunitate și păstrarea vie a tradiției este o responsabilitate asumată cu mandrie de cetățenii comunei Salard.

• Centru al tradițiilor militare

Comuna Salard este un centru al tradițiilor militare recunoscut în partea de vest a țării și în Ungaria. Festivitățile desfășurate în spiritul acestor tradiții cuprind ceremonii militare, parade, demonstrații de luptă, expoziții de arme și îmbrăcăminte specifică, concursuri și concerte ale fanfarei.

Primul eveniment are loc în luna martie și este organizat în cinstea husarilor. Ziua începe în parcul central al comunei, la statuia închinată printului Emeric. Acesta este fiul primului rege creștin al Ungariei, dar nu a ajuns să

domneasca, legenda spune ca si-a gasit sfarsitul intr-un accident de vanatoare in padurile de langa Santimreu, in anul 1031 la varsta de 24 de ani. Este inmormantat la Bazilica Sfantul Stefan din Budapesta. Ramasitele sale au fost dezgropate de catre Regele Ladislau I cand au fost raportate mai multe cazuri de vindecari miraculoase care au avut loc dupa vizita bolnavilor la mormantul

sau, fiind canonizat in anul 1083 de catre Papa Grigore al VII-lea. Sfantul Emeric este protectorul tineretii si este sarbatorit in spatiul de limba maghiara pe 4 noiembrie si in calendarul roman universal pe 5 noiembrie. Ziua continua cu onoruri militare, discursuri si o masa festiva organizata in caminul cultural in compania musafirilor speciali.

• Zilele Cetatii Adorjan

Sunt sabatorite anual in luna august. Anul 2018 a avut o insemnatate mai mare decat in anii precedenti deoarece s-au aniversat 312 ani de la deschiderea usilor cetatii pentru husari. Festivitatile sunt organizate de catre domnul Gellert Gyula cu sprijinul Primariei comunei. Acestea incep cu depunerea coroanelor la Statuia Sfantului Emeric. Participantii sunt intampinati langa ruinele cetatii de catre doua uniforme traditionale care stateau de paza la portile acesteia. Pe suprafata extinsa de teren sunt ridicate corturi deschise si intinse mese pentru cele peste persoanele prezente. Oficialitatile prezente tin discursuri si activitatile culturale ale zilei includ curse de cai, demonstratii de tir cu arcul, focuri de tun si de arme specifice perioadei medievale, prezentarea uniformelor traditionale ale

husarilor din diferite zone. Ziua se incheie cu spectacolul grupului de dans popular din comuna si concertul de muzica. Desi captivati de evenimentele zilei, participantii gasesc ragazul sa se delecteze cu mancaruri traditionale si cu renumitele vinuri de Santimreu.

- **Cresterea cailor de rasa** este o traditie cu radacini adanci in comuna Salard. In prezent, exista aici doua herghelii in care se cresc lipitani si o herghelie care includerasese Nonius si Haflinger.

Proprietarii celor doua herghelii de cai lipitani, Guba Eugen si Levai Zsombor, sunt membrii Asociatiei Crescatorilor Particulari De Cal Lipitan Din Romania. Acestia participa la concursuri nationale si internationale de atelaje. Atelajul este considerat drept opereta sporturilor ecvestre. Acest tip de competitie isi are radacinile in Anglia. In 1970 a fost stabilit primul set de reguli internationale de catre Alteta Sa Regala Printul Philip, care au fost puse in aplicare la Royal Windsor Horse Show. Cei doi crescatori locali participa la competitii internationale de atelaje desfasurate in judetul Bihor.

- **Concursurile de atelaje** au devenit o traditie pentru comuna Salard, intrucat an de an, aici se organizeaza intreceri ecvestra cu atelaje, in cadrul festivitatile locale precum Zilele comunei Salard sau Zilele Cetatii Adorjan. Astfel, concurentii participa la proba cu obstacole, concursuri de dresaj sau intreceri in viteza.

- **Trupa artistica de majorete** reuneste fetele din comuna din anul 2014. Membrii trupei se antreneaza in fiecare saptamana sub indrumarea doamnei invatatoare Nagy Zsuzsa. Isi prezinta coreografiile cu ocazia serbarilor satesti si participa la concursuri regionale de majorete. In anul 2015 au defilat si au facut o demonstratie de dans in cadrul festivitatorilor de Zilele comunei alaturi de trupe profesioniste de majorete din Ungaria.

- **Grupul de dansuri populare „Pitypang”** reprezinta o expresie importanta a vietii culturale din comuna Salard deoarece sustine transmiterea traditiilor populare generatiei tinere. Membrii grupului au varste cuprinse intre 4 si 6 ani fiind prescolari din cele cinci gradinite ale comunei. Copiii participa la serbarile locale anuale, defileaza si danseaza in cadrul Zilelor Comunei si pun in scena o coregrafie specifica cu ocazia Balului Strugurilor.

• **Fanfara locala** este unul dintre cele mai longevive grupuri culturale din comuna Salard, fiind înființat în urmă cu peste 15 ani. În prezent trupa este alcătuită din 41 de membrii, atât adolescenți cât și persoane un pic mai în vârstă. Cei cu mai multă experiență îi ghidează pe cei tineri, iar dirijorul fanfarei este domnul Elek Iosif. Muzica instrumentelor răsuna la fiecare manifestare culturală din comună, auzindu-se la serbarile satești precum Zilele Comunei, Balul Strugurilor, Festivalul Vinului, la festivitățile desfășurate cu ocazia Zilei Maghiarilor de Pretutindeni.

• **Clubul de motocicliști Hawks MC** își are rădăcinile în comuna Salard începând cu anul 2008. Este constituit din 28 de membri și organizează în fiecare an „International Moto Party”, eveniment care strânge la fiecare

editie tot mai multi pasionati ai sportului pe doua roți din România, Ungaria, Austria și Slovacia. Evenimentul este de excepție cu concursuri, premii, tombole și concerte rock.

• Anual în luna februarie, în localitatea Santimreu, comuna Salard are loc tradiționalul **concurs de vinuri** la care sunt participă producătorii din județul Bihor. Acesta este organizat de către producătorul local Nagy Sándor și este împărțit pe trei categorii: vin alb sec, vin alb dulce și vin roșu. Din juriu face parte cel mai cunoscut enolog din zona de Vest, Dorin Popa. Ziua se încheie cu un bal la

care evolueaza trupele locale artistice, iar cei participantii degusta mancaruri traditionale si asculta muzica formatiilor invitate pana in dimineata celei de-a doua zile.

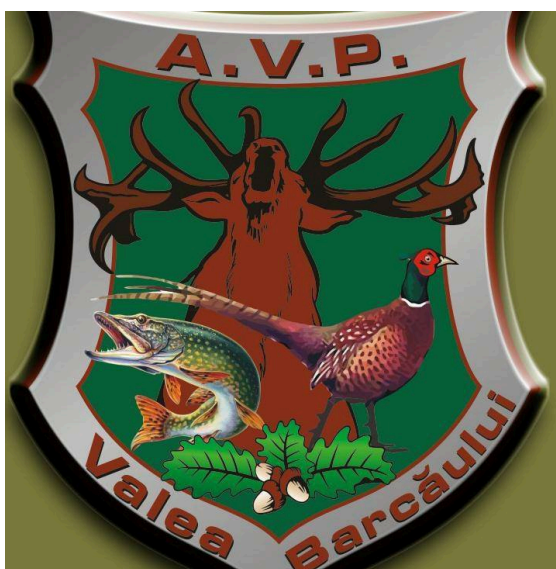

- Dealurile din zona comunei Salard reprezinta care **cea mai extinsa regiune viticole din judet**, de aici obtinandu-se renumitul vin de Santimreu. Cramele din comuna organizeaza degustari de vin pentru turisti, care pot vizita si beciurile unde bautura se matureaza in butoaie pentru a putea fi ulterior imbuteliata si imbatranita la sticla. prin aceste activitati,

turistii sunt familiarizati cu traditiile locale, istoria si cultura bogata a comunei. Aceste activitati sunt organizate cu sprijinul pastorul local Kucharszki Zoltán, administratorul Centrului de Informare Turistica din Salard si ghidul oficial al grupurilor de turisti.

Crama Ur este situata in localitatea Santimreu, fiind cea mai mare, mai moderna si mai cunoscuta crama din judetul Bihor. Detine o suprafata viticola de 47 ha, soiurile cultivate fiind Feteasca Regala, Muscat Ottonel, Pinot Noir, Merlot si Cabernet Sauvignon.

- In localitatea Santimreu este amenajat un lac de acumulare de 47 hectare populat între anii 2010 și 2014 cu circa 28 tone peste precum: caras, crap, rosioara, babusca, platica, somn și stiuca, administrat de Asociația Vanatorilor și Pescarilor Valea Barcăului. Aceasta administrează și un fond impresionant de vanatoare, în zona de câmpie și deal pe Valea Barcăului între limitele orașelor Oradea și Sacueni în partea de Nord a județului Bihor, cu un biotop favorabil tuturor speciilor de vanat. Arealul este populat cu efective remarcabile de cerb, capriori, mistreți, iepuri, fazani, rate salbatice și prepelite. Asociația a fost înființată în anul 2009 și obiectul de activitate al acesteia este

organizarea partidelor de vanatoare și pescuit, atât pentru membrii proprii cât și pentru membrii altor asociații din țară și din străinătate. Cabana de vanatoare a Asociației găzduiește în decursul lunilor de vară numeroși turiști români și străini. Grupurile de trupe își petrec vacanța degustând preparate tradiționale vânătorești și vinurile locale, cunoscând astfel o parte din cultura și tradiția locului.

- În comuna Salard se remarcă importanța acordată activităților destinate a aduce oamenii împreună, a crea un mediu de viață armonios și stimulant pentru dezvoltarea indeletnicirilor care fac viața mai frumoasă, mai bogată. Sunt organizate foarte multe concursuri în diferite domenii. Lacul de acumulare din Santimreu reprezintă un potențial turistic pentru activitățile acvatice precum inotul, sporturile nautice și pescuitul. Lacul deține o bogată faună piscicolă, populat cu caras, crap, rosioara, babusca, platica, somn și stiuca, iar pentru pescari există șansa reală să se întoarcă acasă cu capturi demne de a fi trofeu. Drumul este asfaltat până la lac, astfel accesul auto este facil. Pe lac se desfășoară anual Cupa Valea Barcăului Bihor, un concurs de pescuit sportiv staționar, Cupa Pescarilor Bihoreni și un concurs de spinning: pescuit pe lac cu ajutorul barcii.

• **Centrul De Informare Turistica Si Marketing Turistic din localitatea Santimreu** a fost inaugurat la sfarsitul anului 2014. Scopul implementarii acestui proiect FEADR a fost promovarea potentialului turistic romanesc, in principal al potentialului turistic din zona Salard, in tara si in strainatate. Misiunea Centrului este de a prezenta toate ofertele turistice si atractiile turistice locale si regionale in vederea cresterii numarului turistilor in localitate si in regiune, dar si de a promova si proteja cultura, istoria si traditiile locale. Managerul Centrului este ghidul local pentru grupurile de turisti care viziteaza comuna Salard. Astfel, sunt organizate degustari de vinuri locale in cramele din excursii la Capela memoriala a Sfantului Emeric, la pivnitele locale si degustari de vin, plimbari cu tractorul la fermele agricole din comuna si degustarea preparatelor traditionale si cu specific local, vizitarea

Parcului memorial „Sfantul Emeric” si vizitarea monumentului istoric Biserica reformata din localitatea Hodos, comuna Salard, prezentarea istoriei si culturii gastronomice locale, a lacului de la Santimreu si a ruinelor Cetatii Adorjan, schimbul de experienta culturala intre husari si omologii acestora: cavalerii polonezi, excursii in padurea de la Santimreu, vizite ale delegatiilor din localitatile infratite din Romania si din Ungaria.

Astfel, comuna Salard a fost vizitata de-a lungul anilor de turisti din Ungaria, Slovacia, Polonia, Olanda si Serbia. Acest lucru demonstreaza abilitatea comunei de a concentra atractii, facilitati si servicii intr-o locatie accesibile si convenabile, fiind esentiala pentru a contura o destinatie turistica puternica, promovata prin intermediul Centrului.

• In cadrul **Zilelor Comunei Salard** sunt organizate concursuri culinare la care participa atat bucatarii mai experimentati, cat si cei care incep sa descopere secretele gastronomiei. Juriul exigent trebuie sa descopere cel mai bun babgulyás, cele mai gustoase sarmale si cel mai ispititor somlói

galuska. Preparatele sunt puse la dispozitia petrecaretilor, dar o mare parte din ele sunt oferite familiilor aflate in dificultate, vastnicilor care sarbatoresc acasa sau in centrul de batrani si copiilor orfani carora cea mai mare bucurie le este adusa de desert.

• Din lista evenimentelor locale nu pot lipsi **Zilele Comunei Salard si Balul Strugurilor**. Acestea sunt organizate in fiecare vara, respectiv toamna de 20 de ani. In fiecare vara, comuna Salard sarbatoreste timp de 3 zile. Festivitatile sunt deschise de depunerea coroanelor la statuia Sfantului Emeric, urmata

de parada huserilor acompaniati de fanfara locala. In cadrul fiecărei editii au loc intreceri sportive si gastronomice, concursul de atelaje, demonstratii de tras cu arcul, concerte si programe artistice sustinute chiar de trupele de dansuri populare locale precum „Pitypang”.

• Comuna Salard este gazda numeroaselor **festivitati cu caracter medieval** in care se reinvie atmosfera de poveste din vremea cavalierilor si a domnitelor. Participantii sunt de toate varstele si se reunesc atat din Romania, cat si din Ungaria. Paradele sunt completate de muzica, dansuri si concursuri specifice acelei epoci.

Pe parcursul festivitator se organizeaza ordine militare de reconstituire medievala si grupuri de jonglerii medievale, spectacol de reconstituire medievala cu cai si jonglerii.

• **Balul Strugurilor** este un eveniment cultural care are loc la inceputul toamnei, in perioada imediat urmatoare recoltarii chiorchinelor. Satenii se aduna an de an pentru a-si sarbatori roadele, programul artistic si muzica fiind nelipsite de la festivitatile care au loc in toate cele trei sate componente ale comunei Salard. Datorita activitatii sustinute si a traditiei indelungate in viticultura, evenimentul este considerat un simbol al locurilor.

RELIGIE

Asezaminte de cult

In comuna Salard principalele confesiuni sunt crestine, majoritatea cetatenilor fiind reformati si romano-catolici, alaturi de mici comunitati de ortodoxi, baptisti si pentecostali. In comuna Salard exista 8 biserici:

- Biserica ortodoxa „Sfantul Ierarh Nicolae” din satul Salard;
- Biserica reformata din satul Salard;
- Biserica reformata din satul Santimreu;
- Biserica reformata din satul Hodos;
- Biserica romano-catolica din satul Salard;
- Biserica Pentecostala in satul Salard;
- Biserica Baptista din satul Salard;
- Biserica Baptista din satul Santimreu.

I.8. MEDIU

Politica de mediu europeana se bazeaza pe principiile precautiei, prevenirii, corectarii poluarii la sursa si „poluatorul plateste”. Programele multianuale de actiune pentru mediu stabilesc cadrul pentru viitoarele actiuni in toate domeniile politicii de mediu. Acestea sunt integrate in strategiile orizontale si sunt luate in considerare in cadrul negocierilor internationale in materie de mediu. Nu in ultimul rand, punerea in aplicare este fundamentala.

Politica de mediu europeana a fost adoptata in cadrul Consiliului European de la Paris din 1972, unde sefii de stat sau de guvern europeni au declarat ca este nevoie de o politica comunitara de mediu de insotire a expansiunii economice si au solicitat un program de actiune. Politica de mediu europeana se bazeaza pe principiile precautiei, prevenirii, corectarii poluarii la sursa si „poluatorul plateste”. Principiul precautiei este un instrument de gestionare a riscurilor care poate fi invocat in cazul in care exista o incertitudine stiintifica cu privire la un posibil risc la adresa sanatatii umane sau a mediului, provenit dintr-o anumita actiune sau politica. De exemplu, in cazul in care apar incertitudini cu privire la posibilele efecte periculoase ale

unui produs si in cazul in care ele persista in urma unei evaluari stiintifice obiective, pot fi furnizate instructiuni de interzicere a distributiei produsului sau de eliminare a sa de pe piata. Astfel de masuri trebuie sa fie nediscriminatorii si proportionale si trebuie revizuite imediat ce exista informatii stiintifice suplimentare.

Principiul „poluatorul plateste” este pus in aplicare prin intermediul Directivei privind raspunderea pentru mediul inconjurator, care vizeaza prevenirea sau remedierea daunelor aduse mediului (si anume, speciilor sau habitatelor naturale protejate, apei si solului). Operatorii care desfasoara anumite activitati profesionale, precum transportul de substante periculoase sau activitati care presupun evacuari in apa, trebuie sa ia masuri preventive in cazul unei amenintari iminente la adresa mediului. Daca s-au produs deja pagube, operatorii sunt obligati sa adopte masurile adecvate pentru remedierea acestora si sa suporte cheltuielile aferente. Domeniul de aplicare al Directivei a fost extins de trei ori pentru a include gestionarea deseurilor extractive, functionarea siturilor geologice de stocare si, respectiv, siguranta activitatilor petroliere si gaziere offshore.

În 2001, UE a introdus Strategia sa de dezvoltare durabila (SDD). În conformitate cu aceste obiective, Strategia Europa 2020 pentru cresterea economica vizeaza „o crestere inteligenta, durabila si favorabila incluziunii”. Sub egida acestei strategii, initiativa emblematica „O Europa eficienta din punctul de vedere al utilizarii resurselor” pregateste terenul pentru o crestere durabila si sprijina trecerea la o economie eficienta din punctul de vedere al utilizarii resurselor si cu emisii scazute de carbon.

Surse de poluare locale

O sursa majora de poluare a mediului în comuna Salard reprezentata de deseurile menajere a fost rezolvata prin introducerea colectarii selective si stimularea cetatenilor sa respecte locurile de depozitare a deseurilor, la nivelul comunei existand un sistem centralizat de colectare a deseurilor si un contract încheiat cu o firma specializata de salubritate. Degradarea terenului si a solului în unele zone este accentuata si se datoreaza atat factorilor naturali, (orografie si clima), cat si actiunii antropice cu caracter negativ si destabilizator al echilibrului natural.

O alta sursa de poluare este deversarea inadecvata a apelor uzate, intrucat nu toate gospodariile sunt conectate la sistemul de canalizare de pe raza comunei Salard.

Deseuri menajere

O sursa de poluare a mediului în comuna Salard o reprezinta deseurile menajere. Depozitarea resturilor vegetale în apa si depozitarea deseurilor menajere în locuri neadecvate afecteaza flora si fauna locala. Aceasta forma de poluare se are ca si cauze lipsa unui sistem de colectare a resturilor, educatia deficitara cu privire la utilizarea resturilor vegetale si are impact asupra tuturor suprafetelor de apa, avand ca finalitate disparitia bazei trofice si degradarea habitatului pe suprafata afectata. În marea majoritate a localitatilor rurale, problema majora în acest sens este faptul ca nu sunt amenajate suprafete pentru stocarea deseurilor, acestea fiind depozitate în gospodariile populatiei sau la periferie, în zone neadecvate sau sunt aruncate în cursurile de apa, în paduri sau pasuni. Acest lucru se întâmpla chiar daca la nivelul comunei exista

un sistem centralizat de colectare a deseurilor si un contract încheiat cu o firma specializata de salubritate. Comuna Salard este o administratie publica locala deservita de operatori de salubritate licentiati si gradul de conectare la serviciile de salubritate sunt maxime. Prin campaniile de curatenie de primavara si de toamna se desfiintea depozitarile ilegale, iar deseurile abandonate sunt colectate, transportate si eliminate la depozitele de deseuri, astfel, cantitatea de deseuri necolectate se minimizeaza.

Deseurile menajere provenite de la populatie prin serviciile de salubritate sunt valorificate prin sistemele de preluare a responsabilitatii, dar si prin valorificare directa prin operatorii colectori autorizati. Cu toate acestea, comuna Salard, în calitate de autoritate publica locala trebuie sa continue implementarea masurilor privind reducerea cantitatii de deseuri biodegradabile eliminate:

- sa promoveze si sa stimuleze compostarea individuala în mediul rural;
- sa generalizeze sistemul de compostare a deseurilor verzi (deseuri din parcuri, gradini si pietre);
- sa identifice si sa implementeze masuri pentru redirectionarea de la depozitare a deseurilor alimentare;
- sa deruleze campanii de informare si sensibilizare directionate catre publicul larg privind constientizarea problemelor de mediu, inclusiv asupra metodelor si optiunile de tratare a deseurilor;
- sa intensifice colectarea separata a deseurilor organice si nu numai;
- sa sustina dezvoltarea unor instalatii de digestie anaeroba, tratare mecanobiologica (degradare aeroba) si separarea fractiei usoare, urmata de valorificarea ei prin coincinerare sau în incineratoare care îndeplinesc conditiile de eficienta energetica.

Calitatea aerului

Sub aspectul poluarii atmosferei, comuna Salard nu se confrunta cu probleme deosebite, neexistand surse majore de poluare în aceasta zona.

Calitatea apei

Principalele surse de poluare ale apelor de suprafata si subterane de la nivelul comunei

sunt reprezentate de utilizarea ingrasamintelor chimice in agricultura si eliminarea neadcvata de ape uzate menajere datorita lipsei retelei de canalizare. In comuna Salard, contaminarea apelor ce strabat teritoriul comunei poate aparea in urma poluarii cu nutrienti, in special cu azot si fosfor. Nutrientii in exces conduc la eutrofizarea apelor, ceea ce determina schimbarea compozitiei si scaderea biodiversitatii speciilor, precum si reducerea posibilitatii de utilizare a resurselor de apa in scop potabil, recreational, etc. Ca si in cazul substantelor organice, emisiile de nutrienti provin atat din surse punctiforme (ape uzate urbane, industriale si agricole neepurate sau insuficient epurate), cat si din surse difuze (in special cele agricole: cresterea animalelor, utilizarea fertilizantilor, etc).

O alta sursa potentiala de contaminare a solurilor este poluarea cu substante organice este cauzata in principal de emisiile directe sau indirecte de ape uzate insuficient epurate sau neepurate de la aglomerari umane, din surse industriale sau agricole, si produce schimbari semnificative in balanta oxigenului in apele de suprafata si in consecinta are impact asupra compozitiei speciilor si a populatiilor acvatice si respectiv, asupra starii ecologice a apelor.

Utilizarea insecticidelor si rodenticidelor pe terenuri arabile afecteaza pasarile dependente de terenuri arabile, pestii, amfibienii si reptilele. Intrucat apare in randul agricultorilor necesitatea unor culturi competitive conform cerintelor pietei actuale, accesul este facil la chimicale, toate terenurile arabile sunt supuse actui factor de poluare ceea ce poate deternima scaderea semnificativa a cantitatii de hrana pentru pasarile insectivore si a celor care se hranesc cu micromamifere, poluarea apelor (prin spalarea/drenarea acestor insecticide in apele din interiorul ariei).

Calitatea solurilor

Solul reprezinta impreuna cu ceilalti factori de mediu, cadrul natural pentru plante animale si om, iar pentru agricultura principalul mijloc de productie. La nivelul comunei Salard se regasesc terenuri afectate de nitrati din activitati agricole care sunt monitorizate sub

aspectul calitatii solului si masurilor agropedoameliorative de catre institutiile competente. Degradarea terenului si a solului in unele zone este accentuata si se datoreaza atat factorilor naturali, (orografie si clima) cat si actiunii antropice cu caracter negativ si destabilizator al echilibrului natural.

Riscuri naturale

Teritoriul comunei Salard poate fi afectat de urmatoarele tipuri de riscuri naturale:

- Inundatii datorate caderilor pluviometrice abundente;
- Alunecari sau prabusiri de teren;
- Fragmentarea habitatelor.

Asigurarea unei calitati corespunzatoare a mediului, protejarea lui reprezinta o problema de interes major si de certa actualitate pentru evolutia sociala. In acest sens, se impune pastrarea calitatii mediului, diminuarea efectelor negative ale activitatii umane cu implicatii asupra lui.

Toate propunerile de proiecte pe mediu pentru perioada 2021 - 2027 vor veni atat in sprijinul conservarii si protejarii mediului, cat si pentru consilierea si informarea populatiei pentru protejarea acestuia. Protectia mediului reprezinta un aspect foarte important pentru locuitorii comunei Salard, de aceea conducerea comunei pe langa respectarea legislatiei in vigoare incearca sa imbunatateasca incontinuu managementul ecologic. Printre activitatile sustinerii unui mediu sanatos se numara:

- Promovarea dezvoltarii de produse care nu afecteaza mediul;
- Reducerea consumului de energie in cadrul activitatilor comerciale in mod special diminuare consumului de energie si a emisiilor de gaze cu efect de sera;
- Promovarea reciclarii corespunzatoare a deeurilor;
- Masuri pentru prevenirea poluarii;
- Ghidarea si sustinerea agentilor economici de pe raza comunei pentru a implementa masuri de protectie a mediului;
- Activitati educative, de formare, de constientizare si de promovare cu privire la protectia mediului.

I.9. APRECIERI GENERALE PRIVIND COMUNA SALARD

Comuna Salard este asezata pe valea Barcaului, este formata din localitatile Santimreu, Hodos si centrul de comuna Salard. Salard se afla pe malul stang, Santimreu pe malul drept, iar Hodos pe malul stang al raului Barcau. Santimreu se intinde pe dealuri impadurite, Hodos si Salard se afla in zona de ses. Comuna este situata in vestul judetului Bihor, la nord-est de municipiul Oradea, la o distanta de 23 de km de acesta. Prin comuna trece drumul judetean Biharia - Marghita.

Se invecineaza la Nord-Vest cu comuna Diosig si comuna Rosiori, la Sud-Vest cu comuna Tamaseu si comuna Biharia, la Sud cu comuna Saniob.

Comuna Salard cuprinde in structura sa administrativa satele: Santimreu, Hodos si Salard. Satul resedinta de comuna este Salard, care de altfel da si numele comunei.

Autoritatile administratiei publice locale din comuna Salard sunt Consiliul Local Salard, aparatul propriu al acestuia denumit Primaria comunei Salard si Primarul comunei Salard.

Suprafata totala a comunei este de 7048 ha, din care intravilan 446 ha si extravilan 6022 ha. Teritoriul comunei Salard este alcatuit din localitatea Salard 3354 ha, localitatea

Santimreu 2134 ha si localitatea Hodos 1560 ha. Din suprafata comunei Salard de 7048 ha, suprafata agricola este de 5853 ha, iar suprafata neagricola de 1195 ha.

Din punct de vedere geomorfologic amplasamentul comunei este situat in zona campiei depresionare a vail raului Barcau. Clima comunei Salard este temperat continentală. Din intreaga suprafata a comunei, 201 ha sunt ocupate de apele de suprafata. Pe teritoriul comunei Salard curge raul Barcau si exista un lac de acumulare cu o bogata fauna piscicola in localitatea Santimreu. Lacul de acumulare din Santimreu reprezinta un potential turistic pentru activitatile acvatice precum inotul, sporturile nautice si pescuitul. Pe lac se desfasoara anual Cupa Valea Barcaului Bihor, un concurs de pescuit sportiv stationar, Cupa Pescarul Bihorean si un concurs de spinning din barca adica pescuitul pe lac cu ajutorul barcilor.

Pe teritoriul comunei exista resurse de apa geotermala, care poate fi valorificata pentru producerea energiei termice, a apei calde menajere, in balneologie si agricultura.

Resursele naturale de care dispune comuna Salard sunt:

- 492 hectare de padure, cu specii caracteristice dealurilor joase;
- Existenta unor numeroase specii de plante si animale deosebite, specifice Vaii Ierului;
- Exista 575 ha de pasuni si fanete ca resurse pentru hrana animalelor;
- Numeroase specii de plante medicinale;
- Raul Barcau este o apa curgatoare cu efective de pesti;
- Lacul de acumulare de la Salard constituie efective de pesti si potential turistic;
- Apa geotermala care poate fi valorificata pentru producerea energiei termice, a apei calde menajere, in balneologie si agricultura;
- Apa vietii de la Santimreu;
- Existenta solurilor fertile unde se pot cultiva legume si vita de vie;
- Cadru natural propice dezvoltarii agroturismului si turismului.

Apa vietii de la Santimreu

Proprietatile acesteia sunt cunoscute din anii 1800, cand pe teritoriul comunei existau bai termale, acum inchise, si fantani cu apa arteziana care atrageau calatori din tinuturi indepartate, care transportau apa la mii de kilometri pentru a fi consumata in vederea tratarii afectiunilor interne.

Apa de la Santimreu a fost atestata in anul 2021 de catre Ministerul Sanatatii - Institutul National de Recuperare, Medicina Fizica Si Balneoclimatologie avand proprietati curative in tratarea afectiunilor tubului digestiv si hepato-biliare, iar prin imbaiere la tratarea afectiunilor cardio-vasculare.

Datorita acestei resurse naturale, in comuna Salard se practica turismul medical intrucat aici sosesc oameni din tot judetul Bihor si chiar si de la distante mai mari precum Bucuresti sau Ungaria, care imbuteliaza pentru consumul propriu aceasta apa in vederea tratarii afectiunilor. Cu trecerea anilor, numarul de turisti creste, iar apa isi demonstreaza proprietatile miraculoase.

Resursele antropice din comuna Salard sunt:

- Necropola medievala - o descoperire arheologica a unei necropole de inhumatie care dateaza din secolul XIV;
- Ruinele cetatii Adorjan din secolul al XIII lea;

- Biserica reformata din secolul al XIV-lea din Salard;
- Biserica reformata din secolul al XV-lea din Hodos;
- Biserica ortodoxa Sf Ierarh Nicolae din Salard;
- Castelul Bartsch;
- Conacul si hambarul din secolul al XVIII-lea din Salard;
- Sirul de pivnite „Drumul vinului” din Santimreu;
- Parcul memorial „Sfantul Emeric” din Santimreu;
- Monumentul Eroilor;
- Centrul de informare turistica;
- Capela si punctul de belvedere de la Santimreu.

Contextul demografic

Conform datelor furnizate de Institutul National de Statistica, in luna ianuarie 2021, 4507 persoane au domiciliul in comuna Salard, nefiind inregistrare fluctuatii majore in ultimii 10 ani. Odata cu cresterea numarului locuitorilor, a crescut si numarul copiilor care trebuie scolarizati, in special cei cu risc sporit de abandon scolar si de parasire timpurie a scolii, astfel este necesar a se crea locuri adevacte in unitatile de invatamant din comuna. Dupa categoria de varsta, conform INSSE, fenomenul de imbatranire a populatiei la nivelul comunei Salard s-a atenuat, acesta comuna trecand printr-un proces cu tendinta de reintinerire a populatiei. In comuna Salard, populatia tanara (0-14 ani) este reprezentata de 756 de persoane, respectiv 16,77%, populatia imbatranita (65 de ani si peste) este reprezentata de 666 persoane, respectiv 14,78% si populatia activa sau adulta (15-64 ani), reprezentata de 3085 de persoane, are ponderea cea mai mare din total de 68,45% din totalul populatiei. Avand in vedere faptul ca in comuna Salard populatia tanara este mai numeroasa decat cea varstnica, este prezent fenomenul de intinerire al populatiei. Tinerii din comuna aleg sa ramana, iar cei din comunele apropiate aleg sa se stabileasca in Salard.

Soldul migratoriu are o contributie semnificativa la determinarea trendului populatiei stabile a comunei. Astfel, conform datelor INSSE, soldul migratoriu incepand cu

anul 2011 este preponderent pozitiv intrucat in anii studiati au existat mai multe stabiliri de resedinta decat plecari cu resedinta din comuna Salard.

Aceasta comuna creaza conditii atractive prin stabilitate si oportunitati de dezvoltare pentru familiile tinere, astfel crescand si numarul copiilor din comuna. Conform datelor INSSE, soldul schimbarilor de resedinta a inregistrat o valoare pozitiva de 37 de persoane in anul 2020.

In comuna Salard traiesc, conform celor mai recente date, 113 persoane de etnie roma. Veniturile acestei comunitati provin exclusiv din ajutoare sociale, colectare si valorificare de deseuri de metal si sticla si din prestare munci ocazionale si sezoniere. Din dorinta de a ajuta aceasta comunitate, conducerea Primariei Salard incerca sa faca eforturi pentru integrarea acestora. S-au derulat urmatoarele actiuni:

- Colaborarea dintre Primaria Salard si Agentia Judeteana de Ocupare a Fortei de Munca Bihor prin care au organizat cursuri de formare profesionala pentru persoanele de etnie roma;
- Prin intermediul Fundatiei Maica Tereza, utilizand fonduri olandeze, s-au construit 20 de case sociale pentru familiile de etnie roma. Autoritatile locale au initiat demersuri pentru a mentine si atrage tinerii in comuna si pentru a genera o crestere reala a nivelului de trai, prin oferirea de avantaje precum locuri de case cu titlu gratuit, introducerea retelelor de apa, canalizare si gaz, reabilitarea infrastructurii rutiere, investitii in dezvoltarea generala a comunei si a sferei cultural-sociale.

Contextul social

De-a lungul anilor, in comuna Salard s-a creionat un profil cultural intens, compozit si viu. Deschiderea catre promovarea valorilor traditionale si sprijinirea activitatilor cu caracter modern creeaza un tot unitar eterogen care defineste viata culturala si sociala din aceasta comuna. De la traditia husarilor pana la clubul motociclistilor, este initiata o gama diversa de evenimente, festivitati si actiuni care contureaza identitatea cultural-sociala a comunei Salard. Din punctul de vedere al dezvoltarii edilitare, in comuna Salard exista infrastructura rutiera

bine reprezentata, retea de alimentare cu apa si canalizare ape menajere, retea de distributie a gazelor naturale, retea de electricitate si iluminat public in toate satele componente. Sistemul de alimentare cu apa potabila este introdus in localitatea Salard si in localitatea Hodos care este alimentata cu apa potabila din comuna Tamaseu. In localitatea Santimreu nu exista in prezent o retea de alimentare cu apa, fiind in curs de implementare proiectul „Alimentare cu apa in localitatea Santimreu cu interconexiune localitatile Salard, Hodos comuna Salard” prin care se doreste introducerea retelei de distributie.

Lungimea retelei de canalizare este de 11,5 km si este introdusa in cele trei sate componente: 4,5 km in localitatea Salard, 3,5 km in localitatea Hodos si 3,5 km in localitatea Santimreu. Statia de epurare pentru ape uzate menajere are capacitatea de 150 mc/zi.

Comuna este strabatuta de DN 19 E si drumurile comunale: DC 19, DC 20, DC 21, DC 22, DC 25, DC 34, pe teritoriul comunei urmand a fi construita o portiune din autostrada Bors - Brasov.

Elevii institutiilor educative din comuna au activitate diversa, ei participa la diverse activitati, serbari scolare, formatii artistice de dans popular romanesc si maghiar, dans modern, concursuri sportive, olimpiade scolare si concursuri de cultura generala.

Comuna Salard reprezinta o zona cu puternice traditii in domeniul cultural si spiritual. Astfel in fiecare an, se organizeaza ziua comunei Salard si in toate cele trei localitati se organizeaza Balul strugurilor, carnavaluri si concursuri de atelaje. Folclorul reprezinta si el un factor important in viata culturala a comunei de aceea scolile generale dispun de grupuri de dans popular si grupuri folclorice. Exista de asemenea si un grup de dans modern numit „Tini Dance”. Obiceiurile si traditiile sunt prilejuite de sarbatorile de peste an: Craciunul cu colindul, Anul Nou cu Plugusorul, Sorcova, Boboteaza, Pastele cu stropitul, zile memoriale. Acestea ofera un spectacol impresionant la realizarea caruia se pun in valoare muzica, dansul si poezia.

Institutiile culturale din comuna sunt reprezentate de obiectivul propus prin acest proiect: caminul cultural din satul Salard si de

cele 2 camine din satele Santimreu si Hodos, existand cate unul in fiecare sat component, 1 biblioteca in care se regasesc aproximativ 15.000 de volume, doua telecentre: unul in satul Hodos si unul in satul Salard.

Cu toate acestea, infrastructura rutiera necesita modernizare, drumurile agricole si drumurile forestiere de asemena. Pentru retele edilitare, sunt necesare lucrari de extindere si introducere in zonele in care nu este posibila extinderea.

Sistemul educational, de sanatate, salubritate si situatiile de urgenta reprezinta succese ale administratiei publice locale. In anul 2011, s-a inaugurat in bloc ANL cu 27 de apartamente pentru tineri. Astfel, prin investitiile pe plan local si prin directiile de dezvoltare asumate, autoritatile publice locale conlucreaza in vederea mentinerii si atragerii tinerilor in comuna.

Contextul economic

Contextul economic al comunei Salard este variat, fiind bazat in pricipal pe agricultura. Terenurile arabile sunt cultivate in cea mai mare parte cu cereale pentru boabe: grau, porumb, secara si orzoaica. Se mai cultiva de asemena vita de vie, floarea soarelui si sfecla de zahar.

In comuna Salard, agentii economici isi desfasoara activitatea in urmatoarele domenii:

- agricultura, cresterea animalelor si cultivarea cerealelor;
- pomicultura si cultivarea vitei de vie;
- comert si servicii: productii publicitare, pariuri sportive, telecomunicatii, proiectare, organizare de evenimente, inchirieri utilaje;
- constructii;
- transport de marfa;
- conservarea compoturilor si a legumelor, prelucrarea fructelor si a legumelor;
- productie: fabricarea incaltamintei, mobilierului, pavajelor, constructiilor metalice;
- apicultura.

Tendintele actuale se axeaza, in principal, pe sectorul agricol si pe cel turistic, iar in ceea ce priveste industria, o dezvoltare deosebita cunoaste industria alimentara. Una dintre cele mai importante componente ale vietii

economice o reprezinta infrastructura. Cea mai mare parte a zonei are drumuri de acces aflate in stare buna.

Dezvoltarea economica a comunei Salard depinde de o serie de factori printre care trebuie amintiti: amplasare, relief, resursele naturale de care dispune si modul de valorificare, potentialul industrial si agricol. In ultima perioada, activitatile economice ale comunei Salard s-au dezvoltat constituindu-se astfel noi unitati comerciale si de prestari servicii.

Primaria si Consiliul Local acorda o mare atentie oricarui demers de a dezvolta activitati productive sau comerciale care angreneaza forta de munca locala, oferind consultanta gratuita si facilitati fiscale. Acest lucru se observa si din faptul ca localitatea Salard este un exemplu de eficienta economica. In Salard la fiecare 16 locuitori exista o firma, producatori de vin pana la material de constructii. Datorita numarului mare de firme, rata somajului in comuna Salard este aproape de zero.

In satul Santimreu exista si cea mai mare podgorie viticola de 47 ha din judetul Bihor care apartine Cramei UR. Aceasta isi desfasoara activitatea din anul 1998.

Unul din obiectivele principale ale comunei Salard este dezvoltarea sectorului agriculturii ecologice. In anul 2007, comuna Salard a organizat si gazduit simpozionul „Dezvoltarea si promovarea agriculturii ecologice” in colaborare cu Oficiul Judetean de Consultanta Agricola (OJCA) Bihor si Asociația Bioagricultorilor din Romania „Bioterra”.

In vederea stimulării turismului local si regional, in anul 2014 a fost infiintat prin intermediul fondurilor nerambursabile in vederea dezvoltării turismului local, un birou de informare turistica care deserveste turistii prin furnizarea informatiilor curente despre locurile de cazare disponibile si activitati de petrecere a timpului liber, atat pe plan local, cat si regional. Obiectivele turistice reprezentative ale comunei sunt Ruinele cetatii Adorjan din secolul al XIII-lea, Biserica reformata din secolul al XIV-lea din Salard, Biserica reformata din secolul al XV-lea din Hodos, Biserica ortodoxa Sf Ierarh Nicolae din Salard, Castelul Barcs, Conacul si hambarul din secolul al XVIII-lea din Salard, Fantana

arteziana feroasa de la Santimreu, Sirul de pivnite „Drumul vinului” din Santimreu, Parcul memorial „Sfantul Emeric” din Santimreu, Lacul de acumulare din Santimreu.

Numarul mare de investitori in comuna care desfasoara activitati economice a generat locuri de munca in diverse domenii: comert, agricultura, procesare fructe si legume, constructii, viticultura, productie si prestarii servicii, avand ca urmare directa stabilirea familiilor tinere aici si intemeierea altora noi. Astfel, pentru existenta unui nivel mai ridicat de trai si de calitate a vietii sunt necesare investitii in infrastructura educationala.

Finantari nerambursabile

Comuna Salard este un exemplu de buna practica in ceea ce priveste atragerea si gestionarea fondurilor nerambursabile. Autoritatile publice locale au dus la bun sfarsit numeroase proiecte finantate din fonduri europene si guvernamentale, utilizand resursele materiale si umane din cadrul Primariei, iar in prezent implementeaza cu succes un portofoliu variat de investitii:

- „Infiintare Centru de Informare si Marketing Turistic, in comuna Salard, sat Santimreu, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Dezvoltare Rurala 2007-2013 - masura 313;
- Proiect intergrat „Modernizare si asfaltare drumuri comunale si strazi, comuna Salard, Infiintare si dotare centru „after school” in loc. Salard, Dotare camin cultural in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Dezvoltare Rurala 2007-2013 - Masura 322;
- „Modernizare DC 25 Salard - Sisterea, km 0+000 - 8+000, L=8,00 km” finantat prin Programul National de Dezvoltare Locala I;
- „Reparatii capitale strazi in comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin buget local;
- „Extinderea sistemului de canalizare in comuna Salard” finantat prin Programul National de Dezvoltare Locala O.U.G nr. 28/2013 Subprogramul - Modernizarea satului romanesc;
- „Amenajare peisagistica a centrului localitatii Salard, judetul Bihor” derulat prin Programul national de imbunatatire a calitatii mediului prin realizarea de spatii verzi in localitati instituit prin OUG 59/2007;

- Blocuri de locuinte pentru tineri D+P+2E, cu 27 de unitati locative, destinate inchirierii, comuna Salard, sat Salard, nr. 725, judetul Bihor prin ANL;
 - „Canalizare zonala si statie de epurare comuna Salard, satele Salard, Hodos, Santimreu, Etapa I, judetul Bihor” finantat prin O.G.7/2006;
 - „Sala de sport cu nivel de practica sportiva competitionala locala, teren de handbal si 150 de locuri pentru spectatori, Scoala Generala cls I - VIII comuna Salard, sat Salard, judetul Bihor” finantat prin C.N.I.;
 - „Modernizarea si dotarea caminului cultural din localitatea Santimreu, comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Dezvoltare Rurala 2014-2020 - Submasura 7.6;
 - „Infiintare centru after-school in localitatea Hodos, comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Dezvoltare Rurala 2014-2020 - Submasura 7.2;
 - „Conservarea valorilor si traditiilor locale in comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Dezvoltare Rurala 2014-2020 - Submasura 19.2;
 - „Imbunatatirea infrastructurii educationale in comuna Salard, judetul Bihor”, cod MySMIS 121573, finantat prin Programul Operational Regional 2014-2020;
 - „Achizitie instalatie de dezinfectie si dezinsectie in comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Dezvoltare Rurala 2014-2020 - Submasura 5.1;
 - „Reabilitare si modernizare camin cultural in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Constructii de Interes Public sau Social, Subprogramul ”Asezaminte culturale”;
 - „Construire si dotare piata agroalimentara in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor” finantat prin Programul National de Constructii de Interes Public sau Social, Subprogramul ”Alte obiective de interes public sau social in domeniul constructiilor”.
- Aceste proiecte se incadreaza in domenii precum: infrastructura rutiera, edilitara, educationala, sfera cultural-sociala, promovarea turismului local si regional, dezvoltare durabila si utilizarea resurselor regenerabile.

I.10. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT este o metodologie de analiza a unui obiectiv. Numele este descriptiv: Strengths (puncte tari), Weaknesses (puncte slabe), Opportunities (oportunitati), Threats (riscuri sau amenintari). Primaria comunei Salard trebuie sa-si insuseasca si sa promoveze o viziune strategica in ceea ce priveste dezvoltarea sa in viitor. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativa dezorganizata in cadrul careia se pot rata oportunitati si se pot consuma irational resurse pretioase.

Procesul de planificare strategica (PPS) a vizat definirea reperelor strategice de dezvoltare a comunitatii pe o perioada de 7 ani. Etapele metodologice principale ale PPS au fost urmatoarele: realizarea unei analize preliminare, stabilirea viziunii asupra dezvoltarii strategice a comunitatii, analiza sectoriala a domeniilor strategice principale si articularea documentului strategic.

Principiile care au stat la baza PPS au fost asigurarea validitatii stiintifice, implicarea comunitatii, transparenta, obiectivitatea, coerenta si continuitatea demersului. Pentru a da roade, insa, planificarea strategica trebuie insotita de promovarea, la nivelul administratiei publice, a unui management strategic integrat, la toate nivelurile, capabil sa identifice si sa speculeze oportunitatile aparute in beneficiul comunitatii.

Punctele forte si cele slabe sunt legate de comuna Salard si de strategiile acesteia, de modul cum se compara cu concurenta. Oportunitatile si amenintarile vin dinspre mediul de piata si din directia concurentei; de regula sunt factori asupra carora zona, in general, nu are niciun control. Analiza SWOT

ia in considerare organizarea asezarii, performantele acesteia, produsele cheie si pietele strategice. Analiza SWOT permite concentrarea atentiei asupra zonelor cheie si realizarea de prezumtii (presupuneri) in zonele asupra carora exista cunostinte mai putin detaliate. In urma acestei analize se poate decide daca zona isi poate indeplini planul si in ce conditii. Amenintarile pot fi concrete sau potentiale.

In urma analizei SWOT s-au identificat trei principii prioritare care trebuie sa stea la baza elaborarii strategiei in vederea dezvoltarii durabile:

1. Viata economica a comunei trebuie revigorata si dezvoltata in toate domeniile sale: agricultura, zootehnie, industrie, comert si silvicultura.

Consilul Local va investi pentru vitalizarea vietii economice a comunei.

2. Infrastructura necesita imbunatatiri continuu, de aceea investitiile trebuie facute dupa anumite criterii economice astfel incat sa produca cele mai mari efecte benefice:

- siguranta locuitorilor comunei impotriva calamitatilor;
- raportul valoarea investitie/ efecte economico-financiare produse;
- raportul valoare investitie/numarul beneficiarilor.

3. Conex factorului economic un alt punct important pentru cresterea atractivitatii comunei il constituie facilitatile culturale si de agrement pe care le ofera sau pe care ar putea sa le ofere comuna, astfel incat confortul social al locuitorilor sa fie imbunatatit. Complementar, acest lucru va creste si atractivitatea turistica a comunei.

Analiza SWOT Cadru general

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Accesibilitatea facila a comunei din punct de vedere rutier; • Existenta terenurilor agricole propice pentru dezvoltarea agriculturii si cultivarea vitei de vie; • Dealurile sunt acoperite de sol argilos rosu care sunt bune pentru cultivarea vitei-de-vie; • Implicarea autoritatilor in rezolvarea problemelor de echipare edilitara; • Existenta retelei de alimentare cu apa; • Existeta retelei de canalizare; • Existenta unei infrastructuri de drumuri destul de bine dezvoltata; • Existenta gradinitelor si scolilor in toate localitatile comunei si a unei crese; • Existenta lacaselor de cult si a bisericilor in fiecare sat; • Existenta resursei naturale Apa vietii de la Santimreu atestata cu proprietati curative, • Existenta infrastructurii de comunicatii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Existenta unor resurse naturale limitate; ▪ Insuficienta surselor financiare pentru investitii; ▪ Existenta apei geotermale nevalorificata; ▪ Inexistenta retelei de gaz in satele Santimreu si Hodos si doar partial in satul Salard; ▪ Resurse financiare insuficiente, investitii autohtone si straine aproape inexistente.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Valorificarea potentialului agroturistic si turistic al comunei prin infiintarea de noi pensiuni; ▪ Valorificarea potentialului agricol si zootehnic prin infiintarea de microferme si exploataii agricole cu produse ecologice; ▪ Existenta fondurilor structurale ale UE, fondurilor guvernamentale si posibilitatea accesarii lor; ▪ Imbutelierea apei cu proprietati curative de la Santimreu; ▪ Existenta studiilor de fezabilitate pentru proiecte de reabilitare a infrastructurii; ▪ Acordarea de facilitati investitorilor din partea Consiliului local; ▪ Relatia buna cu administratia judeteana in vederea finantarii proiectelor de investitii. 	<ul style="list-style-type: none"> • Calamitati naturale; • Poluarea solului si a apelor cu fertilizatorii utilizati in agricultura; • Extinderea eroziunii solului cu consecinte grave pe termen lung daca nu se intervine din timp.

Analiza SWOT Demografie si forta de munca

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Existenta fenomenului de intinerire a populatiei; • Comuna Salard nu este afectata de plecarea cu domiciliul a persoanelor care au resedinta stabila; • Distributia pe sexe a populatiei din comuna Salard este echilibrata; • In comuna Salard, populatia tanara (0-14 ani) este reprezentata de 756 de persoane, respectiv 16,77%, populatia imbatranita (65 de ani si peste) este reprezentata de 666 persoane, respectiv 14,78% si populatia activa sau adulta (15-64 ani), reprezentata de 3085 de persoane, are ponderea cea mai mare din total de 68,45% din totalul populatiei; • Rata redusa a infractionalitatii; • Forta de munca; • Ponderea mare a populatiei angajate; • Implicarea autoritatilor locale in problemele comunitatii, in vederea identificarii de solutii financiare, materiale; • Numar relativ redus al persoanelor inapte de munca. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Schimbarea comportamentului demografic al cuplurilor tinere care opteaza pentru mai putini copii (unul, de preferinta) si acela nascut la o varsta mai ridicata a mamei; ▪ Existenta sporului natural negativ de 8,66% in anul 2020, ceea ce semnifica o scadere a populatiei; ▪ Adaptarea mai lenta a populatiei mature si varstnice din comuna, la schimbarile si provocarile lumii actuale in general si la fenomenul mobilitatii si reconversiei profesionale, in special; ▪ Migrarea persoanelor cu pregatire profesionala, in special spre mediul urban si in strainatate; ▪ Fluctuatia populatiei bine pregatite inspre alte zone.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Atragerea de programe cu finantare europeana pentru stimularea ocuparii fortei de munca; • Programe de orientare si consiliere profesionala pentru someri, persoane inactive sau persoane aflate in cautarea unui loc de munca; • Dezvoltarea economica sustenabila a zonei poate determina reintoarcerea populatiei plecata la munca in strainatate; • Posibilitatea accesarii unor programe de finantare guvernamentale pentru reconversie profesionala si crearea de noi locuri de munca pentru someri; • Existenta unor exemple de succes ale unor localnici cu initiativa; • Sprijin pentru minoritati si categorii defavorizate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Migrarea populatiei in strainatate pe fondul crizei economice mondiale; ▪ Cresterea populatiei imbatranite; ▪ Imbatranirea populatiei pe fondul scaderii numarului de nou nascuti; ▪ Creterea numarului de plecari cu domiciliul a persoanelor care au resedinta stabila din comuna Salard si scaderea numarului de stabiliri cu domiciliul in comuna Salard; ▪ Mentinerea tendintelor migrationiste catre centrele urbane a populatiei tinere; ▪ Cresterea somajului in randul absolventilor de liceu; ▪ Cresterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pietei muncii, economiei locale si asistentei sociale in perspectiva; ▪ Estomparea traditiilor locale, o data cu trecerea timpului.

Analiza SWOT Terenuri si locuinte

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Ponderea ridicata a suprafetei arabile in totalul fondului funciar; • Confort crescut al locuintelor din comuna; • Ponderea ridicata a locuintelor racordate la reseaua de apa si canalizare; • Existenta unor locuinte racordate la reseaua de gaz; • Racordare integrala a gospodariilor la reseaua de energie electrica; • Transportul cu mijloacele de transport in comun dezvoltat. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Posibilitati financiare reduse ale localnicilor pentru reabilitarea cladirilor; ▪ Aproximativ 30% din gospodarii nu sunt racordate la reseaua de alimentare cu apa si aproximativ 25% nu sunt racordate la reseaua de canalizare; ▪ Lipsa retelei de gaz din satele Santimreu si Hodos si acoperirea doar partiala a satului Salard.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Programele de reabilitare termica a cladirilor care pot duce la o imbunatatire a aspectului general al comunei, pe langa considerentele de mediu care impun astfel de actiuni; • Dezvoltarea de locuinte sociale; • Existenta terenurilor neexploatate in prezent, dar care ar fi oportune pentru desfasurarea unor investitii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ritmul haotic al constructiilor care poate afecta potentialul natural al comunei; ▪ Aparitia unor hazarde naturale (inundatii, alunecari de teren) poate duce la afectarea fondului locative; ▪ Lipsa fondurilor necesare pentru introducerea retelei de gazin satul Otomani

Analiza SWOT Infrastructura si echiparea teritoriului

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Orase importante apropiate: Marghita, Oradea; • Cai de acces in comuna drumurile judetene DN 19E si numeroase drumuri comunale; • Retea de electricitate si retea de iluminat public; • Retea de telefonie mobila si retea de telefonie fixa; • Existenta unui centru medical in comuna; • Retea de drumuri locale destul de bine dezvoltata; • Retea hidrologica bine reprezentata; • Existenta sistemului de alimentare cu apa si a sistemului de canalizare in comuna; • Existenta traditiilor si biodiversitatii bine conservate. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lipsa unor sisteme de utilizare a „energiei verzi” pentru incalzirea institutiilor comunale; ▪ Lipsa sistemelor de productie a energiei electrice prin utilizarea surselor de „energie verde”; ▪ Dotari uzate in infrastructura educationala, cea de sanatate, cea culturala si sociala, in localitate; ▪ Imposibilitatea asigurarii sustinerii financiare in toate domeniile infrastructurii; ▪ Investitii scazute in domeniul mediului.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Modernizarea drumurilor comunale si drumurilor de legatura; • Realizarea de alei pietonale in comuna; • Impadurirea pentru impiedicarea alunecarilor de teren; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Lipsa resurselor financiare pentru indeplinirea tuturor obiectivelor propuse; ▪ Lipsa informatiilor de protectie a mediului si de gestionare a deseurilor;

<ul style="list-style-type: none"> • Finalizarea elaborarii Planului Urbanistic general; • Elaborarea planurilor pentru finalizarea proceselor de microzonare, cadastrare, parcelare si atribuire a titlurilor de proprietate; • Amenajarea spatiilor verzi din localitate; • Reabilitarea si modernizarea sistemelor existente de colectare si transport deseuri; • Extinderea sistemului de alimentare cu apa; • Reabilitarea si modernizarea iluminatului public stradal in toate localitatile comunei; • Modernizarea sistemului rutier prin implementarea sistemelor video, a mijloacelor de semnalizare luminoase si a indicatoarelor stradale; • Instalarea unor sisteme de incalzire a unitatilor si institutiilor de invatamant, lacase de cult, administrative, sanatate si sociale, utilizand „energia verde”; • Reabilitare si extindere institutii de invatamant, sanatate si culturale; • Amenajarea unor trasee turistice; • Utilizarea programelor UE destinate reabilitarii conditiilor de mediu din zona rurala; • Extinderea colaborarii si implicarea organizatiilor neguvernamentale si a scolilor in programe comune de educatie ecologica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cresterea riscului abandonarii si degradarii fondului construit, prin emigrarea temporara a populatiei in alte zone ale Romaniei sau ale UE; ▪ Aparitia unor dificultati in desfasurarea lucrarilor de infrastructura (conditii de trafic sau meteo); ▪ Calamitati naturale (cutremur, inundatii, incendii); ▪ Extinderea eroziunii solului cu consecinte grave pe termen lung daca nu se intervine din timp; ▪ Mentalitatea de indiferenta fata de protectia mediului.
---	---

Analiza SWOT Agricultura, silvicultura si dezvoltare rurala

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Forme de relief corespunzatoare dezvoltarii agriculturii si cresterii animalelor; • Existenta suprafetei arabile bine dezvoltata la nivelul comunei; • Clima continental moderata ceea ce ofera conditiile climatice favorabile pentru agricultura; • Calitatea solului permite practicarea unor culturi cu o productivitate ridicata; • Terenul agricol reprezinta una din resursele naturale cele mai importante ale comunei; • Principalele activitati economice sunt cele agricole ca si cultivarea vitei de vie, cultivarea cerealelor, cresterea animalelor; • Inexistenta poluatorilor mari; • Patrimoniu natural variat; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ramuri industriale cu valoare mare adaugata slab reprezentate (IT, telecomunicatii, energii regenerabile); ▪ Dotarea tehnica slaba a tuturor sectoarelor din agricultura; ▪ Lipsa resurselor materiale care sa faciliteze angajarea specialistilor din agricultura in mediul rural; ▪ Promovarea insuficienta a zonei rurale si a produselor specifice si traditionale; ▪ Lipsa instalatiilor de irigatii si dotarii insuficiente cu utilaje agricole; ▪ Insuficienta serviciilor aducatoare de venit specifice zonei; ▪ Lipsa unui spatiu adecvat de comercializare a fructelor si a legumelor;

<ul style="list-style-type: none"> • Ponderea mare a ocupatiei populatiei in domeniul agriculturii; • Potential semnificativ pentru agricultura ecologica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Imbatranirea fortei de munca in agricultura.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Posibilitatea dezvoltarii unor forme de agricultura ecologica; • Constituirea de grupuri de producatori in vederea practicarii unei agriculturi cu productivitate ridicata; • Introducerea sistemului de irigat; • Facilitati legislative si creerea unor conditii favorabile arendarii terenurilor agricole; • Infiintarea unor organizatii si asociații profesionale de sprijin a producatorilor; • Crearea centrelor de colectare produse agricole specifice locale (cereale, legume, fructe); • Practici de agricultura durabila, adaptate conditiilor climaterice si solului din comuna, activitati agricole diversificate si generatoare de venit la bugetul local; • Exploatarea resurselor natural. 	<ul style="list-style-type: none"> • Administrarea necontrolata a ingrasamintelor chimice pe terenurile agricole ce are ca efect poluarea chimica a solului si implicit a panzei de apa freatica din sol precum si eroziunea solului; • Cresterea perioadelor de seceta pe timpul unui an coroborata cu lipsa sistemelor de irigatii conduce la productii agricole scazute si de slaba calitate; • Cresterea presiunii exercitate de importul unor produse agricole ieftine; • Migrarea fortei de munca calificate in zona urbana si in strainatate; • Degradarea solurilor.

Analiza SWOT Economica

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Potentialul agricol ridicat al zonei: soluri fertile, productivitate ridicata, forta de munca; • Diversitate economic ape plan local; • Ponderea ridicata a terenurilor agricole din totalul fondului funciar; • Accesul facil al investitorilor atat prin intermediul cailor rutiere; • Productiile agricole pot fi utilizate ca surse de materii prime in industria alimentara; • Producerea de produse agricole ecologice; • Cultivarea vitei de vie si a cerealelor; • Activitate dezvoltata in domeniile comert si servicii; • Cresterea animalelor fiind specifica zonelor rurale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inexistenta unui sistem de control al calitatii produselor agricole; ▪ Absenta implementarii sistemului de calitate in cadrul proceselor de productie si a produselor; ▪ Slaba dezvoltare a infrastructurii turistice (unitati de cazare, unitati de alimentatie publica, infrastructura de petrecere a timpului liber); ▪ Capacitatea scazuta a mediului de afaceri de a sustine investitiile pentru dezvoltare; ▪ Regresul inregistrat de majoritatea sectoarelor economice ca urmare a crizei pandemice mondiale; ▪ Numar redus al persoanelor (in special romi) pregatite pentru diferite meserii (comert, servicii, constructii, turism) prin cursuri de calificare/ specializare.

OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Programe guvernamentale pentru sprijinirea initiativelor locale, in special in domeniul dezvoltarii agriculturii si a infrastructurii aferente; • Cresterea asistentei financiare din partea Uniunii Europene pentru IMM-uri, prin Fondurile Structurale 2021 - 2027; • Posibilitatea accesarii creditelor cu dobanda subventionata pentru crearea de noi locuri de munca in mediul rural; • Disponibilitatea de a incheia relatii de parteneriat a autoritatilor locale, cu investitori locali sau straini; • Reconvertia unor activitati in special agricole, spre arii de productivitate adaptate conditiilor locale; • Existenta unor spatii si terenuri disponibile pentru dezvoltari antreprenoriale; • Disponibilitatea unor resurse suplimentare, posibil a fi accesate prin utilizarea programelor de finantare ale UE; • Potentialul de dezvoltare logistica a comunei, ca urmare a pozitionarii in vecinatatea granitei Romaniei cu Ungaria; • Forta de munca ieftina si calificata poate conduce la infiintarea de noi antreprize; • Incurajarea si dezvoltarea parteneriatelor de tip public-privat; • Cooperarea mediului privat cu autoritatile publice locale, cu institutiile de invatamant superior si centrele de cercetare si dezvoltare; • Existenta programelor guvernamentale de sustinere a sectorului IMM. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Instabilitatea legislativa la nivel national; ▪ Interes redus al investitorilor pentru demararea de afaceri in comuna, datorita infrastructurii fizice inca neadecvata, raportat la potentialul comunei; ▪ Oferte de creditare greu accesibile (garantii mari); ▪ Reducerea ponderii populatiei active si imbatranirea acesteia; ▪ Cresterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pietei muncii, economiei locale si asistentei sociale in perspectiva la nivel national; ▪ Aparitia fenomenelor meteorologice extreme, precum secete si ploi abundente ce pot periclita productia agricola; ▪ Cresterea ratei inflatiei si cresterea ratei somajului vor conduce implicit la scaderea puterii de cumparare a produselor si serviciilor in randul populatiei; ▪ Migratia fortei de munca calificata in afara judetului si in afara granitelor tarii.

Analiza SWOT Educatie si cultura

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Existenta in comuna a scolilor, gradinitelor si a unei crese; • Existenta in comuna a 3 camine culturale si a unei biblioteci; • Existenta in comuna a 3 lacasuri de cult; • Existenta unei zone cu puternice traditii in domeniul cultural si spiritual; • Experienta organizarii si promovarii multor activitati culturale, de exemplu orgazinarea zilelor comunei; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Existenta unor familii ale elevilor care nu sunt implicate suficient in activitatea de educare a copiilor; ▪ Accesul dificil, din punct de vedere material, la activitatile de perfectionare didactica; ▪ Slaba dotare a unor spatii scolare cu mobilier didactic (material didactic uzat si depasit); ▪ Fonduri insuficiente pentru reabilitarea si modernizarea tuturor cladirilor ce

<ul style="list-style-type: none"> • Management scolar adecvat in unitatile de invatamant public; • Prezenta pe raza comunei Salard a unor monumente istorice; • Existenta cadrelor didactice calificate si titulare, cu vechime mare atat in invatamant, cat si in scoala, permite realizarea unui invatamant de calitate; • Existenta unui numar relativ mare de copii si elevi; • Situati la invatatura prezinta rezultate bune la toate nivelele; • Putine tendinte de nescolarizare sau abandon scolar; • Stare disciplinara buna; • Existenta PC-ului la o mare parte din elevii scolii; • Fondul de carte din biblioteca scolii dezvoltat si cu noutati editoriale; • Sustinerea activitatilor din planul anual de activitati scolare si extrascolare, toate cadrele didactice fiind implicate in activitatea de formare continua la nivel de scoala; • Experienta organizarii si promovarii multor activitati culturale. 	<p>adapostesc lacasuri de cult, a scoli si gradinite;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Participare scazuta a cetatenilor la actiuni/ activitati de interes cultural; ▪ Imbatranirea populatiei active, migratia tinerilor si dezinteresul fata de viata spiritual-culturala a comunitatii, greveaza actiunile derulate in acest domeniu;
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Reabilitarea si modernizarea scolilor; • Reabilitarea si modernizarea gradinitelor; • Amenajarea de spatii de joaca pentru copii; • Dotarea, extinderea si modernizarea caminelor culturale; • Reabilitarea si modernizarea bibliotecilor; • Reabilitarea si modernizarea lacaselor de cult; • Amenajarea curtilor interioare ale unitatilor de invatamant; • Dotarea cu materiale didactice a unitatilor de invatamant din localitatea si imbogatirea fondului de carte al bibliotecilor scolare; • Sprijinirea financiara a elevilor pentru obtinerea bursei de studiu; • Existenta unor programe guvernamentale de dezvoltare si modernizare a institutiilor scolare si de cultura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reducerea populatiei scolare datorita scaderii natalitatii; ▪ Tendinta netionala de reducere a exigentei in procesul de evaluare didactica; ▪ Bugetul redus alocat invatamantului public generand insuficienta dotarii materiale a unitatilor scolare; ▪ Accentuarea procentului de imbatranire a populatiei; ▪ Buget insuficient alocat activitatilor culturale; ▪ Calamitati naturale.

Analiza SWOT Servicii sociale

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Pondere mica a populatiei cu nevoi de asistare; • Informare operativa cu privire la formele de ajutor de stat; • Administratia locala asigura servicii pentru protectia sociala. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nivelul de trai scazut pentru populatia roma; • Percepere denaturata a scopului asistentei sociale, din partea populatiei; • Lipsa voluntariatului in domeniul serviciilor pentru varstnici.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Construirea si dotarea unui complex social; ▪ Existenta la nivel national, de programe consistente destinate asistentei sociale; ▪ Dezvoltarea economica a comunei, va permite imbunatatirea nivelului finantarilor care vor putea fi atrase la nivel local; ▪ Posibilitatea infiintarii unor structuri ale economiei sociale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Migratia in strainatate a unui numar ridicat de persoane active a condus la aparitia fenomenului copiilor care sunt in grija bunicii/ rudelor si care necesita infiintarea unor servicii-suport noi; ▪ Costurile ridicate pot genera dificultati in dotarea diverselor obiective sociale viitoare; ▪ Sistemul de ajutor social nu incurajeaza reintegrarea activa.

Analiza SWOT Sanatate

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pe raza comunei Salard rețeaua de sanatate este foarte bine reprezentata; ▪ Timp de raspuns scurt in cazul unor urgente datorita centrului de permanenta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dotare insuficienta a cabinetelor medicale; • Neinsusirea normelor de educatie sanitara si civica a unui segment de pacienti din randul populatiei;
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> • Linii de finantare externe si includerea unei linii de buget local in vederea cofinantarii eventualelor aplicatii, actiuni/ activitati; • Promovarea principiilor naturiste; • Dotarea corespunzatoare a dispensarelor medicale; • Organizarea unor evenimente publice pentru promovarea sanatatii populatiei. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Costuri ridicate ale serviciilor medicale; ▪ Legislatie fluctuanta in domeniu; ▪ Slaba motivare a persoanelor care au posibilitate chiar redusa de a se asigura medical, de a incheia un contract cadru pentru plata contributiei financiare direct la CAS.

Analiza SWOT Turism

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Potential turistic puternic; • Existenta conditiilor dezvoltarii turismului rural; • Asezare geografica propice dezvoltarii serviciilor; • Existenta in comuna a unor locuri atractive pentru turisti si a obiectivelor turistice; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inexistenta unor forme de promovare a comunei pentru cresterea numarului de turisti pe teritoriul acesteia; ▪ Pregatirea profesionala de calitate slaba a cetatenilor in domeniul serviciilor turistice.

<ul style="list-style-type: none"> • Conservarea traditiilor si ospitalitatea locuitorilor din mediul rural; • Exista suprafete intinse cu peisaje frumoase semi naturale. 	
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Programe guvernamentale pentru sprijinirea initiativelor locale; ▪ Reconversia unor capacitati, in special agricole, spre arii de productivitate adaptate conditiilor locale; ▪ Cresterea asistentei financiare din partea Uniunii Europene pentru dezvoltarea turismului rural; ▪ Disponibilitatea de a incheia relatii de parteneriat a autoritatilor locale, cu investitori locali sau straini; ▪ Posibilitatea extinderii de ferme si gospodarii autorizate pentru practicarea agroturismului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Instabilitatea legislativa; • Interes redus al investitorilor pentru demararea de afaceri in comuna, datorita infrastructurii fizice si sociale neadecvate, raportat la potentialul comunei; • Oferte de creditare greu accesibile (garantii mari); • Reactia redusa a mediului local la schimbarile si provocarile zilelor noastre, conducand la scaderea competitivitatii teritoriului comunei, in favoarea altor teritorii, considerate mai interesante de catre turisti si investitori in turism.

Analiza SWOT Administratie publica si locala

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Actualizarea periodica a organigramei primariei; • Existenta procedurilor ce reglementeaza fluxul de documente in institutie; • Existenta unor proceduri care sa descrie modul de realizare a activitatilor si subactivitatilor ce vizeaza organizarea muncii in primarie; • Aplicarea metodologiei de evaluare a performantelor personalului angajat in administratia publica; • Participarea, in limita fondurilor, a tuturor categoriilor de personal la activitati de formare continua; • Existenta unui cadru legal coerent si stabil privind liberul acces la informatia de interes public si transparenta actului de administrare; • Existenta personalului tanar cu studii superioare in institutiile publice; • Existenta institutiilor de baza, protectie civila si ordine publica; • Deschiderea administratiei actuale catre investitii. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Resurse insuficiente destinate modernizarii si dezvoltarii activitatilor institutiei; ▪ Existenta inca a unui sentiment de frustrare a functionarilor (angajati contractuali si functionari publici) motivat de sistemul de salarizare, promovare precum si de mentinerea unei imagini publice negative a functionarului din administratia publica; ▪ Dificultate in promovarea pe post a angajatilor; ▪ Posibilitati reduse de motivare financiara a personalului si de atragere a persoanelor cu calificare superioara in structurile functionarilor publici; ▪ Incarcarea cu sarcini suplimentare peste cele prevazute in fisa postului datorita insuficientei personalului din institutie; ▪ Numarul mare de schimbari legislative ceea ce genereaza intarzieri in activitatea adiministratiei publice datorita timpului necesar pentru adaptea la schimbari.
OPORTUNITATI	AMENINTARI

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Adaptarea structurii organizatorice; ▪ Programe de formare profesionala a personalului din primarie; ▪ Reabilitarea sediului politiei; ▪ Achizitionare de utilaje; ▪ Dotari ale administratiei locale; ▪ Achizitia si utilizarea unui sistem de back-up, salvari de siguranta si utilizarea unor surse de alimentare de rezerva; ▪ Achizitionarea de aplicatii informatice integrate pentru toate serviciile din cadrul administratiei locale in vederea eficientizarii procesului de furnizare a serviciilor catre populatie; ▪ Realizarea de parteneriate cu alte localitati din tara si strainatate in vederea promovarii de proiecte. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inertie mare privind implicarea factorilor responsabili, dar si a comunitatii in programele de dezvoltare; • Tendinta mass-mediei de a reflecta de regula, fara a verifica aspectele negative ale unei activitati din administratie, de cele mai multe ori, informatiile fiind gresit interpretate sau neintelese; • Schimbari legislative prea frecvente pentru a fi asimilare eficient. • Riscul esecului in realizarea si finalizarea unor proiecte; • Refuzul achitarii unor taxe si impozite.
--	--

Analiza SWOT Mediu

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • Numarul mic de surse de poluare a aerului; • Nivelul redus de poluare a solurilor si subsolurilor; • Colectarea deseurilor menajere in sistem selectiv; • Existenta contractelor de ridicare a deseurilor cu un operator specializat. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Poluarea cauzata de lipsa racordarii la reseaua de canalizare menajera a 51% din locuinte; ▪ Poluarea solului si a apelor de suprafata datorita chimicalelor folosite in agricultura; ▪ Slaba constientizare a populatiei si agentilor economici privind managementul ariilor protejate; ▪ Resurse umane si financiare scazute pentru managementul ariilor protejate.
OPORTUNITATI	AMENINTARI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Existenta unui cadru national privind protectia mediului: legislatie, institutii, strategii si planuri de implementare a Directivelor UE; ▪ Existenta Planului de Investitii pe Termen Lung privind „Sistem de Management Integrat al Deseurilor in judetul Bihor”; ▪ Posibilitatea obtinerii de finantari guvernamentale sau fonduri europene pentru proiecte in domeniul mediului; ▪ Organizarea unor campanii de educare a elevilor in spiritul ecologic; ▪ Implicarea populatiei in activitatile de educatie ecologica; ▪ Dezvoltarea de parteneriate in vederea protectiei mediului. 	<ul style="list-style-type: none"> • Opozitia unor factori interesati (populatie si/sau autoritati) cu privire la implementarea unor proiecte de mediu in conditiile reducerii fondurilor disponibile pentru investitii si cresterii concurentei pentru alocarea acestora; • Reducerea suportabilitatii de plata a populatiei pentru serviciile de salubritate, alimentare cu apa si canalizare; • Cresterea presiunilor asupra mediului din cauza deversarii necontrolate a apelor uzate menajere in conditiile dezvoltarii retelelor de canalizare si facilitatilor de epurare intr-un ritm inferior celui de dezvoltare a retelelor de alimentare cu apa potabila; • Aparitia de dificultati in implementarea planurilor adecvate de management ale ariilor naturale protejate datorita atitudinii proprietarilor privati ai terenurilor.

CAPITOLUL II

STRATEGIA DE DEZVOLTARE

II.1. PRINCIPII STRATEGICE

Strategia de dezvoltare locala a comunei Salard s-a realizat la initiativa autoritatilor locale, in contextul in care procesul de dezvoltare are caracter unitar, tinandu-se cont de directiile de dezvoltare regionale, nationale, europene. Abordarea prin intermediul Strategiei permite administratiei publice si celorlalti factori interesati sa isi planifice actiunile, dezvoltarea si afacerile, astfel incat sa raspunda nevoilor locale si sa valorifice oportunitatile de dezvoltare identificate. Pentru a asigura eficienta eforturilor de elaborare a Strategiei, s-a optat pentru o metodologie precisa, care a inclus elemente importante de implicare directa a comunitatii locale, plecand de la ideea ca reprezentantii si liderii locali sa aiba interesul, bazele si cunostintele necesare pentru a reprezenta interese locale. Astfel, elaborarea Strategiei de dezvoltare locala a presupus un implicarea autoritatii executive de la nivel local. Procesul de elaborare a strategiei a cuprins urmatoarele etape:

1. Colectarea datelor si analiza acestora

In aceasta etapa s-a urmarit evaluarea nevoilor pietei fortei de munca, baza economica a localitatii, analiza capacitatii institutionale locale, premisele dezvoltarii economice locale. Aceste informatii au fost obtinute fie direct de la beneficiarii strategiei, fie din surse statistice oficiale. Pentru aceasta

etapa principalul tip de activitate este culegerea datelor care sa permita o diagnoza cat mai clara a spatiului pentru care s-a elaborat planul de dezvoltare locala. Pentru aceasta s-au urmarit elemente fizico-geografice (forme de relief, plasare geografica, factori de risc natural, zone naturale protejate etc), populatie (marimea populatiei, densitatea, evolutia si factori de crestere ai populatiei), locuintele (dotarea locuintelor cu apa si canalizare, vechimea si siguranta locuintelor, materialele de constructie folosite etc), echiparea localitatii in sistem centralizat (apa, iluminat public, racordarea la retele de telefonie, acces la caile de transport publice sau private), sociale (invatamant, comunicatii, mortalitate infantila etc), mediu si ecologie (apa, aer, sol, paduri). S-a urmarit, de asemenea, si identificarea atractivitatii localitatii din punct de vedere al turismului, a posibilitatilor de petrecere a timpului liber, s-au identificat spatiile verzi si evenimentele culturale anuale specifice zonei.

Tot in aceasta etapa se urmareste si analiza si monitorizarea agentilor de dezvoltare locala (institutii publice, organizatii non-guvernamentale, intreprinzatori privati, biserica, scoala etc). La finalul primei etape se poate face analiza SWOT a localitatii, piatra de temelie pentru elaborarea strategiei de dezvoltare a localitatii.

2. Stabilirea strategiei de dezvoltare locala

Analiza SWOT evidentiaza punctele forte (Strengths), slabe (Weaknesses), oportunitatile (Opportunities) si amenintarile (Threats) existente la nivelul comunei Salard. Au fost, de asemenea, identificate fortele externe ce ar putea avea fie un efect pozitiv, fie negativ in dezvoltarea ulterioara a localitatii. Se obtin, asadar, directiile de dezvoltare locala.

a) Identificarea obiectivelor strategice de dezvoltare - enumerarea obiectivelor pentru care a fost elaborata strategia; mentionarea metodologiei de elaborare si a agentilor de dezvoltare locala implicati in procesul elaborarii strategiei de dezvoltare, precum si identificarea catorva domenii strategice de dezvoltare. Aceste domenii vor fi utilizate cu prioritate si in identificarea obiectivelor operationale.

b) Obiective operationale dezvoltate in teritoriul supus investigatiei. Programul operativ de dezvoltare locala trebuie gandit de catre grupul de lucru ca un sistem coerent privind dezvoltarea localitatii/micro-regiunii/regiunii. In alegerea subprogramelor, cel mai important considerent trebuie sa fie initierea unor proiecte de dezvoltare convergente in vederea atingerii obiectivelor stabilite. Conditia de baza pentru dezvoltare locala este pastrarea traditiilor economice si sociale comunitare. Astfel se ajunge la situatia in care, pe baza realitatii existente se pun bazele dezvoltarii durabile a comunitatii.

3. Selectarea proiectelor de dezvoltare locala

In aceasta etapa se analizeaza posibilele programe sau proiecte de dezvoltare ce vor fi prinse in strategia de dezvoltare locala. Ele sunt grupate in mai multe scenarii, in functie de gradul de implicare a agentilor de dezvoltare, de perioada necesara pentru implementare si de locul acestora pe agenda persoanelor sau a organizatiilor insarcinate cu implementarea lor. Selectarea proiectelor are in vedere mai multe aspecte: proiectul sa conduca la o imbunatatire reala a vietii comunitatii, urmarile lui sa fie suficient de consistente incat sa afecteze o parte importanta a comunitatii, sa existe sau sa

poata fi gasite resurse necesare pentru rezolvarea lui. Aceasta etapa face si o analiza privitoare la viabilitatea proiectelor propuse, atat din punct de vedere al comunitatii, cat si al economiei si al nevoilor populatiei.

4. Constructia planurilor de actiune

Aceasta etapa centralizeaza informatiile obtinute in primele trei etape, etape ce tin mai mult de partea strategica. Constructia planurilor de actiune pregateste planurile de actiune, precizeaza toate resursele financiare sau de alt tip ce sunt necesare pentru finalizarea fiecarui proiect) fie ca este vorba de resurse din bugetul local, bugetul judetean, national sau european, fie de surse financiare externe ale agentilor economici). Desi in faza initiala pot fi identificate mai multe posibile scenarii de dezvoltare, in aceasta etapa sunt alese acelea care asigura comunitatii cele mai mari posibilitati de progres si de crestere a nivelului de trai la nivelul populatiei. In vederea atragerii de finantari nerambursabile, dupa etapa de prioritizare a nevoilor locale se va analiza modul in care obiectivele propuse se coreleaza cu obiectivele existente la nivelul programelor europene. Primul lucru la care ar trebui sa se gandeasca cei care concep un proiect este cel legat de rezultatele obtinute, ca urmare a implementarii cu succes a proiectului. Proiectul reprezinta un instrument care ofera mijloacele necesare pentru atingerea unor obiective strategice. Daca proiectele nu sunt vazute in acest mod, atunci un proiect incheiat ar putea sa nu aiba nici un efect asupra dezvoltarii zonei. Se finalizeaza, de asemenea, si specificatiile tehnice ale proiectelor (studii ce sunt necesare pentru fiecare proiect de fezabilitate, proiecte tehnice etc., orarul pentru implementarea proiectelor, derularea programului financiar). Asadar, putem considera ca etapa de constructie a planurilor de actiune este o etapa de implementare, de verificare si monitorizare a proiectelor, dupa ce acestea au fost identificate. Reprezentantii departamentelor, Unitatii Administrativ Teritoriale (UAT) Salard, vor face toate demersurile necesare atingerii obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Locala a comunei Salard pentru perioada 2021 - 2027.

II.2. VIZIUNE, OBIECTIVE STRATEGICE, OBIECTIVE SPECIFICE

Strategia de dezvoltare locala este o proiectie in viitor a comunitatii. Rolul acesteia este de a clarifica pe termen mediu si lung directiile si domeniile in care trebuie sa se intervina pentru o dezvoltare durabila. In acest proces, comunitatea identifica raspunsurile la intrebarile „Cine suntem?” si „Ce dorim sa fim in viitor?”. Definirea identitatii si a spiritului locului la momentul prezent determina valorificarea in cadrul urmatoarei etape de evolutie a atuurilor sale geografice, peisagistice, cultural-istorice, dar si economice si sociale.

Conceptul de dezvoltare durabila (sustenabila) s-a cristalizat in timp, pe parcursul mai multor decenii, in cadrul unor dezbateri stiintifice aprofundate pe plan international si a capatat valente politice precise in contextul globalizarii. Dezvoltarea durabila reprezinta, in contextul romanesc, dorinta realizarii unui echilibru, o sinteza intre aspiratiile cetateanului nascut liber, societatea de care depinde si prin care se defineste si contextul care permite realizarea de sine.

Viziunea strategiei stabileste alternativele de dezvoltare ale comunei Salard si reprezinta liniile directoare pentru viitoarea dezvoltare pentru perioada 2021 - 2027, dar si corelarea acesteia cu dezvoltarea propusa la nivel judetean, national si european.

Comuna Salard considera ca la baza dezvoltarii comunei sta dezvoltarea economica si imbunatatirea calitatii vietii populatiei, care trebuie sa se realizeze sustenabil, tinand cont de principiile dezvoltarii durabile. Strategia pleaca de la premisa ca, dezvoltarea durabila prezinta un cadru de gandire care, odata

insusit de catre cetatean, va ajuta la crearea unei societati mai echitabile, definita prin echilibru si solidaritate si care sa poata face fata schimbarilor aduse de probleme actuale globale, regionale si nationale, inclusiv scaderea demografica. Pe plan economic este nevoie de garantarea unei cresteri economice pe termen lung de care sa beneficieze cetatenii comunei Salard.

Astfel, in vederea imbunatatirii vietii populatiei, comuna Salard trebuie sa isi consolideze pozitia economica, sociala si culturala. Atragerea de investitori care sa creeze locuri de munca bine remunerate are un rol central in indeplinirea obiectivului general si a obiectivelor strategice si specifice. Acestia nu doar ca vor oferi locuri de munca populatiei din comuna, dar vor contribui semnificativ si la cresterea bugetului local, sustinand astfel finantarea investitiilor din alte sectoare precum infrastructura rutiera, tehnico-edilitara, educationala, culturala, de sanatate.

Obiectivul general al strategiei este de a contura un cadru adecvat pentru dezvoltarea durabila a comunei Salard. Pana in anul 2027 se doreste imbunatatirea calitatii serviciilor publice, precum servicii sociale, salubritate, siguranta si ordine publica. Pana in anul 2027 se vor aduce imbunatatiri si in ceea ce priveste poluarea de la nivel local, fie prin actiuni de ecologizare, fie prin impaduriri sau implementarea unui sistem viabil de managementul deseurilor.

Un instrument principal al dezvoltarii durabile si coerente a comunei este Planul de Urbanism General care este refacut si actualizat, astfel

incat dezvoltarea dorita sa nu afecteze mediul, sa nu produca dezechilibre sociale sau sa afecteze arhitectura traditionala a comunei. Strategia de Dezvoltare Locala incepe de la urmatoarele idei de baza:

- Promovarea imaginii comunei in general si a standardului calitativ al serviciilor din comuna;
- Crearea unor conditii de viata mai bune pentru locuitorii comunei prin infiintarea de noi locuri de munca si oferirea de locuinte;
- Informarea asupra oportunitatilor care se regasesc in zona celor din mediul privat care doresc sa investeasca fie in proiecte singulare sau in proiecte de parteneriat, fie consultari permanente;
- Acceptarea unei anumite adaptabilitati la schimbarile ce au loc in comuna;
- Construirea strategiei pe caracterul social al proceselor, pe suportul si participarea comunitatii.

In echivalenta cu ideile de baza ale formularii strategiei si cu posibilitatea de dezvoltare a comunei, notiunea strategica trebuie exprimata astfel incat transcrierea sa intr-un plan strategic sa garanteze prin pachetul de actiuni pe care il promoveaza la cresterea economica, cresterea bazei de impozitare, crearea de locuri de munca si imbunatatirea calitatii mediului de viata a comunitatii. Notiunea strategica de dezvoltare se transpune astfel printr-o dezvoltare economica datorata pozitiei geostrategice a comunei, determinata de atragerea de investitori, de activitati economice si organizatii in zona.

Obiective specifice pe termen mediu si lung

I. Populatia

a) Demografie:

- conditii de viata atractive pentru tineri, atat pentru cei din comuna, cat si pentru cei din exterior (care ar dori sa se stabileasca in comuna);
- conditii si facilitati pentru familiile tinere cu copii.

b) Servicii medicale si sociale:

- acces facil la servicii sociale si medicale de calitate, prompte si suficiente;

- populatie educata privind starea generala de sanatate si modalitatile de a duce o viata sanatoasa;

- eliminarea factorilor de risc privind calitatea vietii.

c) Forta de munca activa:

- locuri de munca suficiente si in domenii variate de activitate, cu venituri adecvate pentru satisfacerea nevoilor de trai;
- posibilitatea de a urma cursuri de reconversie profesionala in domenii cautate pe piata muncii.

d) Educatia:

- posibilitatea neingradita de implinire individuala prin educatie;
- acces la un sistem educational performant, flexibil;
- infrastructura si baza materiala suficiente si capabila sa satisfaca nevoile legate de actul educational;
- posibilitatea de formare continua pentru adulti;
- practicarea de sporturi individuale si de masa, cu baze materiale corespunzatoare.

e) Cultura:

- practici traditionale revitalizate, usor de transmis generatiilor viitoare;
- activitati traditionale puse in valoare;
- acces facil la surse de informatie traditionale sau moderne;
- infrastructura corespunzatoare cerintelor unei societati moderne.

II Infrastructura

a) Dotari edilitare:

- dotari edilitare functionale si capabile sa deserveasca toti cetatenii localitatii;

b) Transporturi:

- retea de drumuri functionala care sa deserveasca nevoile curente ale locuitorilor si activitatilor economice fara sa afecteze starea mediului inconjurator;
- sistem de transport modern care sa coreleze transportul feroviar si cel rutier (de persoane si marfuri);

c) Infrastructura de apa, apa uzata si epurare:

- sistem de furnizare a apei curente si de canalizare, capabile sa deserveasca locuitorii intregului oras;
- populatie informata asupra riscurilor cauzate de deversarea apelor uzate in locuri neamenajate, asupra utilizarii durabile a

resurselor de apa si a prevenirii poluarii mediului inconjurator;

III Economia

a) Agricultura:

- practici de agricultura durabila, adaptate conditiilor climaterice si solului din spatiul local;
- activitati agricole diversificate si generatoare de venit la bugetul local;
- asocierea producatorilor;
- imbunatatirea practicilor agricole;
- politici de marketing eficiente;
- utilizarea eficienta a fondurilor de dezvoltare rurala.

b) Industria:

- activitati industriale pliate pe specificul local;
- valorificarea resurselor naturale locale;
- valorificarea potentialului uman;
- imbunatatirea practicilor de mediu in domeniul industrial;
- imbunatatirea productivitatii muncii;
- promovarea eficienta a produselor si practicilor industriale;
- accesarea de fonduri europene.

c) Comertul, turismul si alte servicii:

- utilizarea eficienta a traditiilor si resurselor locale;
- diversificarea serviciilor;
- politici eficiente de marketing;
- diversificarea produselor turistice.

IV Mediul inconjurator

Degradarea solului, a aerului si a apei:

- promovarea practicilor de agricultura ecologica;
- realizarea unor cursuri de educatie ecologica;
- curatarea cursurilor de apa si a domeniului public;
- montarea de cosuri de gunoi pe domeniul public;
- crearea unor mecanisme de colectare selectiva a deseurilor;
- realizarea unei statii de transfer a deseurilor;
- impadurirea suprafetelor degradate.

Eficienta energetica

Reducerea consumului si a risipei de energie este din ce in ce mai importanta pentru UE. In 2007, liderii UE au stabilit un obiectiv de

reducere a consumului anual de energie al UE cu 20 % pana in 2020. In 2018, in pachetul „Energie curata pentru toti europenii”, s-a stabilit un nou obiectiv de reducere a consumului de energie cu cel putin 32,5 % pana in 2030. Masurile de eficienta energetica sunt recunoscute tot mai mult nu doar ca un mijloc de a ajunge la aprovizionarea sustenabila cu energie, de a reduce emisiile de gaze cu efect de sera, de a imbunatati securitatea aprovizionarii si de a reduce costurile la import, ci si ca mijloc de promovare a competitivitatii UE. Eficienta energetica este, prin urmare, o prioritate strategica pentru uniunea energetica, iar UE promoveaza principiul „eficienta energetica pe primul loc”. Cadrul de politici viitor pentru perioada de dupa 2030 este in curs de dezbatere.

Parlamentul Romaniei a adoptat in data de 18 iulie 2014 Legea 121/2014 privind eficienta energetica, lege care a fost publicata in Monitorul Oficial, Partea I nr. 574 din 1 august 2014. Legea transpune Directiva 2012/27/UE a Parlamentului European si a Consiliului din 25 octombrie 2012.

Conform Legii nr. 121 / 2014 privind eficienta energetica, imbunatatirea eficientei energetice este un obiectiv strategic al politicii energetice nationale, datorita contributiei majore pe care o are la realizarea sigurantei alimentare cu energie, dezvoltarii durabile si competitivitatii, la economisirea resurselor energetice primare si la reducerea emisiilor de gaze cu efect de sera.

Politica nationala de eficienta energetica

defineste obiectivele privind imbunatatirea eficientei energetice, tintele indicative de economisire a energiei, masurile de imbunatatire a eficientei energetice aferente, in toate sectoarele economiei nationale, cu referiri speciale privind:

→ introducerea tehnologiilor cu eficienta energetica ridicata, a sistemelor moderne de masura si control, precum si a sistemelor de gestiune a energiei, pentru monitorizarea, evaluarea continua a eficientei energetice si previzionarea consumurilor energetice;

→ promovarea utilizarii la consumatorii finali a echipamentelor si aparaturii eficiente din punct de vedere energetic, precum si a surselor regenerabile de energie;

- reducerea impactului asupra mediului al activitatilor industriale si de productie, transport, distributie si consum al tuturor formelor de energie;
- aplicarea principiilor moderne de management energetic;
- acordarea de stimulente financiare si fiscale, in conditiile legii;
- dezvoltarea pietei pentru serviciile energetice.

Politica locala a comunei Salard include o serie de masuri pentru imbunatatirea eficientei energetice in fiecare sector de activitate:

1. Sectorul cladiri publice

- Elaborare documentatii de modernizare, crestere eficienta energetica si confort in cladiri publice;
- Reabilitarea termica a cladirilor publice;
- Implementarea sistemelor de monitorizare energetica (tip BMS);
- Trecerea delimitarii de la nivel de joasa tensiune la nivel de medie tensiune pentru un contur care cuprinde mai multe grupuri de cladiri publice, in vederea eliminarii tarifului de distributie de joasa tensiune si cresterea sigurantei in alimentarea cu energie electrica;
- Implementare proiecte pilot a sistemelor de ventilatie cu recuperare de caldura si monitorizarea calitatii aerului interior, in special in cladirile din sistemul de invatamant si sanitar;
- Implementare proiecte pilot sisteme inteligente de iluminat interior si exterior (senzori de prezenta, senzori de crepuscul, sisteme dimming si telegestiune).

2. Sectorul cladiri rezidentiale

- Reabilitarea termica a blocurilor de locuinte;
- Montarea de contoare termice la bransament (daca este cazul);
- Realizarea subcontorizarii (repartitoare si contoare de apa calda si rece) la blocurile care sunt supuse reabilitarii termice;
- Echilibrarea hidraulica a instalatiei interioare si inlocuirea instalatiilor vechi de apa si caldura.

- Implementare proiecte-pilot privind distributia energiei termice pe orizontala

3. Sectorul iluminat public

- Audit energetic la nivelul Sistemului de Iluminat Public;
- Retrofit aparate de iluminat exterior si interior;
- Introducerea Control IP - controlul aprinderii si stingerii sistemului de iluminat public, in functie de intensitatea luminii exterioare (ex: instalarea de senzori de crepuscul);
- Sisteme dimming si telegestiune;
- Implementare sisteme de conditionare a nivelului tensiunii de alimentare cu energie electrica.

4. Sectorul surse regenerabile de energie

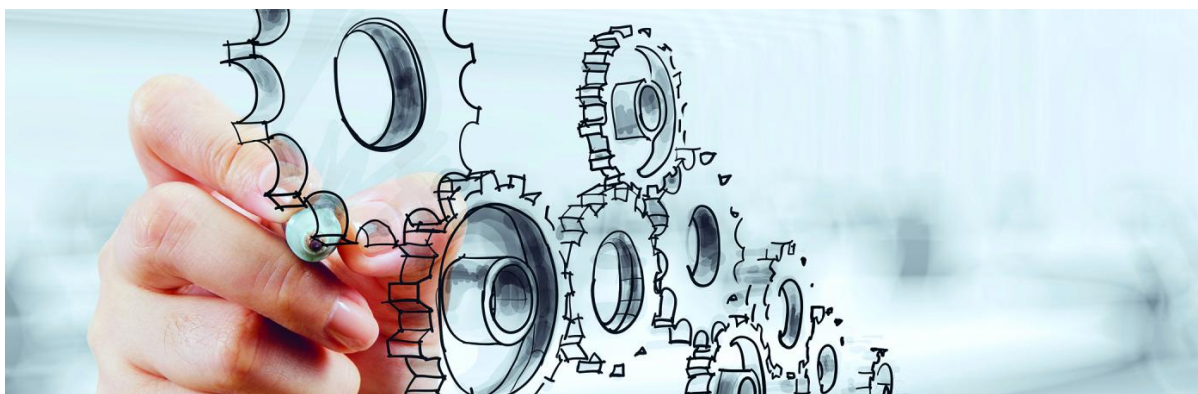
- Introducerea panourilor fotovoltaice pentru productie energie electrica;
- Introducerea panourilor termo-solare pentru preparare apa calda menajera;
- Utilizarea pompelor de caldura pentru incalzire, acolo unde este posibil;
- Recuperarea si utilizarea energiei termice produse in exces din activitati rurale (din apele uzate, centre de calcul, alte surse de energie produse in exces).

5. Sectorul salubritate

- Ecologizare depozite de deseuri
- Punctele de pre-colectare
- Lucrari de reabilitare la Statiile de tratare, sortare, compostare
- Colectarea selectiva deseuri
- Utilizarea energetica a fractiunilor biodegradabile ale deseurilor

6. Sectorul alimentare cu apa si epurare ape uzate

- Reabilitarea sistemelor de alimentare de apa potabila;
- Reabilitare infrastructura de canalizare si apa uzata;
- Utilizarea energiei termice recuperate din apele uzate.

II.3. PRIORITATI DE DEZVOLTARE. TEME ORIZONTALE

PRIORITATI DE DEZVOLTARE

Implementarea proiectelor este conditionata de disponibilitatea fondurilor de finantare, astfel o prioritizare a investitiilor este un demers vital pentru administratia publica locala. Astfel, pentru comuna Salard setul de prioritati pe care le are in vedere in perioada 2021 - 2027 este in corelare cu necesitatile identificate la nivel local:

- I. Investitii in infrastructura locala;
- II. Cresterea calitatii serviciilor publice;
- III. Sprijinirea mediului de afaceri local;
- IV. Protectia mediului.

I. Investitiile in infrastructura locala

Comuna Salard dispune de pozitionare geografica favorabila, fiind amplasata la distanta relativ mica fata de municipiile Oradea si Salonta, in apropiere de granita cu Ungaria si de resurse importante (forta de munca, terenuri), insa este nevoie si de imbunatatirea situatiei infrastructurii (drumuri, canalizare, gaz metan). Pe de alta parte, dezvoltarea infrastructurii se impune in vederea imbunatatirii calitatii vietii populatiei. Se urmareste cresterea gradului de conectare a populatiei la utilitati si reducerea pierderilor cauzate de retelele inechitate. Cele mai importante modernizari sunt necesare pentru reseaua de drumuri si reseaua de apa, masurile luate in acest sens avand un impact semnificativ si asupra starii mediului. Sunt necesare investitii in introducerea retelei de canalizare in toate localitatile componente ale comunei.

II. Cresterea calitatii serviciilor publice vizeaza imbunatatirea procesului educational,

serviciile in sanatate, serviciile sociale (asistenta si protectie sociala), salubritatea, siguranta si ordinea publica. Principalele investitii ce trebuie realizate pentru dezvoltarea serviciilor publice reprezinta modernizarea, extinderea, dotarea infrastructurii existente (unitati educationale, dispensare, institutii culturale) si infiintarea unor unitati noi. Totodata, este necesara sporirea eficientei activitatii administratiei publice locale prin oferirea serviciilor publice calitative, operative, accesibile, transparente si eficiente din punctul de vedere al costului pentru un numar cat mai mare de persoane cu imbunatatirea in mod continuu a calitatii si accesibilitatii acestora, in functie de interesele cetatenilor si mediului de afaceri.

III. O alta prioritate la nivelul comunei Salard este **sprijinirea mediului de afaceri local** prin atragerea de noi investitori, sustinerea celor existenti prin asigurarea facilitatilor fiscale in functie de realizari si beneficiilor in ceea ce priveste taxele si impozitele. In acest sens, sunt vitale investitiile in infrastructura locala. Se urmareste diversificarea economiei locale si crearea de locuri de munca bine remunerate pentru populatia din comuna. In acest fel, vor putea fi sustinute si investitiile publice, mediul economic contribuind la formarea unui buget local suficient de generos pentru a sustine imbunatatirea serviciilor publice.

IV. Protectia mediului reprezinta o prioritate majora pentru administratia publica locala intrucat statul recunoaste oricarei persoane dreptul la un mediu sanatos si echilibrat ecologic. In acest sens, autoritatile

publice locale au obligatia de a asigura un mediu de viata sanatos la nivelul localitatilor, atat prin respectarea legislatiei in domeniu, cat si prin promovarea si implementarea investitiilor in protectia mediului inconjurator si prevenirea degradarii suplimentare a acestuia prin defrisari, inundatii, alunecari de teren, poluarea solului si a aerului.

TEME ORIZONTALE

In indeplinirea prioritatilor de dezvoltare stabilite pentru comuna Salard, vor fi integrate temele orizontale europene. Proiectele vor fi considerate relevante din punct de vedere al promovarii egalitatii de gen si/sau al combaterii vulnerabilitatilor create de celelalte diferente structurale, cum ar fi rasa, etnie, nivelul de bunastare sociala, varsta, handicapul, orientarea sexuala etc., daca o parte dintre obiectivele specifice si activitatile proiectului vor fi concepute astfel incat sa fie propuse masuri concrete sau instrumente care sa contribuie la eliminarea inegalitatilor si sa promoveze egalitatea de sanse si tratament, astfel incat sa determine o imbunatatire a unor situatii defavorabile in care se afla diverse categorii de persoane.

Egalitate de sanse si de tratament

Conform Regulamentului 1083/2006 al Consiliului Uniunii Europene, egalitatea de sanse constituie unul dintre principiile de interventie ale Fondurilor Europene. Problematika promovarii egalitatii de sanse in viata sociala pentru ambele sexe constituie o cerinta esentiala pentru societatea romaneasca, fiind considerata o componenta de baza a preocuparii pentru respectarea drepturilor fundamentale ale oamenilor. Promovarea egalitatii de sanse va contribui la coeziunea sociala, atat la nivelul regiunilor de dezvoltare, cat si la nivel national. In elaborarea strategiei s-a urmarit coordonarea programelor si politicilor sectoriale (servicii sociale, educatie, sanatate) in functie de problemele teritoriale in vederea eliminarii disparitatilor de dezvoltare prezente in zonele din mediul mic urban si rural si incluziunii grupurilor defavorizate sau expuse riscului. In procesul de definire a problemelor prioritare s-a avut in vedere analiza situatiilor discriminatorii si promovarea sanselor egale

intre barbati si femei, tineri si varstnici, majoritari si minoritati etnice, nevoilor persoanelor cu dizabilitati si promovarea integrarii lor in viata sociala si economica.

Dezvoltare durabila

Conceptul de dezvoltare durabila desemneaza totalitatea formelor si metodelor de dezvoltare socio-economica, al caror fundament il reprezinta in primul rand asigurarea unui echilibru intre aceste sisteme socio-economice si elementele capitalului natural. Durabilitatea pleaca de la ideea ca activitatile umane sunt dependente de mediul inconjurator si de resurse. Sanatatea, siguranta sociala si stabilitatea economica a societatii sunt esentiale in definirea calitatii vietii. Dezvoltarea economica nu poate fi oprita, dar strategiile trebuie schimbate astfel incat sa se potriveasca cu limitele ecologice oferite de mediul inconjurator si de resursele planetei.

Dezvoltarea durabila a reprezentat punctul de plecare in definirea planurilor de dezvoltare ale comunei Salard pentru perioada 2021-2027. O societate durabila este una puternica, sanatoasa si justa. Indeplineste nevoile tuturor oamenilor, precum si pe cele ale generatiilor viitoare, promovand bunastarea personala, coeziunea si incluziunea sociala si facilitand oportunitati egale pentru toata lumea. Pentru aceasta s-au propus atat masuri de dezvoltare a infrastructurii, inclusiv cea sociala, educationala si medicala, cat si masuri pentru construirea unei societati si economii puternice, stabile si sustinute, capabila sa asigure prosperitate si oportunitati pentru toti cetatenii comunei, in care costurile inechitatii sociale si cele de mediu sunt suportate de cei care le creeaza, iar consumul eficient de resurse este incurajat. In functie de domeniul de investitie, se vor propune anumite tipuri indicative de actiuni specifice pentru indeplinirea obiectivelor legate de egalitatea de sanse si dezvoltare durabila, precum:

❖ Dezvoltare rurala:

- adaptarea spatiului pietonal pentru persoanele cu deficiente de vedere;
- dotarea trecerilor pietonale cu semnale auditive pentru persoanele cu deficiente de auz;

- investitii in infrastructura: asigurarea dotarilor specifice accesului pentru persoane cu dizabilitati la serviciile publice;
- realizarea si conservarea de „coridoare verzi”;
- implementarea de masuri care sa vizeze asigurarea dotarilor edilitare si prevenirea poluarii din cauza noxelor, inclusiv a poluarii fonice, reducerea poluarii provocate de depozitarea deseurilor menajere;
- reutilizarea deseurilor provenite de pe urma constructiei infrastructurii edilitare.

❖ Investitii in infrastructura (constructii/ reabilitare cladiri)

- implementarea sistemelor de management al calitatii si al mediului pe baza standardelor internationale;
- reducerea consumului de materiale si energie in spatiile construite;
- imbunatatirea performantei energetice a cladirilor;
- introducerea de sisteme de proiectare si tehnici de constructie pentru racire si aer conditionat in cladirile noi care sunt rezistente la schimbarile climatice preconizate;

❖ Ocuparea fortei de munca

- crearea unui mediu favorabil in vederea crearii de locuri de munca in randul tuturor generatiilor;
- incurajarea integrarii pe piata muncii a persoanelor apartinand grupurilor vulnerabile la fenomenul discriminarii;
- incurajarea antreprenoriatului feminin;
- organizarea de cursuri/module de curs pentru dezvoltarea competentelor in domeniul protectiei mediului;
- dezvoltarea capacitatii institutiilor din piata muncii cu privire la formarea si reinsertia profesionala a fortei de munca in sectoare verzi;
- sprijin pentru intreprinderile sociale in domeniul gestionarii, reciclarii si reutilizarii deseurilor;

❖ Sanatate/ social

- adaptarea serviciilor sociale/de sanatate;
- servicii de consiliere pentru motivarea persoanelor varstnice de a-si imbunatati

abilitatile profesionale in vederea continuarii activitatii pe piata fortei de munca sau evidentierea unor caracteristici specifice varstei;

- programe/facilitati de sprijin pentru ingrijirea copiilor sau a altor persoane dependente, in timpul programului de lucru;
- investitii in infrastructura: asigurarea dotarilor specifice accesului pentru persoane cu dizabilitati la serviciile publice;

❖ Educatie

- investitii in infrastructura: asigurarea dotarilor specifice accesului pentru persoane cu dizabilitati la serviciile publice;
- organizarea unei campanii de sensibilizare si informare in randul elevilor in vederea cresterii gradului de constientizare cu privire la semnificatia si importanta respectarii dreptului la egalitate de sanse si tratament pentru toti;
- promovarea invatarii in randul persoanelor varstnice;
- furnizarea de educatie nonformala/formala pentru varstnici;
- actualizarea curriculumului educational, astfel incat sa reflecte nevoile si oportunitatile generate de tranzitia la o economie cu emisii de carbon scazute si rezistenta la schimbarile climatice;
- formarea persoanelor care desfasoara activitati independente in sectoarele verzi emergente;

❖ Capacitatea institutionala si administratie publica

- integrarea perspectivei de gen in elaborarea directivelor locale;
- modificari ale politicilor de resurse umane pentru o mai buna integrare a lucratorilor varstnici;
- organizarea de seminarii de formare si constientizare in domeniul egalitatii de sanse si tratament destinate angajatilor din institutii si autoritati publice;
- imbunatatirea accesului la serviciile administrative;
- integrarea aspectelor de mediu in promovarea dezvoltarii economiei verzi.

II.4. ANALIZA REGLEMENTARILOR EUROPENE, NATIONALE, REGIONALE

Programarea UE pentru perioada de dezvoltarea regionala si coeziune 2021 - 2027

In cadrul urmatorului buget pe termen lung al UE pentru 2021-2027, Comisia propune modernizarea politicii de coeziune, principala politica de investitii a UE.

Prioritatile investitionale mijlocite optim de UE pentru perioada 2021 - 2027 sunt:

- I. **Europa mai inteligenta**, prin inovare, digitalizare, transformare economica si sprijinirea intreprinderilor mici si mijlocii
- II. **Europa mai verde**, fara emisii de carbon, punerea in aplicare a Acordului de la Paris si investitii in tranzitia energetica, energia din surse regenerabile si combaterea schimbarilor climatice
- III. **Europa conectata**, cu retele strategice de transport si digitale
- IV. **Europa mai sociala**, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale si sprijinirea calitatii locurilor de munca, a invatamantului, a competentelor, a incluziunii sociale si a accesului egal la sistemul de sanatate
- V. **Europa mai apropiata de cetatenii sai**, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local si a dezvoltarii urbane durabile in UE.

O abordare mai personalizata a dezvoltarii regionale

Politica de coeziune continua investitiile in toate regiunile, pe baza a 3 categorii (mai putin dezvoltate, in tranzitie, mai dezvoltate). Metoda de alocare a fondurilor se bazeaza inca, in mare masura, pe PIB-ul pe cap de locuitor. Se introduc noi criterii (somajul in randul tinerilor, nivel scazut de educatie, schimbari climatice si primirea si integrarea migrantilor), pentru a reflecta mai bine realitatea de pe teren. Regiunile ultraperiferice vor beneficia in continuare de sprijin special de la UE. Politica de coeziune continua sa sprijine strategiile de dezvoltare conduse la nivel local si sa autonomizeze gestionarea fondurilor de catre autoritatile locale. Creste si dimensiunea urbana a politicii de coeziune, prin alocarea a 6 % din FEDR dezvoltarii urbane durabile si printr-un nou program de colaborare in retea si de consolidare a capacitatilor dedicat autoritatilor urbane, sub denumirea Initiativa urbana europeana.

Simplificare: reguli mai scurte, mai putine si mai clare

Pentru intreprinderile si antreprenorii care beneficiaza de sprijinul UE, noul cadru ofera mai putina birocratie si modalitati mai

simple de solicitare a platilor, prin utilizarea optiunilor simplificate in materie de costuri. Pentru facilitarea sinergiilor, un cadru unic de reglementare acopera in prezent 7 fonduri UE implementate in parteneriat cu statele membre („gestionare partajata”). Comisia propune, de asemenea, controale mai relaxate la programele cu istoric bun, o mai mare incredere in sistemele nationale si Extinderea principiului „auditului unic”, pentru a evita suprapunerea verificarilor.

Un cadru mai flexibil

Noul cadru reuneste stabilitatea necesara planificarii investitiilor cu nivelul corespunzator de flexibilitate bugetara, pentru a face fata unor evenimente neprevazute. O evaluare intermediara va determina daca este nevoie de modificarea programelor pentru ultimii doi ani ai perioadei de finantare, pe baza prioritatilor emergente, a executarii programelor si a celor mai recente recomandari specifice fiecarei tari.

In anumite limite, se vor permite transferuri de resurse in cadrul programelor fara a fi necesara o aprobare oficiala a Comisiei. O dispozitie specifica faciliteaza mobilizarea de fonduri UE incepand din prima zi, in caz de dezastru natural.

O legatura mai stransa cu Semestrul European si cu guvernanta economica a Uniunii

Politica de coeziune sprijina reformele pentru crearea unui mediu favorabil investitiilor, in care intreprinderile pot sa prospere. Se va asigura deplina complementaritate si coordonare cu Programul de sprijin al reformei, in forma sa noua si consolidata.

In perioada bugetara, recomandarile specifice fiecarei tari (RST) formulate in contextul semestrului european vor fi luate in considerare de doua ori: la inceput, pentru conceperea programelor din cadrul politicii de coeziune, si apoi in cadrul evaluarii intermediare. Pentru a stabili conditiile propice cresterii economice si crearii de locuri de munca, noile conditii favorizante vor contribui la inlaturarea obstacolelor din calea investitiilor. Aplicarea lor va fi monitorizata pe intreaga perioada financiara.

Mai multe oportunitati pentru sinergii in setul UE de instrumente bugetare

Cadrul de reglementare unic care acopera fondurile politicii de coeziune si Fondul pentru azil si migratie vor facilita crearea de strategii de integrare a migrantilor la nivel local sprijinite prin resurse UE utilizate in sinergie; Fondul pentru azil si migratie se va concentra pe nevoile pe termen scurt ale migrantilor in momentul sosirii, in timp ce politica de coeziune va sprijini integrarea lor sociala si profesionala. In afara cadrului unic de reglementare, vor fi facilitate sinergii cu alte instrumente UE, cum ar fi politica agricola comuna, Orizont Europa, programul LIFE sau Erasmus +.

Interreg: eliminarea obstacolelor transfrontaliere si sprijinirea proiectelor interregionale pentru inovare

Cooperarea interregionala si transfrontaliera va fi facilitata de noua posibilitate ca o regiune sa utilizeze parti din propria alocare pentru a finanta proiecte in alta parte a Europei, impreuna cu alte regiuni.

Noua generatie a programelor de cooperare interregionala si transfrontaliera („Interreg”) va ajuta statele membre sa depaseasca obstacolele transfrontaliere si sa dezvolte servicii comune. Comisia propune un nou instrument pentru regiunile de frontiera si pentru tarile dornice sa-si armonizeze cadrele juridice, denumit Mecanismul transfrontalier european.

Pornind de la succesul actiunii pilot din 2014-2020, Comisia propune crearea Investitiilor interregionale pentru inovare. Regiunile cu active corespunzatoare de „specializare inteligenta” vor fi sprijinite mai mult pentru alcatuirea clusterelor paneuropene in sectoare prioritare precum datele masive (big data), economia circulara, sistemele avansate de fabricatie sau securitatea cibernetica.

Norme consolidate pentru investitiile UE cele mai performante

Toate programele isi vor mentine cadrul de performanta cu obiective cuantificabile (numarul de locuri de munca create sau accesul suplimentar la retele in banda larga). Noul cadru instituie un bilant anual al performantei, sub forma unui dialog politic intre autoritatile programului si Comisie.

Performanta programelor va evaluata si cu ocazia evaluarii intermediare. Din motive de transparenta si pentru ca cetatenii sa poata urmari progresele inregistrate, statele membre vor trebui sa raporteze toate datele de implementare o data la doua luni, iar platforma de date deschise privind coeziunea va fi actualizata automat.

Utilizarea mai intensa a instrumentelor financiare

Subventiile singure nu pot face fata nevoilor semnificative de investitii. Ele pot fi completate eficient de instrumente financiare, care au un efect de parghie si sunt mai aproape de piata. In mod voluntar, statele membre vor putea transfera o parte din resursele politicii de coeziune noului fond InvestEU administrat central, pentru a accesa garantia oferita de bugetul UE. Combinarea subventiilor si instrumentelor financiare este mai usoara, iar noul cadru include si dispozitii speciale pentru a atrage mai mult capital privat.

Mai multe eforturi de comunicare pentru a imbunatati vizibilitatea politicii de coeziune. Pentru o Europa tot mai apropiata de cetateni, se pune mai mult accent pe necesitatea de a comunica mai bine rezultatele pozitive ale politicii de coeziune. Statele membre si regiunile au consolidat cerintele de comunicare, de exemplu in ceea ce priveste organizarea de evenimente pentru inaugurarea proiectelor mari cu finantare de la UE si dezvoltarea unor planuri de informare prin retelele sociale.

In acelasi timp, comunicarea pe tema proiectelor finantate de la UE se simplifica, introducandu-se un singur branding pentru toate fondurile UE, un portal unic unde apar toate finantarile disponibile pentru intreprinderi si o baza de date unica pentru proiecte gestionata de Comisie.

„UE pentru sanatate” 2021-2027 - O viziune pentru o Uniune Europeana mai sanatoasa

Programul „UE pentru sanatate” este raspunsul UE la criza COVID-19, care a avut un impact major asupra personalului medical si sanitar, asupra pacientilor si asupra sistemelor de sanatate din Europa. Cu fonduri de 9,4 miliarde EUR, „UE pentru sanatate” este cel

mai valoros program in domeniul sanitar. El va oferi finantare tarilor UE, organizatiilor si ONG-urilor din domeniul sanatatii. Solicitarile de finantare se vor putea depune in 2021.

Domenii de actiune

Programul „UE pentru sanatate”:

- va spori gradul de pregatire a UE in fata amenintarilor transfrontaliere majore la adresa sanatatii, creand:
 - rezerve de materiale medicale pentru situatii de criza
 - o rezerva de personal medical si de experti care sa poata fi mobilizata pentru a raspunde la crize oriunde in UE
 - o supraveghere mai ampla a amenintarilor la adresa sanatatii
- va consolida sistemele de sanatate, astfel incat acestea sa faca fata atat epidemiilor, cat si provocarilor pe termen lung, stimuland:
 - prevenirea bolilor si promovarea sanatatii in conditiile imbatranirii populatiei
 - transformarea digitala a sistemelor de sanatate
 - accesul grupurilor vulnerabile la asistenta medicala
- va face medicamentele si dispozitivele medicale disponibile si accesibile, va sustine utilizarea prudenta si eficienta a antimicrobienelor si va promova atat inovarea in domeniul medical si farmaceutic, cat si metodele mai ecologice de productie.

Prioritatile Comisiei in materie de sanatate:

Se va intensifica munca in domenii prioritare precum lupta impotriva cancerului, reducerea numarului de infectii rezistente la antimicrobiene si imbunatatirea ratelor de vaccinare.

UE va Extinde initiativele de succes precum Retelele europene de referinta pentru bolile rare si va continua sa coopereze la nivel international pentru a gasi solutii la amenintarile si provocarile mondiale in materie de sanatate.

Cadru Financiar Multianual (CFM) 2021-2027

Investitiile in dezvoltare regionala se vor axa mai ales pe obiectivele 1 si 2. Acestor

prioritati li se vor aloca 65 % - 85 % din resursele FEDR si ale Fondului de coeziune, in functie de prosperitatea relativa a statelor membre.

Ca urmare a acordului Parlamentului European din 16 decembrie 2020, Consiliul UE a adoptat la 17 decembrie 2020 regulamentul privind noul Cadru Financiar Multianual (CFM) 2021-2027 si pachetul de relansare economica Next Generation EU (NGEU).

Regulamentul prevede un buget pe termen lung de 1 074,3 miliarde EUR pentru UE27 (cele 27 de state membre ramase ca urmare a

Brexit-ului) in preturile din 2018, inclusiv integrarea Fondului european de dezvoltare. Impreuna cu NGEU, in valoare de 750 de miliarde EUR, va permite UE sa furnizeze o finantare fara precedent de 1,8 trilioane EUR in urmatorii ani pentru a sprijini recuperarea din pandemia COVID-19 si prioritatile UE pe termen lung in diferite politici/zona.

Cele 1 074,3 miliarde euro aferente Cadrului financiar 2021-2027 vor fi impartite intre 7 capitole de buget:

Capitole de buget	CFM	NextGenerationEU	TOTAL
1. Piata unica, inovare si sectorul digital	132,8 miliarde EUR	10,6 miliarde EUR	143,4 miliarde EUR
2. Coeziune, rezilienta si valori	377,8 miliarde EUR	721,9 miliarde EUR	1 099,7 miliarde EUR
3. Resurse naturale si mediu	356,4 miliarde EUR	17,5 miliarde EUR	373,9 miliarde EUR
4. Migratie si gestionarea frontierelor	22,7 miliarde EUR	-	22,7 miliarde EUR
5. Securitate si aparare	13,2 miliarde EUR	-	13,2 miliarde EUR
6. Vecinatate si intreaga lume	98,4 miliarde EUR	-	98,4 miliarde EUR
7. Administratia publica europeana	73,1 miliarde EUR	-	73,1 miliarde EUR
TOTAL Cadru Financiar Multianual	1 074,3 miliarde EUR	750 miliarde euro	1 824,3 miliarde EUR

Toate sumele sunt exprimate in miliarde EUR, in preturi constante din 2018.

Next Generation EU - 750 mld. euro

NextGenerationEU este un instrument temporar de redresare in valoare de 750 de miliarde EUR, menit sa contribuie la repararea daunelor economice si sociale imediate provocate de pandemia de coronavirus.

Acesta are la baza trei piloni:

- instrumente de sprijinire a eforturilor depuse de statele membre pentru a se redresa, pentru a remedia consecintele crizei si pentru a iesi mai puternice din aceasta incercare;
- masuri de stimulare a investitiilor private si de sprijinire a intreprinderilor aflate in dificultate;

- consolidarea principalelor programe ale UE pentru a valorifica invatamintele desprinse din criza, pentru a spori soliditatea si rezilienta pietei unice si pentru a accelera dubla tranzitie verde si digitala.

Mecanismul de Redresare si Rezilienta

Mecanismul European de Rezilienta si Redresare este elementul central al Instrumentului Next Generation EU, cu imprumuturi si granturi in valoare de 672,5 miliarde de euro, disponibile pentru sprijinirea reformelor si a investitiilor intreprinse de tarile Uniunii Europene.

Scopul este de a atenua impactul economic si social al pandemiei si de a face ca economiile si societatile europene sa devina mai durabile, mai reziliente si mai bine pregatite pentru provocarile si oportunitatile oferite de tranzitia catre o economie verde si de tranzitia digitala.

Mecanismul va avea 6 directii prioritare de finantare:

- Tranzitia verde, inclusiv biodiversitatea
- Transformarea digitala
- Coeziunea economica si competitivitatea
- Coeziunea sociala si teritoriala
- Reactia la criza institutionala si pregatirea pentru criza
- Politici pentru urmatoarea generatie, copii si tineri, inclusiv educatie si abilitati

Statele membre lucreaza la planurile lor de redresare si rezilienta pentru a accesa fonduri din cadrul Mecanismului European de Rezilienta si Redresare.

In data de 18 decembrie 2020, negociatorii Parlamentului European si Consiliului Uniunii Europene au ajuns la un acord privind forma finala a mecanismului. Alocarea pentru Romania este in valoare de 30,5 miliarde de euro. Comisia Europeana a publicat in data de 21 decembrie 2020 modelele orientative menite sa ajute statele membre sa elaboreze planuri nationale de redresare si rezilienta care sa fie conforme cu normele UE privind ajutoarele de stat.

Planul National de Redresare si Rezilienta

Planul National de Redresare si Rezilienta (PNRR) reprezinta un document strategic, elaborat in cadrul Mecanismului de Redresare si Rezilienta, parte a pachetului de relansare economica Next Generation EU.

Planul urmareste **3 obiective strategice**:

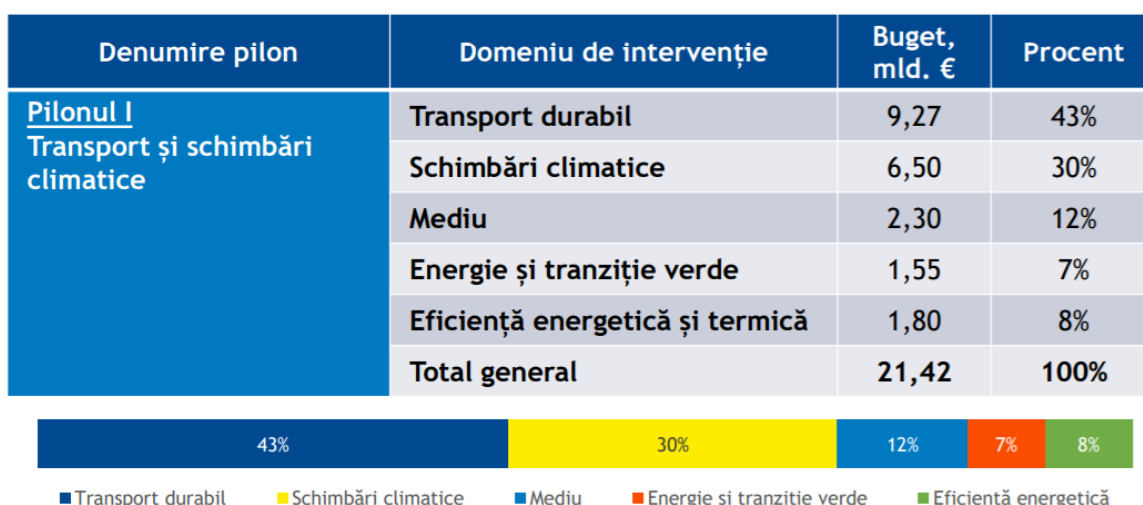
- Ameliorarea starii economice a Romaniei urmare a crizei pandemice
- Consolidarea capacitatii de rezilienta
- Asigurarea unei cresteri economice pe termen lung

Conform documentelor transmise de MFE, principalele particularitati ale PNRR sunt:

- Reprezinta un plan strategic complementar cu Politica de Coeziune
- Promoveaza investitiile in infrastructura
- Respecta viziunea de tranzitie verde si digitalizare
- Promoveaza investitii in mediul de afaceri
- Aloca investitii in capacitatea de rezilienta in criza
- Este complementar cu masurile si politicile de coeziune sociala (educatie si ocupare, incluziune si demnitate sociala)

Cu un total alocat de 30,44 miliarde euro (preturi 2018), respectiv de 33,009 miliarde euro (preturi curente), planul este structurat pe trei piloni si 12 domenii prioritare pentru dezvoltarea Romaniei.

Pilonul 1. Transport si schimbari climatice este distribuit in 5 domenii prioritare:

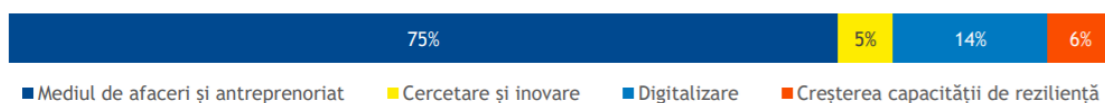
Pilonul 2. Servicii publice, dezvoltare urbana si valorificarea patrimoniului este distribuit in 3 domenii prioritare:

Denumire pilon	Domeniu de intervenție	Buget, mld. €	Procent
Pilonul II Servicii publice, dezvoltare urbană, valorificare patrimoniu	Mobilitate și regenerare urbană, valorificarea patrimoniului	3,60	55%
	Sănătate	1,85	29%
	Educație	1,05	16%
	Total general	6,50	100%

Pilonul 3. Competitivitate economica, digitalizare si rezilienta, distribuit in 4 domenii prioritare astfel:

Denumire pilon	Domeniu de intervenție	Buget, mld. €	Procent
Pilonul III Competitivitate economică, digitalizare, capacitate de reziliență	Mediul de afaceri/ Ecosisteme antreprenoriale	3,80	75%
	Cercetare și inovare	0,27	5%
	Digitalizare și securitate cibernetică	0,70	14%
	Creșterea capacității de reziliență	0,31	6%
	Total general	5,08	100%

Cerinta actuala din propunerea de Regulament aplicabil PNRR este ca din suma aferenta granturilor, 70% sa fie disponibila pana in 2022, iar restul de 30% sa se aloce, pe baza unei formule prestabilite, in functie de evolutiile macroeconomice de la nivelul fiecărei tari.

In ceea ce priveste mediul de afaceri, principalele reforme propuse sunt:

- Acces la inovare si transfer tehnologic

- Digitalizare
- Tranzitie verde
- Consolidarea pozitiei competitionale pe piata unica europeana
- Flexibilizarea accesului la surse de finantare nebanclare

Domeniile de investitii propuse de Guvern:

Investiții propuse

COMPETITIVITATE ECONOMICĂ

Domeniu de investiții	Nr. IMM sprijinite	Locuri de muncă noi	Buget estimat (mld. €)	Procent alocare
Ecosisteme antreprenoriale	3.700	11.000	0,75	19.7%
Retehnologizări, automatizări, digitalizare, capacitate de reziliență în domeniul medical	2.400	7.200	1,40	36.8%
Valorificarea resurselor României	140	2.100	0,35	9.2%
Companii de construcții	300	1.800	0,20	5.3%
IMM în domeniul agro-alimentar	1.400	4.200	0,70	18.4%
Finanțare pentru companii mari	50	3.000	0,40	10.6%
Total	7.990	29.300	3,80	100%

Agenda 2030 pentru dezvoltare durabila

România s-a alăturat liderilor celor 193 state membre ale ONU la Summit-ul privind dezvoltarea din septembrie 2015 adoptând *Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă*, un program de acțiune globală în domeniul dezvoltării cu un caracter universal și care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile - economic, social și de mediu. Pentru prima oară, acțiunile vizează în egală măsură statele dezvoltate și cele aflate în curs de dezvoltare. Agenda 2030 cuprinde cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), reunite informal și sub denumirea de Obiective Globale. Prin intermediul Obiectivelor Globale, se stabilește o agendă de acțiune ambicioasă pentru următorii 15 ani în vederea eradicării sărăciei extreme, combaterii inegalităților și a injustiției și protejării planetei până în 2030.

- Fără sărăcie** - Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context.
- Foamete „zero”** - Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile.
- Sanătate și bunăstare** - Asigurarea unei vieți sănatoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă.
- Educație de calitate** - Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți.

- Egalitate de gen** - Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor.
- Apa curată și sanitație** - Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți.
- Energie curată și la preturi accesibile** - Asigurarea accesului tuturor la energie la preturi accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern.
- Munca decentă și creștere economică** - Promovarea unei creșteri economice sustinute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți.
- Industria, inovație și infrastructură** - Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.
- Inegalități reduse** - Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta.
- Orase și comunități durabile** - Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.
- Consum și producție responsabile** - Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile.
- Acțiune climatică** - Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor.

14. **Viata acvatica** - Conservarea si utilizarea durabila a oceanelor, marilor si a resurselor marine pentru o dezvoltare durabila.
15. **Viata terestra** - Protejarea, restaurarea si promovarea utilizarii durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabila a padurilor, combaterea desertificarii, stoparea si repararea degradarii solului si stoparea pierderilor de biodiversitate.
16. **Pace, justitie si institutii eficiente** - Promovarea unor societati pasnice si incluzive pentru o dezvoltare durabila, a accesului la justitie pentru toti si crearea unor institutii eficiente, responsabile si incluzive la toate nivelurile.
17. **Parteneriate pentru realizarea obiectivelor** - Consolidarea mijloacelor de implementare si revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabila.

Conceptul de ODD s-a nascut la Conferinta Natiunilor Unite pentru Dezvoltare Durabila (Rio+20), in 2012. ODD inlocuiesc cele opt Obiective de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) cuprinse in textul Declaratiei Mileniului adoptata in septembrie 2000 la ONU. Majoritatea statelor lumii, printre care si Romania, se reuniau in 2000 in jurul unui angajament de a reduce saracia globala si a salva milioane de vietii. Declaratia Mileniului a constituit in perioada 2000-2015 unica agenda globala in domeniul dezvoltarii asupra careia a existat un acord la cel mai inalt nivel si care includea tinte precise:

1. **Reducerea saraciei extreme si a foametei**
2. **Realizarea accesului universal la educatie primara**
3. **Promovarea egalitatii de gen si emanciparea femeilor**
4. **Reducerea mortalitatii infantile**
5. **Imbunatatirea sanatatii materne**
6. **Combaterea HIV/SIDA, a malariei si a altor boli**
7. **Asigurarea sustenabilitatii mediului**
8. **Crearea unui parteneriat global pentru dezvoltare**

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului au adus o contributie importanta la constientizarea publica, cresterea vointei politice si mobilizarea de resurse pentru lupta impotriva saraciei la nivel global. ODM au

ajutat la concentrarea actiunii, la reformarea politicilor prin incorporarea obiectivelor si tintelor de dezvoltare in strategiile nationale si la crearea de institutii care sa implementeze aceste planuri in mod eficient. De exemplu, saracia extrema la nivel global a fost injumatatita, tinta de injumatatire a numarului de oameni care nu au acces la surse de apa mai buna a fost atinsa, nouazeci la suta dintre copiii din statele aflate in curs de dezvoltare au acum acces la educatie primara si mult mai multe fete au acces la educatie comparativ cu anul 2000.

Rezultatele pozitive nu au fost insa echilibrat distribuite. Incepand cu 2008, progresul realizat pana atunci a fost negativ influentat de criza financiara si economica. Cel mai slab progres s-a inregistrat in tarile aflate in situatii de conflict sau recent angajate in procesul de stabilizare si reconstructie, unde lipsa capacitatilor institutionale a influentat negativ indeplinirea obiectivelor.

Obiectivele de Dezvoltare Durabila trebuie sa finalizeze agenda demarata de Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului si sa nu lase pe nimeni in urma.

Romania si Obiectivele de Dezvoltare

Romania acorda o importanta deosebita ONU, organizatie cu vocatie universala, care reprezinta cadrul multilateral cel mai Extins pentru abordarea marilor teme globale, inclusiv aspecte legate de dezvoltarea pe termen lung.

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului au reprezentat pentru Romania un instrument complementar de mobilizare, la nivel intern, in domeniul dezvoltarii economice si sociale. Agenda 2030 depaseste cu mult Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului, mentinand teme precum eradicarea saraciei, educatia si sanatatea si abordand noi teme precum societatile pasnice si inclusive. Toate tarile trebuie sa se asigure ca politici adecvate sunt pregatite pentru implementarea Agendei. Romania este angajata sa implementeze Obiectivele de Dezvoltare Durabila la nivel national si a revizuit Strategia Nationala de Dezvoltare Durabila, pentru a integra Obiective de Dezvoltare Durabila. Excluziunea sociala este identificata ca o provocare majora la adresa implementarii Obiectivelor. In

Strategia romaneasca revizuita se pune accentul pe sustinerea incluziunii persoanelor cu dizabilitati, a tinerilor si a femeilor in politicile de dezvoltare. Eradicarea saraciei reclama oportunitati decente de angajare, iar prevenirea si evitarea excluziunii sociale necesita politici de coeziune sociala.

Ca membru al Uniunii Europene, Romania contribuie la indeplinirea Obiectivelor de Dezvoltare Durabila nu numai din perspectiva nationala, dar si la nivel international, prin sprijinul pe care il acorda tarilor mai putin dezvoltate, prin intermediul asistentei oficiale pentru dezvoltare. Experienta acumulata de Romania in procesul de tranzitie este de natura a sustine eforturilor tarilor interesate de a beneficia de un astfel de sprijin. Romania a prezentat Evaluarea Nationala Voluntara (Voluntary National Review) la sesiunea din luna iulie 2018 a Forumului Politic la Nivel Inalt al ONU privind Dezvoltarea Durabila, la sediul ONU din New York.

Schimbari climatice

Cadru general

Schimbarile climatice reprezinta o provocare globala care presupune o abordare responsabila si intreprinderea de actiuni concrete la nivel global, regional, national si local. Conventia-cadru a ONU privind schimbarile climatice (UNFCCC) din 1992 reprezinta instrumentul fundamental pentru gestionarea acestei problematici (ratificata de Romania prin Legea nr. 24/1994).

La 12 decembrie 2015 a fost adoptat Acordul de la Paris, in cadrul Conferintei Partilor de la Paris (COP21). Acordul de la Paris a intrat in vigoare la data de 4 noiembrie 2016. Au ratificat acordul 195 de parti, inclusiv UE si Statele sale membre. Romania a ratificat Acordul de la Paris prin Legea nr. 57/2017 si a intrat in vigoare la data de 1 iunie 2017. In august 2017, SUA au notificat Secretariatul UNFCCC cu privire la intentia de a se retragere din Acord. Conform Acordului de la Paris, cea mai apropiata data efectiva de retragere pentru SUA este noiembrie 2020.

Acordul de la Paris este primul document cu caracter universal in domeniul schimbarilor climatice, care impune obligatii juridice tuturor Partilor pentru realizarea obiectivului de limitare a cresterii temperaturii medii

globale sub 2°C fata de nivelul din perioada pre-industrială, avandu-se in vedere eforturi suplimentare pentru ca aceasta limita sa fie de 1,5°C. Contributia UE si a statelor sale membre pentru realizarea obiectivelor Acordului de la Paris este reprezentata de tinta de reducere, la nivelul anului 2030, a emisiilor interne UE de gaze cu efect de sera cu cel putin 40 % fata de 1990 (Concluziile Consiliului European din octombrie 2014). Totodata, UE isi propune sa fie neutra din punct de vedere climatic pana in 2050, obiectivul fiind o economie cu emisii nete de gaze cu efect de sera zero.

La nivel mondial angajamentul si actiunile UE si ale statelor membre raman unele dintre cele mai ambitioase contributii, inclusiv obiectivul obligatoriu de reducere a emisiilor interne de gaze cu efect de sera cu cel putin 40% fata de 1990 la nivelul anului 2030, precum si cel al neutralitatii climatice.

Elemente de actualitate

In iunie 2017 Franta a prezentat, la New York si Geneva, un proiect de pact international (Pactul Global pentru Mediu - GPE), care face obiectul unor negocieri interguvernamentale pentru a deveni un instrument international cu forta juridica in domeniul mediului. In prezent proiectul rezolutiei procedurale este in curs de negociere.

De la 1 august 2018 peste 50 de state membre ale Natiunilor Unite s-au alaturat pentru a forma un Grupul de prieteni privind clima si securitatea, cu scopul de a coopera pentru a gasi solutii la impactul schimbarilor climatice asupra politicii de securitate si de a stimula implicarea Organizatiei Natiunilor Unite in acest domeniu (initiativa Germaniei si Nauru). Romania a devenit membru al Grupului la 10 ianuarie 2019.

La 15 decembrie 2018, a avut loc adoptarea *Pachetului de reguli Katowice*, in cadrul celei de-a 24-a reuniune a Conferintei Partilor la Conventia-cadru a ONU privind schimbarile climatice. Documentul introduce standarde comune pentru ca toate statele lumii sa-si monitorizeze armonizat politicile in domeniul climatic, obiectivul fiind de a mentine cresterea temperaturii globale sub 2°C, si, pe cat posibil, la 1,5°C. Pachetul de reguli va permite, de asemenea, Partilor sa isi

consolideze progresiv contributiile la combaterea schimbarilor climatice, pentru a indeplini obiectivele pe termen lung ale Acordului de la Paris.

In septembrie 2019, Secretarul general al ONU, a lansat un apel catre statele membre privind adoptarea unor masuri concrete, inclusiv cu caracter social si financiar, in vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de sera cu 45% pana in anul 2030 si atingerea neutralitatii climatice pana in 2050.

Raspunzand apelului Secretarul General al ONU, Romania s-a alaturat unor initiative concrete de combatere a efectelor schimbarilor climatice care vizeaza tranzitia catre locuri de munca ecologice, mobilizarea tineretului si a societatii civile in lupta impotriva incalzirii globale, precum si solutiile bazate pe natura care sprijina conservarea si restaurarea padurilor, a ecosistemelor terestre, marine si oceanice si protejeaza biodiversitatea.

La 11 decembrie 2019, Comisia Europeana, a prezentat Pactul Ecologic European (PEE), care reflecta viziunea ambitioasa a unei Europe neutre din punct de vedere al emisiilor de gaze cu efect de sera si prietenoasa cu mediul pana in 2050. Consiliul European a aprobat, in decembrie 2019, obiectivul privind neutralitatea climatica, in conformitate cu Acordul de la Paris. Ca parte a Pactului Ecologic European, Comisia a propus, la 4 martie 2020, prima *Lege europeana privind clima* care are menirea de a consacra legislativ, obiectivul privind neutralitatea climatica pentru 2050.

Pozitia Romaniei

Romania isi mentine angajamentul ferm fata de cadrul international legal dezvoltat de Organizatia Natiunilor Unite - Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabila, Acordul de la Paris si Conventia Cadru a ONU privind Schimbarile Climatice (UNFCCC) - care pun schimbarile climatice pe primele locuri in agenda ONU.

Ca abordare generala, Romania sustine necesitatea asigurarii, la nivel european, a masurilor de punere in aplicare a Cadrului 2030 privind politicile in domeniul energiei si schimbarilor climatice. Astfel, pozitia Romaniei este reflectata prin Pachetul legislativ Energie - schimbari climatice 2020 si

Cadrul 2030, agreate la nivelul Uniunii Europene.

Contributia Romaniei pentru Acordul de la Paris este inclusa in contributia UE si a statelor sale membre, care a fost transmisa Secretariatului UNFCCC spre publicare in martie 2020.

Pozitia Romaniei sprijina, de principiu, actiunea UE in domeniul combaterii efectelor schimbarilor climatice. Din aceasta perspectiva, manifesta sustinere fata de obiectivul de neutralitate climatica al UE in orizontul 2050.

Romania urmareste transformarea propunerilor de contributii nationale in angajamente ferme si implementarea acestora; acest lucru va permite mentinerea, in continuare, a competitivitatii industriei europene.

Romania va ramane solidara alaturi de celelalte state in lupta impotriva schimbarilor climatice si va acorda intreg sprijinul sau in asigurarea implementarii prioritatilor asumate la nivel regional, international si global.

Strategia Nationala pentru Dezvoltare Durabila a Romaniei Orizonturi 2013-2020-2030

Prin aceasta strategie, Romania isi stabileste cadrul national pentru sustinerea Agendei 2030 si implementarea setului de 17 ODD. Strategia sustine dezvoltarea Romaniei pe trei piloni principali, respectiv economic, social si de mediu. Strategia este orientata catre cetatean si se centreaza pe inovatie, optimism, rezilienta si increderea ca statul serveste nevoile fiecarui cetatean, intr-un mod echitabil, eficient si intr-un mediu curat, in mod echilibrat si integrat.

Cei trei piloni prin care Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabila se structureaza au fost definiti in Raportul Comisiei Brundtland (1987):

1. ECHITATEA SOCIALA - prin care natiunile in curs de dezvoltare trebuie sa aiba posibilitatea de a-si satisface nevoile de baza in ceea ce priveste ocuparea fortei de munca, alimentatia, asigurarea energiei, apei si canalizarii;
2. CRESTEREA ECONOMICA - la nivelul natiunilor in curs de dezvoltare pentru a se

apropia de calitatea vietii din tarile dezvoltate;

3. MEDIUL - cu nevoia de a conserva si imbunatatii baza de resurse disponibile prin schimbarea treptata a modului in care trebuie sa se dezvolte si sa fie folosite tehnologiile.

Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 si 2020, 2030 - urmareste modernizarea si dezvoltarea retelei de transport de interes european si national, cresterea conditiilor de siguranta si a calitatii serviciilor; liberalizarea pietei interne de transport; stimularea dezvoltarii economiei si a competitivitatii; intarirea coeziunii sociale si teritoriale la nivel regional si national; compatibilitatea cu mediul inconjurator.

Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului National al Romaniei 2007 - 2026 are ca principal obiectiv transformarea Romaniei intr-o destinatie turistica de calitate pe baza patrimoniului sau natural si cultural. Conceptul Strategic de Dezvoltare Teritoriala Romania 2030 - are ca obiective: valorificarea periferialitatii prin dezvoltarea rolului de conector si releu la nivel continental si intercontinental, racordarea la reseaua europeana de poli si coridoare de dezvoltare, structurarea si dezvoltarea echilibrata a retelei de localitati urbane, afirmarea solidaritatii urban-rural, dezvoltarea rurala, consolidarea si dezvoltarea legaturilor interregionale ca suport al dezvoltarii regionale, dezvoltarea adecvata a diferitelor categorii de teritorii, cresterea competitivitatii teritoriale, protejarea, dezvoltarea si valorificarea patrimoniului natural si cultural.

Strategia Nationala de dezvoltare a ecoturismului in Romania 2018 - 2027 - Aplicarea principiilor actuale de dezvoltare a turismului durabil in ariile naturale protejate si in zonele adiacente acestora a condus la aparitia ecoturismului ca forma distincta de turism, menita sa respecte integritatea peisajelor naturale, a biodiversitatii ecologice, in concordanta cu cerintele anumitor segmente de turisti, care doresc sa isi petreaca vacanta in natura si totodata sa creeze posibilitati de dezvoltare locala a

comunitatilor. Scopul strategiei este de a promova ecoturismul, ca forma principala de turism in cadrul ariilor naturale protejate si cresterea rolului pe care ecoturismul il joaca in dezvoltarea economica a acestor areale si in prosperitatea populatiei locale.

Strategia Nationala a Romaniei pentru dezvoltarea turismului 2019 - 2030 - urmareste transformarea Romaniei, pana la finele anului 2030, intr-o destinatie turistica bine cunoscuta, de inalta calitate, pe parcursul intregului an, orientata pe unicitatea patrimoniului cultural si natural, oferind servicii la standarde internationale prin cresterea cheltuielilor turistilor actuali, dar si prin atragerea unui numar mai mare de turisti cu un buget peste medie.

Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu si lung orizont 2020 - 2030 vizeaza valorificarea inteligenta si durabila a potentialului agroalimentar si dezvoltarea spatiului rural, fiind un document suport vizionar, care sustine progresul agriculturii si dezvoltarii rurale in Romania.

Document de politica industrială a Romaniei - reflecta preocuparile referitoare la revitalizarea, consolidarea si diversificarea bazei industriale a Romaniei prin cresterea competitivitatii sale, prin imbunatatirea capacitatii de inovare la nivelul intreprinderilor, utilizarea eficienta a resurselor naturale disponibile si o specializare inteligenta, care sa conduca la realizarea de produse industriale cu valoare adaugata mare. In esenta, documentul reprezinta un ansamblu structurat de interventii publice (politici, programe si instrumente) menite sa directioneze sistemului industrial catre obiective care nu ar putea fi atinse in absenta respectivelor interventii.

Strategia energetica a Romaniei 2019 - 2030, cu perspectiva anului 2050 - propune tinte concrete, stabileste directii clare si defineste reperele prin care Romania isi va mentine pozitia de producator de energie in regiune si de actor activ si important in

gestionarea situatiilor de stres la nivel regional.

Planului National Integrat in domeniul Energiei si Schimbarilor Climatice 2021-2030 - reflecta setul de preferinte, particularitati si prioritati nationale, luand in considerare dreptul Romaniei de a-si stabili mixul energetic.

Strategia Nationala a locuirii - asigura accesul la conditii de locuire adecvate pentru toate categoriile de persoane, pana in anul 2030 prin identificarea masurilor si crearea instrumentelor necesare, avand ca principii: siguranta stabilitatii structurale, acces egal si nediscriminatoriu la locuinte pentru comunitatile defavorizate sau marginalizate, accesibilitate din punct de vedere al pretului, dezvoltare urbana si accesul la servicii de utilitati publice, valorificarea fondului construit existent etc.

Strategia Nationala de Renovare pe Termen Lung - "Strategia Nationala de Renovare pe Termen Lung pentru sprijinirea parcului national de cladiri rezidentiale si nerezidentiale, atat publice cat si private, intr-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficienta energetica si decarboNat pana in 2050" constituie indeplinirea conditiei favorizante „Un cadru de politica strategic pentru sprijinirea renovarilor destinate sa imbunatateasca eficienta energetica a cladirilor rezidentiale si nerezidentiale”, Obiectivul de politica 2: „O Europa mai ecologica, cu emisii scazute de carbon, prin promovarea tranzitiei catre o energie nepoluanta si echitabila, a investitiilor verzi si albastre, a economiei circulare, a adaptarii la schimbarile climatice si a prevenirii si gestionarii riscurilor”, obiectivul specific 2.1 „Promovarea masurilor de eficienta energetica” Obiectivele principale ale strategiei sunt urmatoarele:

- imbunatatirea performantei energetice a fondului existent de cladiri prin reducerea consumului de energie, a emisiilor de carbon si Extinderea utilizarii surselor regenerabile de energie la cladiri;

- crearea de beneficii suplimentare prin imbunatatirea calitatii vietii pentru toti utilizatorii (de exemplu, un confort mai bun, beneficii asociate cu sanatatea, siguranta si

calitatea aerului), reducerea nivelului saraciei energetice; - Extinderea duratei de viata si imbunatatirea sigurantei fondului de cladiri.

TINTE 2030

1. Eradicarea saraciei in toate formele sale si in orice context

- Reducerea cu cel putin jumatate a numarului de cetateni care traiesc in saracie relativa
- Eradicarea saraciei extreme pentru toti cetatenii
- Consolidarea sistemului national unitar a serviciilor de interventie de urgenta, reabilitare ulterioara si compensare a pierderilor in caz de calamitati naturale, accidente industriale sau evenimente climatice extreme

2. Eradicarea foamei, asigurarea securitatii alimentare, imbunatatirea nutritiei si promovarea unei agriculturi sustenabile

- Eradicarea malnutritiei si mentinerea ratei obezitatii sub 10%, similar cu nivelul inregistrat in anul 2014 finalizarea cadastrului agricol
- Dublarea ponderii agriculturii in PIB-ul Romaniei, fata de anul 2018 Mentinerea si Extinderea diversitatii genetice a semintelor, a plantelor cultivate si a animalelor de ferma si domestice si a speciilor salbatice inrudite
- Cresterea gradului de valorificare a productiei agricole autohtone
- Cresterea ponderii agriculturii ecologice in totalul productiei agricole
- Mentinerea si rentabilizarea unor ocupatii si metode traditionale de valorificare a plantelor medicinale si fructelor de padure in zona montana
- Mentinerea traditiilor locale prin cresterea numarului de produse cu caracteristici specifice in ceea ce priveste originea geografica

3. Asigurarea unei vieti sanatoase si promovarea bunastarii tuturor, la orice varsta

- Asigurarea accesului universal la servicii de informare, educare si consiliere pentru promovarea preventiei si adoptarea unui stil de viata fara riscuri

- Digitalizarea completa a sistemului de sanatate si, implicit eliminarea documentelor si registrelor tiparite pe suport de hartie, pentru a eficientiza si a facilita interventiile medicale, pentru a asigura populatiei accesul rapid la servicii medicale de calitate, la tratamente si medicamente si pentru monitorizarea eficienta a nevoilor
- Reducerea prevalentei mortalitatii materne si infantile, a incidentei cancerului la san sau de col uterin si a sarcinilor la adolescente, avand ca obiectiv prioritar grupurile vulnerabile si defavorizate
- Reducerea mortalitatii materne si mortalitatii neoNatale, astfel incat sa se situeze sub media UE
- Cresterea acoperirii vaccinale pana la nivelul minim recomandat de OMS pentru fiecare vaccin, prin dezvoltarea unei platforme comune de colaborare intre autoritati, medici, pacienti, organizatii internationale cu experienta in acest domeniu, reprezentanti ai companiilor in domeniu, precum si alti factori interesati
- Promovarea constientizarii bolilor psihice, reducerea stigmatului si crearea unui mediu in care cetatenii afectati se simt acceptati si unde pot cere ajutor
- Stoparea imbolnavirii de tuberculoza si combaterea hepatitei si a altor boli transmisibile
- Reducerea cu o treime a mortalitatii premature cauzate de bolile netransmisibile prin prevenire si tratament si prin promovarea sanatatii si bunastarii mintale
- Reducerea mortalitatii cauzate de boli cronice
- Reducerea consumului de substante nocive

4. Garantarea unei educatii de calitate si promovarea oportunitatilor de invatare de-a lungul vietii pentru toti

- Reducerea ratei de parasire timpurie a sistemului educational
- Invatamant axat pe competente si centrat pe nevoile elevului, caruia sa ii fie oferita o mai mare libertate in definirea prioritatilor de studiu, prin masuri precum cresterea ponderii de materii optionale
- Asigurarea faptului ca toti elevii dobandesc cunostintele si competentele necesare pentru

promovarea dezvoltarii durabile, inclusiv prin educatia pentru dezvoltare durabila si stiluri de viata durabile, drepturile omului, egalitatea de gen, promovarea unei culturi a pacii si non-violentei, aprecierea diversitatii culturale si a contributiei culturii la dezvoltarea durabila

- Accentuarea rolului, in procesul educational, al educatiei civice, a principiilor si notiunilor despre o societate durabila pasnica si incluziva, egalitate de gen, despre valorile democratiei si pluralismului, despre valorile multiculturalismului, preventia discriminarii si intelegerea perceptiei „celuilalt”, despre importanta eradicarii violentei cu accent pe fenomenul de violenta in scoli
- Modernizarea sistemului de invatamant prin adaptarea metodologiilor de predare-invatare la folosirea tehnologiilor informationale si cresterea calitatii actului educational
- Organizarea invatamantului profesional si tehnic in campusuri special amenajate si dotate; pregatirea personalului didactic bine calificat; elaborarea de curriculum potrivit cerintelor de pe piata muncii prin dezvoltarea de parteneriate, incluziv cu mediul de afaceri
- Extinderea generalizata a facilitatilor pentru formarea si perfectionarea continua pe tot parcursul vietii, sporirea considerabila a participarii la sistemele formale si nonformale de cunoastere in vederea apropierii Romaniei de media performantelor din statele membre ale UE
- Extinderea retelei de centre comunitare de invatare permanenta de catre autoritatile locale; continuarea cointeresarii companiilor in sprijinirea inrolarii angajatilor in asemenea programe
- Cresterea substantiala a numarului de tineri si adulti care detin competente relevante, inclusiv competente profesionale, care sa faciliteze angajarea, crearea de locuri de munca decente si antreprenoriatul
- Cresterea nivelului de educatie financiara a cetatenilor
- Extinderea in educatia formala universitara a dezvoltarii durabile ca principii si specializare si accentuarea rolului cercetarii interdisciplinare in dezvoltarea unei societati durabile

5. Realizarea egalitatii de gen si intarirea rolului femeilor si al fetelor in societate

- Continuarea reducerii disparitatii salariale dintre sexe
- Eliminarea tuturor formelor de violenta impotriva femeilor si fetelor, in sferele publice si private, inclusiv a traficului, exploatarii sexuale si a altor tipuri de exploatare
- Asigurarea participarii depline si eficiente a femeilor si a egalitatii de sanse la ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor in viata politica, economica si publica

6. Asigurarea disponibilitatii si gestionarii durabile a apei si sanatate pentru toti

- Cresterea substantiala a eficientei folosirii apei in activitatile industriale, comerciale si agricole; Extinderea reutilizarii rationale a apelor tratate si reciclate in perspectiva atingerii obiectivelor economiei circulare
- Cresterea substantiala a eficientei de utilizare a apei in toate sectoarele si asigurarea unui proces durabil de captare si furnizare a apei potabile, pentru a face fata deficitului de apa
- Conectarea gospodariilor populatiei din orase, comune si sate compacte la reseaua de apa potabila si canalizare in proportie de cel putin 90%
- Cresterea accesului la apa potabila pentru grupurile vulnerabile si marginalizate
- Imbunatatirea calitatii apei prin reducerea poluarii, eliminarea depozitarii deșeurilor si reducerea la minimum a produselor chimice si materialelor periculoase, reducand proportia apelor uzate netratate si sporind substantial reciclarea si reutilizarea sigura
- Realizarea accesului la conditii sanitare si de igiena adecvate si echitabile pentru toti, acordand o atentie speciala celor in situatii vulnerabile

7. Asigurarea accesului tuturor la energie la preturi accesibile, intr-un mod sigur, durabil si modern

- Extinderea rețelilor de transport si distributie pentru energie electrica si gaze naturale in vedea asigurarii accesului consumatorilor casnici, industriali si

comerciali la surse sigure de energie la preturi acceptabile

- Asigurarea securitatii cibernetice a platformelor de monitorizare a rețelilor de productie, transport si distributie a energiei electrice si gazelor naturale
- Decuplarea cresterii economice de procesul de epuizare a resurselor si de degradare a mediului prin sporirea considerabila a eficientei energetice (cu minimum 27% comparativ cu scenariul de status-quo) si folosirea Extinsa a schemei EU ETS in conditii de piata previzibile si stabile
- Cresterea ponderii surselor de energie regenerabila si a combustibililor cu continut scazut de carbon in sectorul transporturilor (autovehicule electrice), inclusiv combustibili alternativi
- Asigurarea unui cadru de reglementare stabil si transparent in domeniul eficientei energetice in vederea atragerii investitiilor
- Sustinerea strategica a ponderii energiei electrice in totalul consumului casnic, industrial si in transporturi prin stabilirea unor norme de performanta pentru instalatii si aparatura

8. Promovarea unei cresteri economice sustinute, deschisa tuturor si durabila, a ocuparii depline si productive a fortei de munca si asigurarea de locuri de munca decente pentru toti

- Pastrarea in continuare a unui ritm al cresterii PIB superior fata de media UE pentru a sustine efortul de reducere a decalajelor in comparatie cu tarile europene avansate, paralel cu aplicarea principiilor dezvoltarii durabile si imbunatatirea constanta a nivelului de trai al populatiei
- Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care sustin activitatile productive, crearea locurilor de munca decente, antreprenoriatul prin startup, creativitatea si inovatia, si care incurajeaza formalizarea si cresterea intreprinderilor micro, mici si mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare
- Atingerea unor niveluri mai ridicate ale productivitatii prin diversificare, modernizarea tehnologica si inovatie, inclusiv prin accent pe sectoarele cu valoare adaugata sporita si utilizarea intensiva a fortei de munca

- Realizarea unui turism competitiv pe termen lung, dezvoltarea agroturismului, ecoturismului, turismului rural, balnear si cultural si imbunatatirea imaginii Romaniei ca destinatie turistica
- Consolidarea capacitatii institutiilor financiare interne pentru a incuraja si a Extinde accesul la servicii bancare, de asigurari si servicii financiare pentru toti

9. Construirea unor infrastructuri reziliente, promovarea industrializarii durabile si incurajarea inovatiei

- Modernizarea si dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, durabile si puternice, inclusiv infrastructura regionala si transfrontaliera, pentru a sprijini dezvoltarea economica si bunastarea oamenilor, cu accent pe accesul larg si echitabil pentru toti
- Imbunatatirea sigurantei rutiere
- Reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficienta sporita in utilizarea resurselor si adoptare sporita a tehnologiilor si proceselor industriale curate si ecologice, toate tarile luand masuri in conformitate cu capacitatile respective ale acestora
- Stimularea cu precadere a economiei digitale si investitiilor industriale care se situeaza in zona mai profitabila a lantului valoric, care fructifica si rezultatele eforturilor nationale de cercetare-dezvoltare-inovare si care se adreseaza unor pietele stabile si in crestere
- Intarirea cercetarii stiintifice, modernizarea capacitatilor tehnologice ale sectoarelor industriale; incurajarea inovatiilor si cresterea semnificativa a numarului de angajati in cercetare si dezvoltare si sporirea cheltuielilor publice si private pentru cercetare si dezvoltare
- Promovarea industrializarii incluzive si durabile si sporirea ratei de ocupare
- Cresterea accesului intreprinderilor mici industriale si de alta natura la servicii financiare, inclusiv la credite accesibile, si integrarea acestora in lanturi valorice si pietele externe

10. Reducerea inegalitatilor in interiorul tarilor si intre tari

- Adoptarea politicilor, in special fiscale, salariale si de protectie sociala, in scopul reducerii progresive a inegalitatilor, respectiv a proportiei grupurilor dezavantajate
- Aproprierea Romaniei de nivelul mediei UE, corespunzator anului 2030, din punctul de vedere al indicatorilor dezvoltarii durabile
- Reducerea discriminarii prin acordarea de sprijin organizatiilor neguvernamentale care activeaza in domeniul drepturilor omului

11. Dezvoltarea oraselor si a asezarilor umane pentru ca ele sa fi deschise tuturor, sigure, reziliente si durabile

- Asigurarea accesului la conditii de locuire adecvate pentru toti cetatenii
- Reducerea semnificativa a pierderilor economice provocate de inundatii si alunecarile de teren, imbunatatirea raspunsului colectiv si intarirea capacitatii de adaptare si revenire la nivel functional in cel mai scurt timp dupa producerea evenimentului, reducerea impactului inundatiilor sau a poluarii generate de inundatii si ale alunecarilor de teren asupra ecosistemelor, inclusiv prin imbunatatirea constanta a cadrului legislativ
- Asigurarea accesului la sisteme de transport sigure, la preturi echitabile, accesibile si durabile pentru toti, in special prin Extinderea retelelor de transport public, acordand o atentie deosebita nevoilor celor aflati in situatii vulnerabile, femei, copii, persoane cu dizabilitati si in etate
- Elaborarea si punerea in aplicare a unui program general de planificare spatiala si amenajare a teritoriului in corelare cu strategiile sectoriale la nivel national prin aplicarea conceptului de dezvoltare spatiala policentrica si echilibrata, care sa sustina coeziunea teritoriala
- Educarea si responsabilizarea populatiei pentru situatii de risc seismic
- Reducerea efectelor pe care poluarea atmosferica le are asupra sanatatii umane si a mediului prin acordarea unei atentii deosebite calitatii aerului
- Reducerea substantiala a numarului deceselor si bolilor provocate de produsele chimice periculoase de poluare si de contaminarea aerului, apei si a solului

- Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural, a elementelor de peisaj din mediul urban și rural
- Implementarea prevederilor legale referitoare la producția, transportul, depozitarea, utilizarea și eliminarea produselor chimice, inclusiv a celor farmaceutice, care pot prezenta pericole pentru sănătatea oamenilor și animalelor și pentru integritatea mediului

12. Asigurarea unor modele de consum și producție durabile

- Trecerea etapizată la un nou model de dezvoltare bazat pe utilizarea rațională și responsabilă a resurselor cu introducerea unor elemente ale economiei circulare, elaborarea unei foi de parcurs
- Injumătățirea pe cap de locuitor a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare
- Reciclarea în proporție de 55% a deșeurilor municipale până în 2025 și 60% până în 2030
- Reciclarea în proporție de 65% a deșeurilor de ambalaje până în 2025 (materiale plastice 50%; lemn 25%; metale feroase 70%, aluminiu 50%, sticlă 70%, hârtie și carton 75%) și 70% până în 2030 (materiale plastice 55%; lemn 30%; metale feroase 80%, aluminiu 60%, sticlă 75%, hârtie și carton 85%) Colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase până în 2022, a deșeurilor biologice până în 2023 și materialele textile până în 2025
- Stabilirea de scheme obligatorii de răspundere Extinsă a producătorilor pentru toate ambalajele până în 2024
- Implementarea practicilor durabile de achiziții publice verzi, în conformitate cu prioritățile naționale și politicile europene.

13. Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

- Consolidarea rezilienței și capacității de adaptare a României la riscurile legate de climă și dezastre naturale

- Îmbunătățirea capacității de reacție rapidă la fenomene meteorologice extreme intempestive de mare intensitate
- Îmbunătățirea educației, sensibilizării și capacității umane și instituționale privind atenuarea schimbărilor climatice, adaptarea, reducerea impactului și alerta timpurie
- Intensificarea eforturilor României pentru a realiza tranziția la o economie „verde”, cu emisii reduse de dioxid de carbon, reziliența la schimbările climatice și pentru integrarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice în sectoarele vulnerabile economice, sociale și de mediu, în conformitate cu politicile UE

14. Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, marilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

- Prevenirea și reducerea semnificativă a poluării marine de toate tipurile, în special de la activitățile terestre, inclusiv poluarea cu deșeuri marine și poluarea cu nutrienți
- Minimizarea și gestionarea impactului acidificării mediului apelor marine, inclusiv prin cooperare științifică sporită la toate nivelurile
- Dezvoltarea responsabilă și sustenabilă a activităților de pescuit la speciile salbatice și de acvacultură cu respectarea cotelor și metodelor stabilite prin lege și menținerea, în limite rezonabile, a viabilității indelepticilor tradiționali în acest domeniu, inclusiv a pescuitului sportiv și de agrement
- Atragerea celorlalte state riverane Marii Negre în actul de management durabil a resurselor acvatice vii

15. Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea desertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

- Dezvoltarea infrastructurii verzi și folosirea serviciilor oferite de ecosistemele naturale (în special în luncile Dunării, afluenților acesteia și în Delta) prin gestionarea integrată a bazinelor hidrografice și zonelor umede
- Conservarea și protejarea zonelor umede, între care se afla și Rezervația Biosferei Delta

Dunarii, zona umeda unicat in Europa, ca parte a patrimoniului natural european si mondial

- Asigurarea conservarii ecosistemelor montane, inclusiv a biodiversitatii acestora, in scopul de a spori capacitatea acestora de a oferi beneficii esentiale pentru dezvoltare durabila
- Sustinerea institutiilor si infrastructurilor de cercetaredezvoltare de interes national si European pentru studierea, gestionarea, protejarea si conservarea diversitatii patrimoniului natural
- Gestionarea durabila a padurilor, eliminarea taierilor ilegale de arbori, dezvoltarea sistemului informatic integrat pentru monitorizarea exploatarei si transportului masei lemnoase, inclusiv la punctele de frontiera, asigurarea impaduririi si reimpaduririi terenurilor din fondul forestier si a celor degradate sau supuse desertificarii, desfasurarea plantarii programate a perdelelor forestiere pentru protectia culturilor agricole si a elementelor de infrastructura in scopul limitarii impactului schimbarilor climatice
- Tranzitia catre o economie circulara prin abordari complementare ce implica metode traditionale si tehnologii de ultima generatie pentru restabilirea/refacerea capitalului natural si reducerea dependentei de fertilizatorii sintetici si de pesticide, pentru combaterea degradarii solului
- Combaterea desertificarii, restaurarea terenurilor si solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de desertificare, seceta si inundatii

16. Promovarea unor societati pasnice si incluzive pentru o dezvoltare durabila, a accesului la justitie pentru toti si crearea unor institutii eficiente, responsabile si incluzive la toate nivelurile

- Administrarea justitiei in conditii de imparțialitate si celeritate, in conformitate cu legile si procedurile stabilite, cu respectarea principiului prezumției de nevinovatie
- Asigurarea si sustinerea dialogului cu minoritatile nationale in vederea imbunatatirii actului decizional, prin acces egal pentru toti cetatenii de a-si respecta si valorifica cultura,

tradițiile, limba materna si de a participa la viata economica, sociala si politica si pentru combaterea preconceptiilor, a prejudecatilor si a discriminarilor in toate formele sale si promovarea dialogului interetnic, valorilor comune, diversitatii culturale si lingvistice

- Reducerea semnificativa a tuturor formelor de violenta si ratelor de deces conexe
- Stoparea abuzului, exploatarei, traficului si a tuturor formelor de violenta si torturii copiilor
- Reducerea semnificativa a fluxurilor ilicite financiare si de armament, consolidarea recuperarii si returnarii bunurilor furate si combaterea tuturor formelor de crima organizata
- Asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ si reprezentativ la toate nivelurile Dezvoltarea institutiilor eficiente, responsabile si transparente la toate nivelurile
- Profesionalizarea si perfectionarea activitatii tuturor institutiilor administratiei publice centrale si locale, mai ales a compartimentelor care intra in contact direct cu cetatenii, pentru prestarea unor servicii prompte si civilizate; Extinderea si generalizarea serviciilor pe internet (on-line)

17. Consolidarea mijloacelor de implementare si revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabila

- Majorarea progresiva a cuantumului asistentei oficiale de dezvoltare acordate de Romania in cadrul programelor ODA, in functie de capacitatea de sustinere a economiei nationale, avand ca obiectiv tinta atingerea cifrei de 0,33% din venitul national brut la nivelul anului 2030
- Sporirea si diversificarea ajutorului oficial pentru dezvoltare pe masura cresterii potentialului economic al Romaniei si incurajarea agentilor economici romani sa investeasca, pe baze competitive, in economia tarilor mai putin dezvoltate
- Aderarea Romaniei la Zona Euro, la spatiul Schengen si la Organizatia pentru Dezvoltare si Cooperare Economica
- Sustinerea angajamentelor internationale si implicarea proactiva pe plan european si international

UN BUGET UE PENTRU VIITOR

#EUBudget

II.5. PRIORITATI NATIONALE SI REGIONALE DE INVESTITII PENTRU FINANTAREA DIN FONDURILE EUROPENE 2021 - 2027

I. O EUROPA MAI INTELIGENTA

OP 1. CERCETARE SI INOVARE

Obiectiv Specific FEDR (i) Dezvoltarea capacitatilor de cercetare si inovare si adoptarea tehnologiilor avansate

1. Integrarea ecosistemului CDI National in Spatiu de Cercetare European (European Research Area)

1.1 Integrarea organizatiilor CDI romanesti in programe de colaborare transfrontaliere si internationale (Sinergii Horizon Europe, Piata Unica, Interreg etc.)

National

- Sinergii cu programe europene
- Suport pentru participarea in proiectele europene
- Sustinerea mobilitatii cercetatorilor
- Programe de cooperare bilaterala si transNationala

Regional

- Cooperare interregionala in domenii RIS3
- Acces in retele de inovare europene pentru IMM sau alte organizatii

1.2 Dezvoltare si utilizare infrastructuri CDI National

- mari infrastructuri CDI prioritizate Roadmap actualizat: finantare constructia/modernizarea/Extinderea marilor infrastructuri CDI, inclusiv dotarea acestora cu echipamente si instrumente de cercetare;

- Infrastructuri de inovare (platforme tehnologice, open data, science park, Innovation hubs)
- Proiecte realizate de Consortii CDI pe teme majore - rezolvarea unor teme majore CDI definite de industrie (IMM, intrep. Mari) si organizatii CDI, inclusiv pe teme de specializare inteligenta

Regional

- Proiecte CDI aferente specializarii inteligente la nivel regional (abordare integrata pe lantul valoric al inovarii - activitati CDI, valorizare produse/servicii)

2. Crearea unui sistem atractiv de inovare in industrie, pentru toate tipurile de inovare (de produs, de proces, organizationala si de marketing)

2.1 Consolidarea capacitatii CDI a intreprinderilor si promovarea colaborarii intre organizatiile CDI si mediul de afaceri

National

- "Business Driven Innovation" - Sustinerea activitatii de CDI in intreprinderi, pe toate fazele de la idee la piata, asociat domeniilor de specializare inteligenta nationale
- Solutii la provocarile mediului de afaceri oferite de organizatiile de cercetare (parteneriate organizatii CDI si intreprinderi)

Regional

- Sustinere servicii CDI de tip experiment desfasurate de catre o organizatie de CDI/intreprindere
- Inovare in IMM-uri, inclusiv brevetare (proiecte cu grad ridicat de inovare, cu rezultate concrete si impact real pe piata)
- Investitii in infrastructurile proprii de CDI ale organizatiilor de CDI/intreprinderilor

2.2 Sustinerea proceselor de transfer tehnologic pentru cresterea gradului de inovare a intreprinderilor

National

- Transfer Tehnologic
- CDI inclusiv in ceea ce priveste economia circulara/reducerea emisiilor de carbon/adaptarea la schimbarile climatice

3. Sprijinirea crearii de noi companii inovative si cresterea ratei de supravietuire a acestora

3.1 Dezvoltarea unui ecosistem antreprenorial care favorizeaza aparitia si maturizarea start-up/spin-off inovative

Regional

- Investitii in active corporale si necorporale in legatura cu Modernizarea Industrială, pentru sectoarele de specializare inteligenta regionale
- Sprijin pentru trecerea de la proof of concept pana la produs minim valabil (MVP)
- Scalarea intreprinderilor cu potential mare de crestere (rata de crestere a cifrei de afaceri de peste 10% anual in ultimii doi ani)

3.2 Dezvoltarea serviciilor aferente infrastructurilor de sprijin a afacerilor (incubatoare, acceleratoare etc.)

Regional

- Infiintare si dezvoltare incubatoare si acceleratoare de afaceri

4. Consolidarea CDI in domeniul sanatatii

4.1 Dezvoltarea capacitatii de cercetare/inovare si adoptarea sistemelor SMART in sanatate

National

- Programe dedicate implementarii de solutii SMART in domeniului medical
- Cercetare medicala, inovare si digitalizare a sectorului medical public - utilizarea

resurselor existente de cercetare si productie ale reactoarelor existente (Pitesti/Bucuresti) si ulterior ale ELI Magurele pentru cercetare in domeniul oncologiei si productia de trasori radioactivi cu rol diagnostic si/sau retapeutic in imagistica si oncologie

- Programe dedicate cercetarii clinice
- Cercetare si utilizare clinica -Productie de plasma si derivate
- Pregatirea/ perfectionarea resursei umane pentru cercetare medicala la toate nivelurile
- Cercetare in domeniul bolilor transmisibile

OP 1. DIGITALIZARE

Obiectiv Specific FEDR (ii) Fructificarea avantajelor digitalizarii, in beneficiul cetatenilor, al companiilor si al guvernelor

5. Cresterea gradului de digitalizare a serviciilor publice pentru societatea romaneasca

5.1 Implementarea masurilor pentru dezvoltarea serviciilor de e-guvernare (evenimente de viata) National

- Finantarea Infrastructurilor critice necesare asigurarii unor servicii publice esentiale (fiscalitate, pensii) Evenimente de viata cuprinse in SNADR care nu au fost finantate in 2014-2020 (ex, Pensionarea, Obtinerea cartii de identitate, Inscrierea la scoala primara/liceu/universitate, etc)
- Proiecte de digitalizare a serviciilor publice neincluse in evenimentele de viata identificate in SNADR 2020
- Securitate cibernetica, interoperabilitate la nivelul serviciilor publice digitale
- Proiecte care vizeaza procesul guvernamental de luare a deciziilor prin sisteme si solutii complexe (ex: Big Data, Inteligenta artificiala, solutii bazate pe cloud, Supercomputer, Blockchain, Quantum Computing etc.)

5.2 Digitalizare in administratia publica si competente digitale avansate

National

- Digitizare si interoperabilitate pentru educatie, cultura si ocupare (echipamente si infrastructura, baze de date, soft, platforme digitale - proiecte strategice)

- Dezvoltarea dotarii tehnice a universitatilor ca poluri de digital skills

5.3 Digitizarea serviciilor publice la nivel local

Regional

- Securitate cibernetica, interoperabilitate
- Smart-city (siguranta publica, servicii si utilitati publice, monitorizare mediu, retele de trafic si transport public, etc)
- Smart village pentru asocieri de UAT-uri (selectia unei comune pilot in fiecare regiune pentru conectivitatea Extinsa cu un hub urban - administratie, educatie, sanatate, utilitati, afaceri).

6. Digitizare pentru cresterea sigurantei si imbunatatirii serviciilor de mobilitate si transport

6.1 Dezvoltarea de instrumente de digitizare pentru imbunatatirea sigurantei si securitatii pentru toate modurile de transport si punerea in aplicare a strategiei adoptata privind siguranta traficului - interventii nationale

6.2 Finantarea instrumentelor de digitizare, inclusiv implementare sisteme ERTMS/ETCS, RIS/VTMIS pentru toate modurile de transport - interventii nationale

7. Solutii IT si digitalizare in sanatate

7.1 Refacere si modernizare sistem informatic (CNAS) - interventii nationale

7.2 Observatorul National pentru date in sanatate - (Constructie, achizitie echipamente/dezvoltarea de sisteme informatice) - interventii nationale

7.3 Solutii digitale in infrastructura din sanatate (digitizare interna si externa a institutiilor medicale) - interventii Nationale

7.4 Uniformizarea fluxurilor informationale (up-grade soft, dezvoltarea sistemelor informatice/achizitie echipamente - interventii nationale

OP 1. COMPETITIVITATE

Obiectiv Specific FEDR (iii) Impulsionarea cresterii si competitivitatii IMM-urilor

8. Facilitarea accesului la finantare pt IMM-uri, inclusiv prin incurajarea finantarii initiale si timpurii a start-upurilor cu potential inovativ ridicat

8.1 Instrumente financiare pentru IMM - interventii Nationale

9. Consolidarea competitivitatii economiei romanesti

9.1 Facilitarea investitiilor in noi tehnologii Regional

- Invest. Corporale si necorporale/ linii pilot, testare prototipuri, audit energetic, eficienta energetica, certificare produse/servicii
- Noi tehnologii (IoT, automatizare, robotica, inteligenta artificiala)
- Design industrial
- Customizare de masa (imprimare 3D, manufacturare digitala directa)

9.2 Sprijin pentru internationalizare Regional

- Internationalizare

9.3 Sustinerea adoptarii tehnologiilor IT&C de catre intreprinderi Regional

- Digitalizare la nivelul proceselor de productie
- Securitate cibernetica
- e-Commerce, inclusiv platforme care sa ofere gratuit accesul celor din mediul rural (de exemplu) interesati in a-si deschide o afacere online.

9.4 Sprijinirea clusterelor in vederea integrarii acestora in lanturi de valoare europene

9.5 Sustinerea implementarii mecanismelor economiei circulare in cadrul intreprinderilor romanesti

OP 1. Specializare inteligenta, tranzitie industrială si antreprenoriat

10. Sprijinirea crearii de noi companii si cresterea ratei de supravietuire a acestora

10.1 Sprijin pentru crearea de noi intreprinderi (start-up, scale-up)

Regional

- Crearea de noi intreprinderi (start-up), inclusiv servicii suport (asistenta juridica, elaborare plan de afaceri, etc)
- INVESTITII in active corporale si necorporale
- Scalarea intreprinderilor cu potential mare de crestere (rata de crestere a cifrei de

afaceri de peste 10% anual in ultimii doi ani)

Obiectiv Specific FEDR (iv) Dezvoltarea competentelor pentru specializare inteligenta, tranzitie industrială și antreprenoriat

11. Dezvoltarea unor competente profesionale adecvate cerintelor mediului de afaceri in contextul unei economii bazate pe cunoastere

11.1 Dezvoltarea competentelor la nivelul intreprinderilor/organizatiilor de CDI/entitatilor

- Implicate in Mecanismul de descoperire antreprenoriala pentru specializare inteligenta, tranzitie industrială și antreprenoriat, inclusiv stagii de practica;
- Dotare licee pentru aplicare metode digitale de invatare
- Formare pentru implementarea standardului: sistem de Management a Inovarii in companii

12. Sustinerea capacitatii administrative a structurilor din cadrul mecanismului integrat regional și national de descoperire antreprenoriala

12.1 Dezvoltarea capacitatii administrative a actorilor implicati in implementarea, monitorizarea, revizuirea strategiilor de specializare inteligenta și a Mecanismului de Descoperire Antreprenoriala (MDA)

National

- capacitate administrativa a actorilor implicati in MDA (asa cum rezulta din Metodologia de desfasurare a procesului de descoperire antreprenoriala la nivel national)
- capacitate UEFISCDI pregatire proiecte

Regional

- capacitate administrativa a actorilor implicati in MDA (asa cum rezulta din Metodologia de desfasurare a procesului de descoperire antreprenoriala la nivel regional)
- capacitate administrativa ADR-uri
- capacitate ADR sprijin beneficiari

II. O EUROPA MAI VERDE **DOMENIUL MEDIU**

Obiectiv specific FEDR (iv) Promovarea adaptarii la schimbarile climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilientei in urma dezastrelor

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

- Managementul inundatiilor și reducerea impactului acestora și ale celorlalte fenomene naturale asociate principalelor riscuri accentuate de schimbarile climatice asupra populatiei, proprietatii și mediului
- Dezvoltarea infrastructurii de monitorizare și avertizare a fenomenelor hidrometeorologice severe
- Reducerea impactului manifestarii secetei și furtunilor asupra populatiei, proprietatii și mediului
- Masuri pentru sistemul de gestionare a riscurilor, inclusiv cresterea rezilientei la nivel national și adaptarea continua la realitatea operationala
- Masuri de limitare a efectelor negative ale eroziunii costiere

Obiectiv specific FEDR v) Promovarea managementului durabil al apei

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

- Continuarea actiunilor integrate de dezvoltare a sistemelor de apa (reabilitarea și constructia de statii de tratare, transport și distribuire a apei destinate consumului uman) și apa uzata (construirea și reabilitarea retelelor de canalizare și construirea/reabilitarea/modernizare (treapta tertiara) a statiilor de epurare a apelor uzate care asigura colectarea și epurarea incarcarii organice biodegradabile in aglomerari mai mari de 5.000 l.e., acordandu-se prioritate aglomerarilor cu peste 10.000 l.e.), inclusiv prin consolidarea suplimentara și Extinderea operatorilor regionali
- Finantarea actiunilor de consolidare a capacitatii de reglementare economica a sectorului de apa și apa uzata, astfel incat sa se eficientizeze procesul de realizare a planurilor de investitii pentru conformare
- Continuarea investitiilor in managementul namolului rezultat in cadrul procesului de epurare a apelor uzate/tratare a apei potabile

Obiectiv specific FEDR (vi) Promovarea tranzitieii catre o economie circulara

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

- Extinderea schemelor de gestionare a deseurilor la nivel de judet, inclusiv imbunatatirea sistemelor integrate existente de gestionare a deseurilor, pentru a creste reutilizarea si reciclarea, pentru a preveni generarea deseurilor si devierea de la depozitele de deseuri, in conformitate cu nevoile identificate in Planul National de gestionare a deseurilor si PJGDuri
- Investitii individuale suplimentare pentru inchiderea depozitelor de deseuri
- Investitii in consolidarea capacitatii partilor interesate fie publice sau private, pentru a sustine tranzitia la economia circulara si care sa promoveze actiuni/ masuri privind economia circulara, inclusiv constientizarea publicului, prevenirea deseurilor, colectarea separata, reciclarea si intoarcerea materialelor rezultate in circuitul de productie

Obiectiv specific FEDR (vii) Imbunatatirea protectiei naturii si a biodiversitatii, a infrastructurii verzi in special in mediul urban si reducerea poluarii

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

- Investitii in reseaua Natura 2000 - Elaborarea, revizuirea si implementarea Planurilor de management a siturilor Natura 2000/ Planuri de actiune pentru specii; masuri de mentinere si de refacere a siturilor Natura 2000 pentru specii si habitate, precum si a ecosistemelor degradate si a serviciilor furnizate in afara ariilor Naturale protejate. Actiuni de completare a nivelului de cunoastere a biodiversitatii si a ecosistemelor si realizarea de studii stiintifice
- Masuri si investitii in infrastructura verde
- Consolidarea capacitatii administrative a autoritatilor si entitatilor cu rol in managementul retelei Natura 2000 si a altor arii naturale protejate

Obiectiv specific FEDR (vii) Imbunatatirea protectiei naturii si a biodiversitatii, a infrastructurii verzi in special in mediul urban si reducerea poluarii

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

- Dotarea RNMCA cu echipamente noi, prin inlocuirea echipamentelor existente de masurare a poluantilor uzate din punct de vedere moral si tehnic, astfel incat sa se continue conformarea cu cerintele de asigurare si controlul calitatii datelor si de raportare a RO la CE
- Achizitia de echipamente pentru masurarea poluantilor in aerului ambiental cu respectarea prevederilor Directivei 2008/50/CE
- Implementarea masurilor care vizeaza cresterea calitatii aerului:
 - a) masuri legate de imbunatatirea sau inlocuirea instalatiilor individuale (casnice) de incalzire a locuintelor/ gospodariilor din mediul urban (in special cele care ard combustibil lemnos in sobe), acolo unde este posibil, cu instalatii mai performante (de ex. boilere), fiind necesara aplicarea unei strategii de control pentru sobele de lemne interne;
 - b) finantarea sistemelor de incalzire (instalatii noi sau inlocuirea celor existente cu unele performante) pentru scopuri de atenuare a schimbarilor climatice, atat la nivelul agentilor economici cat si la nivelul sistemelor de alimentare centralizata cu energie termica la nivelul autoritatilor publice si/ sau altor entitati publice (spitale, unitati de invatamant etc.) sau a instalatiilor individuale de incalzire a locuintelor/ gospodariilor, utilizand gaz Natural.

Obiectiv specific FEDR (vii) Imbunatatirea protectiei Naturii si a biodiversitatii, a infrastructurii verzi in special in mediul urban si reducerea poluarii

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

- Masuri de remediere a siturilor Contaminate, inclusiv refacerea ecosistemelor
- Regenerarea spatiilor urbane degradate si abandonate, reconversia functionala a

terenurilor virane degradate/ neutilizate/ abandonate si reincluderea acestora in circuitul social/ economic sau ca rezerva de teren pentru viitoare investitii la nivelul oraselor, in vederea crearii conditiilor necesare pentru o dezvoltare durabila urbana.

DOMENIUL ENERGIE

Obiectiv specific 1.1 Promovarea eficientei energetice si reducerea emisiilor de gaze cu efect de sera

- Renovarea cladirilor publice si rezidentiale in vederea asigurarii/imbunatatirii eficientei energetice in functie de potentialul de reducere a consumului, respectiv reducerea a emisiilor de carbon
- Masuri de sprijin pentru industriile energointensive pentru a-si imbunatati performanta energetica
- Imbunatatirea eficientei energetice in domeniul incalzirii centralizate, alaturi de promovarea energiei din surse regenerabile pentru incalzirea si racirea centralizata
- Masuri de sprijin pentru ESCOs pentru ofera servicii ce contribuie la cresstereai performantei energetice
- Consolidarea capacitatii AM, a dezvoltatorilor de proiecte si a autoritatilor

Obiectiv specific 1.2. Prevenirea si abordarea riscurilor legate de schimbarile climatice si riscurile naturale (inundatii, seceta, incendii forestiere, alunecari de teren, cutremure), conform prioritatilor stabilite la nivel national si in cadrul coordonarii si cooperarii transfrontaliere si transnationale

- Imbunatatirea eficientei energetice si consolidarea cladirilor publice, in functie de riscurile identificate, potentialul de reducere a consumului de energie si aportul acestora la serviciile administrative/sociale asigurate

Obiectiv specific 2. Promovarea energiei din surse regenerabile

- Cresterea ponderii de surse regenerabile in consumul de energie al cladirilor
- Masuri de crestere a adecvantei retelei nationale de energie electrica pentru a creste capacitatea de integrare a energiei

provenite din surse regenerabile, de natura variabila

Obiectiv specific 3. Dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, retele si stocare in afara TEN-E

- Echipamente si sisteme inteligente pentru asigurarea calitatii energiei electrice
- Implementarea de solutii digitale pentru izolarea defectelor si realimentarea cu energie in mediul rural si urban
- Digitalizarea statiilor de transformare si solutii privind controlul retelei de la distanta (Trebuie decisa mutarea in OP1)
- Cresterea capacitatii disponibile pentru comertul transfrontalier

DOMENIUL MOBILITATE

Obiectiv specific 1. Mobilitate Nationala, regional si locala sustenabila, rezilienta in fata schimbarilor climatice, inteligenta si intermodala, inclusive imbunatatirea accesului la TEN-T si a mobilitatii transfrontaliere

- Dezvoltarea retelelor regionale si locale de transport pe cale ferata si cu metroul si de acces la TEN-T centrala si globala de transport, inclusiv solutii combinate
- Reducerea emisiilor de carbon in municipiile resedinta de judet si zona lor functionala prin investitii bazate pe planurile de mobilitate urbana durabila
- Reducerea emisiilor de carbon in municipiile si orase in zona lor functionala prin investitii bazate pe planurile de mobilitate urbana durabila

III. O EUROPA MAI CONECTATA

DOMENIUL TRANSPORT

Obiectiv specific 1. Dezvoltarea unei retele TEN-T durabila, rezilienta in fata schimbarilor climatice, inteligenta, sigura si intermodala

- Dezvoltarea retelelor TEN-T centrala si globala de transport rutier
- Dezvoltarea retelelor TEN-T centrala si globala de transport pe calea ferata
- Imbunatatirea serviciilor de transport pe calea ferata pe scurt si lung parcurs, prin cresterea capacitatii de transport si masuri de reforma

- Imbunatatirea sigurantei si securitatii pentru toate modurile de transport si punerea in aplicare a strategiei adoptata privind siguranta traficului, pentru reducerea numarului de decese din accidente rutiere si diminuarea
- Investitii in infrastructura si suprastructura portuara situate pe reseaua TEN-T central si globala, inclusiv acces in porturi, investitii multimodale in porturi si pentru imbunatatirea conectivitatii transfrontaliere
- Investitii in dezvoltarea de terminale intermodale inclusiv acces si echipamente
- Investitii in modernizarea punctelor de trecere transfrontaliere pe reseaua TEN-T central si globala si crearea de noi conexiuni de transport suplimentare peste Dunare, inclusiv masuri de imbunatatire a impilor de trecere, includerea de noi servicii si proceduri operationale.
- Asistenta tehnica acordata principalilor beneficiari din domeniul transportului, cu precadere Compania Nationala de Cai Ferate si Compania Nationala de Administrare a Infrastructurii Rutiere, alte autoritati de transport si Ministerul Transporturilor

Obiectiv specific 2. Dezvoltarea unei mobilitati nationale, regionale si locale durabile, reziliente in fata schimbarilor climatice, inteligente si intermodale, inclusiv imbunatatirea accesului la TEN-T si a mobilitatii transfrontaliere

- Dezvoltarea retelelor rutiere nationale de acces la TEN-T centrala si globala de transport
- Dezvoltarea retelelor feroviare de acces la TEN-T centrala si globala de transport

BROADBAND

Obiectiv specific 1. Imbunatatirea conectivitatii digitale

Dezvoltarea infrastructurii de banda larga Broadband - Investitii in infrastructura de banda larga de foarte mare capacitate, conform rezultatelor "Planului National sau regional privind banda larga" (conditie favorizanta)

IV. O EUROPA MAI SOCIALA

DOMENIUL EDUCATIE

Obiectiv specific FSE+ iv. Imbunatatirea calitatii, eficacitatii si a relevantei sistemului de educatie si formare pentru piata muncii, pentru a sprijini dobandirea de competente cheie, inclusiv a competentelor digitale

Prioritati de investitii identificate la nivel National:

1. Actualizarea si adaptarea ofertei de educatie si formare profesionala la cerintele pietei muncii (prioritate de investitie comuna cu domeniul ocupare)
2. Corelarea dintre nevoile elevilor si studentilor, serviciile de consiliere, sprijin, acompaniere si tendintele manifestate pe piata muncii
3. Imbunatatirea formarii cadrelor didactice pentru cresterea calitatii si eficacitatii procesului educativ

Obiectiv specific FSE+ v. Promovarea accesului egal la educatie si formare de calitate si favorabile incluziunii, precum si completarea studiilor, precum si a absolvirii
Prioritati de investitii identificate la nivel National:

1. Cresterea accesului la educatie si formare de calitate si favorabile incluziunii
2. Formarea (initiala si continua) cadrelor didactice pentru o educatie incluziva
3. Proiectarea si furnizarea unor servicii suport pentru prevenirea si combaterea abandonului scolar si a parasirii timpurii a scolii
4. Cresterea accesului la educatie (la toate nivelurile) si formare de calitate pentru persoanele cu dizabilitati

Obiectiv specific FSE+ vi. Promovarea invatarii pe tot parcursul vietii, in special a unor oportunitati flexibile de perfectionare si reconversie profesionala pentru toti luand in considerare competentele digitale

1. Cresterea participarii la formare profesionala continua (sistem de educatie)
2. Sprijinirea tranzitiilor in educatie si pe piata muncii, in contextul participarii la formare pe tot parcursul vietii
3. Consolidarea participarii populatiei in procesul de invatare pe tot parcursul vietii si de reconversie profesionala pentru facilitarea tranzitiilor si a mobilitatii de pe piata muncii

DOMENIUL OCUPARE

Obiectiv specific FSE+ (ii) Modernizarea institutiilor si a serviciilor pietei muncii pentru a evalua si anticipa necesarul de competente si a asigura asistenta personalizata si in timp real urmarind asigurarea medierii/plasarii (matching), tranzitiei si a mobilitatii fortei de munca

1. Dezvoltarea unui mecanism coerent si sustenabil de agregare si integrare a informatiilor furnizate de diversele instrumente folosite in anticipare si de utilizare a rezultatelor pentru intampinarea nevoilor de competente pe piata muncii

Obiectiv specific FSE+ (iii) Promovarea participarii echilibrate dupa gen pe piata muncii si a asigurarii echilibrului dintre viata profesionala si cea privata

1. Crearea de oportunitati pentru integrarea femeilor pe piata muncii

Obiectiv specific FSE+ (iii) bis Promovarea adaptarii la schimbare a lucratorilor, intreprinderilor si antreprenorilor, a imbatranirii active si in conditii bune de sanatate, precum si a unui mediu de lucru sanatos si adaptat care sa reduca riscurile la adresa sanatatii

1. Crearea unui mediu de munca sanatos, sigur, accesibil si prietenos pentru angajati, in special pentru cei cu nevoi speciale (din grupul tinta)

DOMENIUL INCLUZIUNE SOCIALA

Obiectiv specific FSE+ (viii) Promovarea integrarii socio-economice a resortisantilor tarilor terte si a comunitatilor marginalizate, cum ar fi romii

1. Promovarea integrarii socio-economice a 700 comunitatilor marginalizate, inclusiv Roma, prin implementarea unor masuri integrate

2. Imbunatatirea conditiilor de locuit, inclusiv prin acordarea de locuinte sociale, Infiintarea de adaposturi de noapte si centre de urgenta pentru categorii de persoane marginalizate: romi, persoane fara adapost, familii monoparentale sarace, victime ale traficului de persoane sau ale violentei domestice

3. Integrarea socio-economica a migrantilor

Obiectiv specific FSE+ (ix) Imbunatatirea accesului egal si in timp util la servicii de calitate, durabile si accesibile,

modernizarea sistemelor de protectie sociala, inclusiv promovarea accesului la protectia sociala; imbunatatirea accesibilitatii, eficacitatii si rezilientei rezilientei sistemelor de asistenta medicala si a serviciilor de ingrijire de lunga durata

1. Masuri pentru asigurarea asistentei juridice pentru persoanele bolnave mintal cu sau fara tutore legal

2. Cresterea interventiilor integrate pentru incluziunea sociala a persoanelor fara adapost

3. Pregatirea specialistilor din domeniul asistentei sociale

4. Dezvoltarea serviciilor integrate destinate copiilor si adolescentilor cu tulburari din spectrul autist

Obiectiv specific FSE+ (x) Promovarea integrarii sociale a persoanelor aflate in risc de saracie sau excluziune sociala, inclusiv a persoanelor cele mai defavorizate si a copiilor

1. Imbunatatirea accesului tuturor copiilor la servicii de calitate

2. Integrarea sociala a unor grupuri specifice aflate in risc de excluziune

3. Incurajarea incluziunii active a persoanelor in varsta prin masuri privind asigurarea imbatranirii active

4. Sprijinirea dezinstitutionalizarii

Obiectiv specific FSE+ (xi) Reducerea deprivarii materiale prin furnizarea de alimente si/sau asistenta materiala de baza persoanelor cele mai defavorizate, inclusiv prin masuri de acompaniere

1. Abordarea deprivarii materiale

DOMENIUL SANATATE

Obiectiv specific FSE+ (ix) Imbunatatirea accesului egal si in timp util la servicii de calitate, durabile si accesibile, modernizarea sistemelor de protectie sociala, inclusiv promovarea accesului la protectia sociala; imbunatatirea accesibilitatii, eficacitatii si rezilientei rezilientei sistemelor de asistenta medicala si a serviciilor de ingrijire de lunga durata

1. Continuarea investitiilor in spitalele regionale/ judetene si spitale prioritare nationale (lista scurta MS in baza unor criterii de prioritizare- Reabilitarea/ Constructia spitalelor judetene si spitale prioritare nationale si dotarea cu echipamente de

specialitate, pregătire și perfecționare resursa umană

2. Creșterea accesului la servicii medicale de calitate prin sprijinirea unor măsuri care vizează prevenirea și controlul bolilor netransmisibile

3. Sprijinirea programelor dedicate de sănătate, de exemplu, programe pentru mama și copil, programe în domeniul transplantului de organe, țesuturi și celule, sănătate mintală, boli rare, prevenirea problemelor dentare

4. Creșterea accesului la servicii medicale primare la nivelul comunității/ Asistența medicală de bază în comunitățile sărace/marginalizate/dezavantajate

5. Dezvoltarea și îmbunătățirea sistemului de pregătire pentru personalul cu atribuții în domeniul asistenței medicale de urgență. Acordarea de prim ajutor calificat și asistența medicală de urgență

6. Dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu, îngrijire pe termen lung și servicii și infrastructuri comunitare, în special pentru persoanele în vârstă și pentru persoanele cu handicap; sprijinirea măsurilor naționale eficiente de îmbătrânire activă

7. Creșterea accesului la servicii medicale de calitate prin sprijinirea unor măsuri care vizează îmbunătățirea capacităților de diagnostic și supraveghere a bolilor transmisibile, raportarea acestora și îmbunătățirea măsurilor de prevenire și control

V. O EUROPA MAI APROAPE DE CETATENII SAI

Turism, patrimoniu, cultura, securitate urbana

Obiectiv specific: Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane

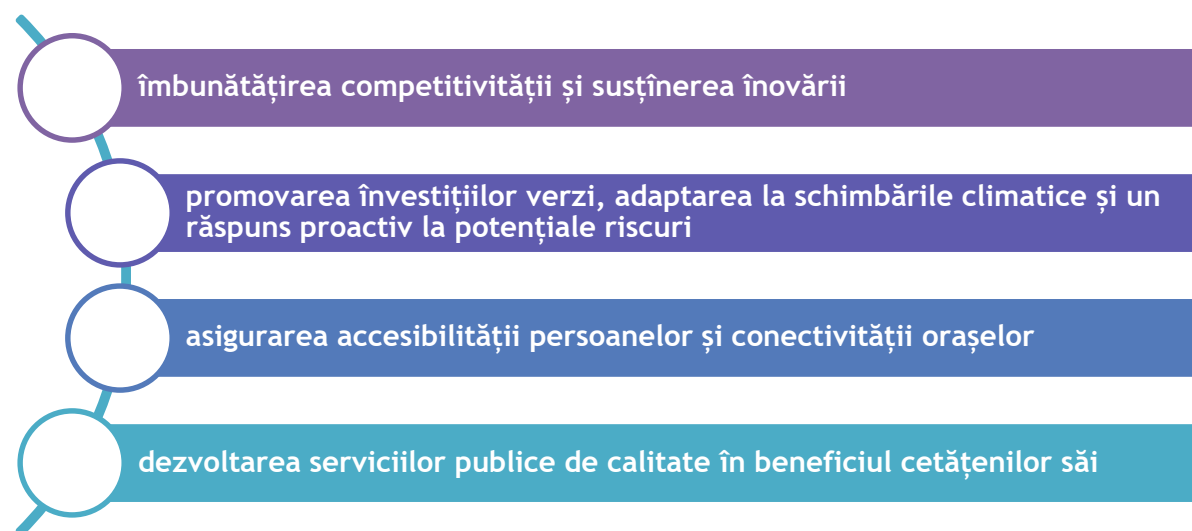
- Investiții în turism - stațiuni turistice urbane de interes național
- Investiții în infrastructura din domeniul cultural
- Investiții în patrimoniul cultural
- Investiții pentru regenerarea urbană și securitatea spațiilor publice

Dezvoltare teritorială integrată

Obiectiv specific: Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității, inclusiv în zonele rurale și de coastă și inclusiv prin dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității

- Sprijin pentru structurile de guvernare ITI (Delta Dunării și Valea Jiului) - sprijin pentru pregătirea și conceperea strategiilor teritoriale
- Sprijin pentru structurile de guvernare CLLD (ZUM-uri) - pregătire, gestiune și animare
- Sprijin pentru SIDU - pregătire, gestiune și animare

VIZIUNEA PRIVIND POLITICA DE COEZIUNE ÎN PERIOADA 2021-2027

II.6. COERENTA CU POLITICILE EXISTENTE

Obiectiv strategic 1: Investițiile în infrastructura locală

Obiective specifice:

- ◆ Dezvoltarea infrastructurii de utilități;
- ◆ Modernizarea rețelei de drumuri.

Politici existente:

© **Priorități Naționale de investiții 2021 - 2027:**

OP 3. CONECTIVITATE

Dezvoltarea unei rețele TEN-T durabilă, rezilientă în fața schimbărilor climatice, inteligentă, sigură și intermodală

Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere

OP 5. Turism, patrimoniu, cultura, securitate urbană

Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane

OP 5 - Dezvoltare teritorială integrată

Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității, inclusiv în zonele rurale și de coastă și inclusiv prin dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea

© **Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030**

Obiectiv general: dezvoltarea echilibrată a sistemului național de transport care să asigure o infrastructură și servicii de transport moderne și durabile, dezvoltarea sustenabilă a economiei și îmbunătățirea calității vieții.

Obiectiv strategic 2: Creșterea calității serviciilor publice

Obiective specifice:

- ◆ îmbunătățirea serviciilor de învățământ și educație;
- ◆ Îmbunătățirea serviciilor de sănătate;
- ◆ Îmbunătățirea serviciilor sociale;
- ◆ Sprijinirea activităților culturale.
- ◆ Îmbunătățirea capacității de dezvoltare și de implementare proiecte;
- ◆ Implicarea cetățenilor și actorilor locali în dezvoltarea zonei.

Politici existente:

© **Priorități Naționale de investiții 2021 - 2027**

OP 1. DIGITALIZARE

Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor

© **Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României - Orizonturi 2013-2020-2030**

Orizont 2030

Obiectiv Național: Aproximarea semnificativă de nivelul mediu al celorlalte state membre ale UE în privința performanței administrației

publice centrale si locale in furnizarea serviciilor publice.

Obiectiv strategic 3: Sprijinirea mediului de afaceri local

Obiective specifice:

- ◆ Atragerea investitorilor romani si straini;
- ◆ Cresterea productivitatii sectorului agrozootehnic;
- ◆ Imbunatatirea colaborarii dintre agentii economici si dintre acestia si autoritatile publice.

© Prioritati Nationale de investitii 2021 - 2027:

OP 1. CERCETARE SI INOVARE

Dezvoltarea capacitatilor de cercetare si inovare si adoptarea tehnologiilor avansate

OP 1. COMPETITIVITATE

Impulsionarea cresterii si competitivitatii IMM-urilor

Politici existente:

- © Strategia Nationala pentru Dezvoltarea Durabila a Romaniei - Orizonturi 2013-2020-2030

Orizont 2030

Obiectiv National: Apropierea de nivelul mediu realizat la acea data de tarile membre UE din punctul de vedere al productiei si consumului durabile

Obiectiv strategic 4: Protectia mediului

Obiective specifice:

- ◆ Realizarea de lucrari de imbunatatiri funciare;
- ◆ Imbunatatirea managementului deseurilor solide;
- ◆ Protejarea solului, apei si cadrului natural;
- ◆ Utilizare resurse energetice regenerabile.

Politici existente:

© Prioritati Nationale de investitii 2021 - 2027 OP 2 - Energie

Promovarea energiei din surse regenerabile

OP 2. Schimbari climatice, riscuri, apa

Promovarea adaptarii la schimbarile climatice, a prevenirii riscurilor si a rezilientei in urma dezastrelor

Promovarea gestionarii sustenabile a apei

OP 2. Biodiversitate

OP 2. Aer

OP 2. Situri contaminate

- © Strategia de Dezvoltare Durabila a Uniunii Europene

Obiectiv principal: Protejarea capacitatii Pamantului de a mentine viata in toata diversitatea ei, respectarea limitelor resurselor naturale ale planetei si asigurarea unui inalt nivel de protectie si imbunatatire a calitatii mediului. Prevenirea si reducerea poluarii mediului si promovarea productiei si consumului durabile, pentru a determina distrugerea legaturii dintre cresterea economica si degradarea mediului.

- © Strategia Nationala pentru Dezvoltarea Durabila a Romaniei - Orizonturi 2013-2020-2030

Orizont 2030

Obiectiv National: Alinierea la performantele medii ale Uniunii Europene privind indicatorii energetici si de schimbari climatice si indeplinirea angajamentelor in domeniul reducerii emisiilor de gaze cu efect de sera in concordanta cu acordurile internationale si comunitare existente si implementarea unor masuri de adaptare la efectele schimbarilor climatice.

Politica locala a comunei Salard include o serie de masuri pentru imbunatatirea eficientei energetice in fiecare sector de activitate:

1. Sectorul cladiri publice
2. Sectorul cladiri rezidentiale
3. Sectorul iluminat public
4. Sectorul surse regenerabile de energie
5. Sectorul salubritate
6. Sectorul alimentare cu apa si epurare ape uzate

II.7. SURSE DE FINANTARE

La nivelul administratiilor publice locale, exista o plaja variata de surse de finantare pentru proiectele de investitii de interes local. Alegerea surselor de finantare optime pentru un proiect de investitii dezvoltat la nivel local, implica o buna cunoastere a legislatiei nationale in vigoare, a legislatiei europene in materie de fonduri, a Programelor Operationale aferente fondurilor UE, precum si a nevoilor curente si viitoare ale comunitatii locale. Ca urmare, pentru un obiectiv de investitie local, puntem considera una sau mai multe surse de finantare:

Bugetul local reprezinta bugetul unitatilor administrativ-teritoriale. Veniturile bugetare locale se constituie din: venituri proprii, formate din: impozite, taxe, contributii, alte varsaminte, alte venituri si cote defalcate din impozitul pe venit; sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat; subventii primite de la bugetul de stat si de la alte bugete; donatii si sponsorizari; sume primite de la Uniunea Europeana si alti donatori in contul platilor efectuate si prefinantari.

Bugetul judetului Bihor este o alta sursa de finantare la nivel local, in care pot fi repartizate fonduri, pentru echilibrarea bugetelor locale. Astfel, in conformitate cu articolul 33, alin. 3, din Legea nr. 273/2006 privind finantele publice locale, pot fi

repartizate fonduri din unele venituri ale bugetului de stat pentru echilibrarea bugetelor locale, aprobate anual prin legea bugetului de stat, si din din impozitul pe venit incasat.

Transferurile consolidabile de la **bugetul de stat** catre bugetele locale se acorda pentru investitii finantate din imprumuturi externe la a caror realizare contribuie si Guvernul, potrivit legii, si se aproba anual, in pozitie globala, prin legea bugetului de stat. Din bugetul de stat, prin bugetele unor ordonatori principali de credite ai acestuia (ministerele si agentiile), precum si din alte bugete, se pot acorda transferuri catre bugetele locale pentru finantarea unor programe de dezvoltare sau sociale de interes national, judetean ori local.

Surse de finantare rambursabila sunt instrumente financiare prin care Uniunea Europeana actioneaza pentru realizarea obiectivelor Politicii de Coeziune prin implementarea Programelor Operationale. Instrumentele structurale ale Uniunii Europene au rolul de a stimula cresterea economica a statelor membre ale Uniunii si de a conduce la reducerea disparitatilor dintre regiuni. Ele nu actioneaza insa singure, necesitand asigurarea unei contributii din partea statelor membre implicate. Ele sunt co-

finantate in principal din resursele publice ale statului membru, inasa in multe domenii este necesara si contributia financiara privata, aceasta fiind incurajata in cele mai multe cazuri.

Instrumentele financiare cunoscute ca Fonduri Structurale pentru perioada 2021-2027 sunt:

Programe operationale aferente implementarii politicii de coeziune la nivel National:

1. Programul Operational Dezvoltare Durabila (PODD)
2. Programul Operational Transport (POT)
3. Programul Operational Crestere Inteligenta si Digitalizare (POCID)
4. Programul Operational Sanatate (multifond) (POS)
5. Programul Operational Capital Uman (POCU)
6. Programul Operational Combaterea Saraciei (POCS)
7. Programele Operationale Regionale - implementate la nivel de regiune (8 POR)
8. Programul Operational Asistenta Tehnica (multifond) (POAT)
9. Programul Operational pentru Tranzitie Echitabila

Programe INTERREG:

1. Interreg VI- Un program Romania-Bulgaria
2. Interreg VI- Un program Romania-Ungaria
3. Interreg IPA III Programul Romania-Serbia
4. Interreg NEXT Programul Romania-Republica Moldova 2021-2027
5. Interreg NEXT Programul Romania-Ucraina 2021-2027
6. Interreg NEXT Programul pentru Bazinul Marii Negre 2021-2027
7. Interreg NEXT Programul Ungaria-Slovenia-Romania-Ucraina 2021-2027
8. Programul transnational al Dunarii 2
9. Programul Interreg Europa 2021-2027
10. Programul URBACT IV
11. Programul Interact IV
12. Programul ESPON

Programe afaceri interne:

1. Programul National Fondul azil, migratie si integrare
2. Programul National Fondul securitate interna
3. Programul National Instrumentul pentru gestionarea frontierelor si vize

Aceste instrumente sunt aplicate prin intermediul programelor operationale si sectoriale disponibile pentru o anumita perioada de programare.

Fondurile nerambursabile prezinta dezavantajul costurilor financiare si temporale aferente documentatiilor pentru cererea de finantare, raportarilor tehnice si financiare. In plus, este necesara co-finantarea locala a proiectelor si finantarea in totalitate a cheltuielilor neeligibile printre care si TVA-ul, ceea ce pentru administratia publica poate reprezenta o problema, mai ales in cazul programelor de finantare care prevad cote mari ale contributiei locale. Dar marele avantaj al surselor de finantare nerambursabile prin programe ale Uniunii Europene este ca, pentru administratiile publice locale, procentul de co-finantare este mic sau chiar inexistent.

Parteneriatele de tip public-privat sunt o solutie general recomandata si promovata pentru rezolvarea problemelor sau eficientizarea serviciilor publice. Aparitia Legii nr. 178/2010 cu modificarile si completarile ulterioare care reglementeaza parteneriatul public-privat este privita drept o oportunitate reala de a implementa proiectele propuse.

La nivelul administratiilor publice exista posibilitatea dezvoltarii parteneriatelor de tip public-privat in diverse domenii. In urma adoptarii legii parteneriatului public-privat s-ar putea externaliza o serie de servicii si activitati publice, partenerii locali putand fi atat mediul de afaceri, cat si sectorul non-profit.

Din punct de vedere procedural, **creditarea** este o modalitate relativ simpla, de obtinere a finantarii pentru proiectele de investitii. Costurile aferente creditelor sunt mari si implica un anumit grad de risc vis-à-vis de posibilitatea de rambursare a datoriei, mai ales intr-o situatie de incertitudine cum este cea generata de criza financiara. In plus, un grad ridicat de indatorare poate reprezenta o blocare a posibilitatilor de investitii pe termen scurt si mediu, cu atat mai mult cu cat o organizatie cu datorii mari devine neeligibila atat pentru accesarea altor credite, cat si pentru atragerea de fonduri nerambursabile.

II.8. IMPLEMENTAREA SI MONITORIZAREA STRATEGIEI

Strategia de dezvoltare locala a comunei Salard pentru perioada 2021 - 2027 reprezinta un document legal de lucru al Consiliului Local, avand caracter normativ si prospectiv si este supus unui proces continuu de reevaluare si optimizare a optiunilor de dezvoltare in vederea adecvarii evolutiei realitatilor economice si sociale.

Implementarea Strategiei de dezvoltare locala consta in punerea in practica a planului de actiuni stabilit in cadrul strategiei, prin respectarea principiilor care au stat la baza fundamentarii acesteia pentru a garanta atingerea obiectivelor tintite in scopul ameliorarii gradului de dezvoltare a comunitatii locale. Responsabilitatea de a implementa strategia revine Primarului si Consiliului Local.

Monitorizarea strategiei de dezvoltare locala este procesul de colectare periodica si analiza a informatiei cu scopul de a fundamenta procesul de luare a deciziei de catre cei abilitati, asigurand transparenta in luarea deciziei si furnizand o baza pentru viitoarele actiuni de evaluare. Rolul monitorizarii:

- ◆ Permite supravegherea implementarii strategiei oferind posibilitatea revizuirii periodice a planificarii strategice;
- ◆ Actualizarea si corectarea termenilor avuti in vedere la momentul planificarii;
- ◆ Anticipeaza eventualele probleme prin efectuarea de corectii si ajustari.

Evaluarea Strategiei de dezvoltare locala este un proces in cadrul monitorizarii care presupune aprecierea activitatilor sau a rezultatelor implementarii Strategiei, utilizand informatiile obtinute pe parcursul

monitorizarii. Evaluarea face o analiza a modului de implementare a Strategiei si eficientei acesteia.

In general, evaluarea poate fi realizata de catre aceeasi echipa care realizeaza si activitatea de monitorizare a strategiei. Tipurile de evaluare sunt:

- a. Evaluarea continua (auto-evaluarea) pentru identificarea la timp a posibilelor riscuri;
- b. Evaluarea intermediara la interval de sase luni, pentru a introduce schimbarile necesare si actiuni corective atunci cand este necesar.

Evaluarea este un proces prin care pe baza feed-back-ului primit pe parcurs determina imbunatatirea continua a formei si continutului. Evaluarea finala se realizeaza cu participarea tuturor factorilor interesati in strategie, pentru a urmari masura in care au fost realizate obiectivele. Evaluarea ex-post este o activitate menita sa identifice efectele pe termen lung si sustenabilitatea efectelor pozitive.

Planificarea integrata este o solutie moderna pentru dezvoltarea initiativelor si actiunilor institutionale, administrative si socio-economice, care duc la optimizarea folosirii resurselor, in scopul administrarii schimbarii si maximizarii impactului pozitiv al schimbarii, conform strategiei stabilite. Planificarea integrata va ajuta autoritatile locale sa deruleze proiecte care au impact multiplu, coerenta inter-sectoriala si sunt justificate pentru finantarea si sprijinul oferit de fondurile judetene, guvernamentale sau europene.

Indicatori de evaluare a implementarii strategiei de dezvoltare a comunei Salard

1. Infrastructura	<ul style="list-style-type: none">▪ Lungimea drumurilor modernizate;▪ Lungimea trotuarelor modernizate;▪ Lungimea pistei de biciclisti create;▪ Lungimea rețelei de apă potabilă create/modernizate/extinse;▪ Lungimea rețelei de canalizare modernizate/extinse;▪ Lungimea rețelei de iluminat modernizate/extinse;▪ Lungimea rețelei de electricitate modernizate/extinse;▪ Lungimea rețelei de gaz create;▪ Numarul de locuitori deserviti;▪ Numarul institutiilor publice si a operatorilor economici deserviti;▪ Numarul de statii de transport, modernizate/nou create;
2. Educatie si cultura	<ul style="list-style-type: none">▪ Numarulul unitatilor de invatamant modernizate/extinse si dotate;▪ Numarulul gradinitelor modernizate/extinse si dotate;▪ Numarulul creselor create;▪ Numarul asezamintelor culturale modernizate;▪ Evenimente culturale organizate;▪ Numarul obiectivelor cultural-religioase conservate;▪ Numarul obiectivelor cu valoare istorica conservate;
3. Sanatate si incluziune sociala	<ul style="list-style-type: none">▪ Numarul unitatilor medicale modernizate si dotate;▪ Numarul de pacienti deserviti;▪ Numarul de copii proveniti din familii vulnerabile, deserviti;▪ Numarul de persoane expuse riscului de saracie sau de excluziune sociala, deserviti;▪ Numarul de persoane expuse riscului de saracie sau de excluziune sociala, recalificate profesional ca urmare a unui program. deserviti;▪ Numarul persoane varstnice care beneficiaza de servicii de ingrijire personala, deserviti;
4. Dezvoltare economica si competitivitatea mediului de afaceri	<ul style="list-style-type: none">▪ Numarul intreprinderilor, deservite;▪ Numarul noilor investitorilor, deserviti;▪ Numarul de investitii noi inregistrate, deservite;▪ Numarul de producatori, deserviti;▪ Numarul de parteneriate de tip public-privat dintre Primaria Salard si mediul de afaceri, deservite;▪ Numarul mediu al salariatilor, deserviti;
5. Dezvoltare si amenajare turistica	<ul style="list-style-type: none">▪ Rata de vizitare a comunei Salard;▪ Numarul turistilor care tranziteaza zona;▪ Durata de cazare in zona;▪ Numarului de locuri de cazare;▪ Numarul de infrastructuri de agrement modernizate/create;▪ Procentul de ocupare al infrastructurilor de cazare;▪ Numarul de campanii de promovare;
6. Mediu	<ul style="list-style-type: none">▪ Numarul de obiective naturale revitalizate;▪ Numarul de actiuni de protejare sau de revitalizare a patrimoniului natural;▪ Suprafata reimpadurita.▪ Numarul de spatii verzi amenajate;
7. Servicii publice	<ul style="list-style-type: none">▪ Numarul de cladiri create;▪ Numarul echipamentelor si utilajelor;▪ Numarul de angajati din administratia locala specializati;

II.9. ANALIZA FACTORILOR INTERESATI

Stakeholderii sau factori interesati sunt indivizii sau grupurile care pot influenta o anumita politica, ori care pot fi afectati de aceasta. Un factor interesat poate fi o persoana, un cetatean, o institutie, aici incluzand diferitele departamente ale administratiei, grupuri specifice sau categorii de persoane: tineri, batrani, bogati, saraci, un cartier sau chiar intreaga comunitate.

Populatia este unul dintre principalii stakeholderi ai *Strategiei de dezvoltare* a Comunei Salard, atat datorita numeroaselor domenii in care vor avea beneficii in urma acestei strategii, cat si datorita capacitatii de a influenta anumite resurse pentru implementarea ei. In ansamblu, interesul populatiei in urma strategiei este de a avea conditii mai bune de viata, locuri de munca diversificate si bine remunerate si servicii publice de calitate. Si, intr-adevar, principalii beneficiari ai tuturor planurilor de actiune sunt locuitorii comunei, acestia urmand a se bucura de parcuri si spatii de joaca pentru copii amenajate, zone de agrement, drumuri modernizate, infrastructura tehnico-edilitara reabilitata, siguranta si ordine publica, locuri de munca, servicii educationale si de sanatate mai eficiente, mediu mai curat, activitati culturale mai frecvente. Pe de alta parte, populatia poate avea un impact fundamental asupra bunei implementari a strategiei, gradul de acceptabilitate al populatiei cu privire la masurile si actiunile propuse fiind determinant. Un alt stakeholder cheie este **mediul de afaceri**. Interesul principal al antreprenorilor locali este de a fi rezolvate

obstacolele si dificultatile intampinate de acestia in prezent: infrastructura rutiera si tehnico-edilitara, colaborarea dintre mediul de afaceri si autoritatile publice, birocratia. De asemenea, mediul de afaceri va beneficia de infrastructura de afaceri mai dezvoltata in urma implementarii strategiei.

Mediul de afaceri joaca un rol cheie in *Strategia de dezvoltare* si datorita capacitatii de a mobiliza anumite resurse financiare pentru implementarea planurilor de actiune propuse in acest document. O serie de actiuni se pot realiza prin parteneriate de tip public-privat, autoritatile publice locale neavand capacitatea de a le implementa prin resurse proprii. Spre exemplu, dezvoltarea zonelor si centrelor de agrement sunt activitati pretabile a fi realizate prin colaborarea mediului de afaceri cu autoritatile publice locale.

Autoritatile publice locale reprezentate de Consiliul Local si Primaria comunei Salard reprezinta unul dintre cei mai importanti stakeholderi in implementarea *Strategiei de dezvoltare*. Aceasta presupune realizarea unor investitii majore care pot fi demarate doar de autoritatile publice locale. De altfel, pentru realizarea investitiilor din fonduri europene este necesara implicarea autoritatilor publice ca principal beneficiar si contribuitor financiar (pentru co-finantare).

Primarul are, de asemenea, competente ce pot influenta implementarea *Strategiei de dezvoltare* locala avand rolul de a intocmi proiectul bugetului local si contul de incheiere

a exercitiului bugetar si de a le supune spre aprobare consiliului local. Astfel, prin atributiile detinute, atat Consiliul Local cat si Primarul joaca un rol cheie in implementarea actiunilor propuse in cadrul strategiei. Pe de alta parte, autoritatile publice locale vor avea si o serie de beneficii directe ca urmare a implementarii strategiei, precum dezvoltarea resurselor umane, dezvoltarea serviciilor de administratie ori dezvoltarea si modernizarea infrastructurii in care isi desfasoara activitatea.

Prefectura este un alt stakeholder al *Strategiei de dezvoltare*, Prefectul fiind reprezentantul Guvernului pe plan local care asigura legatura operativa dintre fiecare ministru, respectiv conducator al organului administratiei publice centrale din subordinea Guvernului si conducatorul serviciului public deconcentrat din subordinea acestuia. O prima modalitate prin care Prefectul poate influenta implementarea strategiei este prin efectuarea de lobby la nivel central pentru realizarea de investitii in comuna Salard si rezolvarea problemelor Intampinate de locuitori si mediul de afaceri. De altfel, una dintre atributiile Prefecturii este actionarea pentru realizarea in judet a obiectivelor cuprinse in Programul de guvernare si dispunerea masurilor necesare pentru indeplinirea lor, in conformitate cu competentele si atributiile ce ii revin, potrivit legii.

Consiliul Judetean este un alt stakeholder in implementarea Strategiei de dezvoltare. Una dintre modalitatile prin care aceasta institutie poate influenta dezvoltarea comunei Salard este prin includerea in strategia judeteana a unor investitii in comuna Salard.

Institutiile publice de invatamant vor avea o serie de beneficii in urma implementarii strategiei, aceasta presupunand dezvoltarea si modernizarea infrastructurii in scopul imbunatatirii serviciilor de educatie. Acestea pot participa ca parteneri in cadrul investitiilor ce se vor realiza la nivelul comunei.

Institutiile publice de cultura reprezinta un alt factor interesat in Strategia de dezvoltare a comunei Salard, perioada 2021 - 2027. Prin implementarea strategiei, se va dezvolta si moderniza infrastructura in care isi desfasoara activitatea in prezent institutiile culturale si

se va recurge la sprijinirea activitatilor culturale. Pe de alta parte, institutiile publice culturale pot contribui la dezvoltarea comunei Salard prin co-participare la proiectele de finantare si prin furnizarea de informatii privind situatia din teren.

Institutiile publice de sanatate vor avea, de asemenea, o serie de beneficii in urma implementarii strategiei, aceasta presupunand dezvoltarea si modernizarea infrastructurii de sanatate in scopul imbunatatirii serviciilor de sanatate. De imbunatatiri la capitolul infrastructura vor avea parte si institutiile publice de invatamant. Atat acestea, cat si institutiile din domeniul sanatatii pot participa ca parteneri in cadrul investitiilor ce se vor realiza la nivelul comunei Salard.

Mass-media este un alt stakeholder important in dezvoltarea comunei Salard. Principalul rol al sau este de a promova comuna atat pentru a atrage investitori, cat si pentru a creste numarul turistilor din localitate. Ca mediator - informator intre autoritatile publice locale si populatie, mass-media are un rol esential in influentarea opiniei publice si a acceptabilitatii acesteia privind investitiile din comuna. In acest fel, mass-media poate determina aparitia unor presiuni la nivelul administratiei publice locale si introducerea unor probleme pe agenda publica.

Furnizorii de utilitati reprezinta un alt stakeholder al Strategiei de dezvoltare, acestia urmarind reducerea costurilor proprii, aceasta putandu-se realiza prin modernizarea si Extinderea infrastructurii de utilitati din comuna. In caz contrar vor oferi o calitate slaba a serviciilor, cu preturi ridicate. Pe de alta parte, oferind informatii specifice, ar putea contribui la implicarea in calitate de parteneri in proiecte de infrastructura, acorda sprijin financiar si facilita obtinerea de avize, acorduri, autorizatii.

Asociatiile de proprietari urmaresc cresterea productivitatii si implicit imbunatatirea conditiilor de trai si schimbarea in bine a mentalitatii prin participarea activa.

Organizatiile non-guvernamentale pot contribui la dezvoltarea serviciilor sociale din comuna Salard prin efectuarea de parteneriate cu autoritatile publice locale ori prin dezvoltarea unor proiecte finantate prin fonduri nerambursabile.

II.10. PORTOFOLIU DE PROIECTE

I. Proiectele de dezvoltare a infrastructurii

1. Proiecte de dezvoltare a infrastructurii rutiere

Titlul proiectului		Modernizarea drumului de legatura intre localitatile Salard, Santimreu si Saniob, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
7.311.000 lei		1.500.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea drumului de legatura intre localitatile Santimreu si Diosig, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
7.311.000 lei		1.500.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea drumului de legatura intre localitatile Salard si Tamaseu, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea drumului de legatura intre localitatile Salard si Sarbi, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea drumului de legatura intre localitatile Salard Hodos si Cauaceu, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea strazilor din localitatile Salard, Santimreu si Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Construirea de trotuare pietonale pe marginea drumurilor comunale si a strazilor adiacente din localitatile Salard, Santimreu si Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Imbunatatirea infrastructurii rutiere agricole de drumuri din comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Amenajare pista de biciclisti in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
4.874.000 lei		1.000.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Imbunatatirea serviciilor de transport prin construirea de statii de autobuz in localitatile Salard, Santimreu si Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
487.400 lei		100.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Imbunatatirea sistemelor de marcaje rutiere in localitatile Salard, Santimreu si Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
243.700 lei		50.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Amenajarea santurilor si rigolelor pentru colectarea apei meteorice in localitatile Salard, Santimreu si Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

2. Proiecte de dezvoltare a infrastructurii retelelor

Titlul proiectului		Infiintare sistem de alimentare cu apa si apa uzata in localitatea Santimreu, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
12.185.000 lei	2.500.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Extindere sistem de alimentare cu apa si apa uzata in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
7.311.000 lei	1.500.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Extindere sistem de alimentare cu apa si apa uzata in localitatea Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
7.311.000 lei	1.500.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Amplasare foraj de apa termala in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Extinderea retelei de distributie gaze naturale in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea si extinderea retelei electrice in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea si extinderea sistemului de iluminat public in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

II. Proiecte de dezvoltare a infrastructurii educationale si culturale

1. Proiecte de dezvoltare a infrastructurii educationale

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea si dotarea Liceul Tehnologic "Szalardi Janos" P+2 din localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 de euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea si dotarea cladirii C2 pentru amenajare Scoala Generala cu clasele I-IV in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Construire baza sportiva in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Amenajare teren de sport multifunctional si dotare cu echipament sportiv in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
974.800 lei	200.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Inițiere centru after-school în localitatea Hodos, comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 de euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea și dotarea grădiniței din localitatea Salard, comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 de euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea și dotarea grădiniței din localitatea Santimreu, comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 de euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea si dotarea gradinitei din localitatea Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
2.437.000 lei		500.000 de euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Infiintare si dotare cresa in localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
2.437.000 lei		500.000 de euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

2. Proiecte de dezvoltare a infrastructurii culturale

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea si dotarea caminului cultural din localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
2.437.000 lei		500.000 de euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Extinderea modernizarea si dotarea caminului cultural din localitatea Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 de euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Conservarea valorilor si traditiilor locale in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
243.700 lei	50.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

III. Proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii in sanatate si incluziune sociala

1. Proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii in sanatate

Titlul proiectului		Extinderea, modernizarea si dotarea dispensarului medical din localitatea Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 de euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Inițiere și dotare centru de permanență în localitatea Salard, comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 de euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

2. Proiecte pentru incluziune socială

Titlul proiectului		Inițiere centru de zi pentru persoane vârstnice în comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 de euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Pregătirea și demararea unor programe naționale și europene de integrare a romilor, derulate pe plan local, comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
1.218.500 lei	250.000 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Crearea unor programe de formare vocationala si reconversie profesionala pentru romi si revalorizarea meseriilor traditionale ale romilor din comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
243.700 lei		50.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Organizarea unor programe de educare suplimentara a copiilor si tinerilor romi, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
97.480 lei		20.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Derularea in cadrul unitatilor scolare din comuna Salard, judetul Bihor a programelor de tip "a doua sansa" pentru reintegrarea celor care au parasit timpuriu scoala (inclusiv activitati de alfabetizare)
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
97.480 lei		20.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

IV. Proiecte de dezvoltare economica a comunei

1. Proiecte de dezvoltare economica a comunei

Titlul proiectului		Modernizare piata agroalimentara si amenajarea de depozite prevazute cu sisteme proprii de racire pentru pastrarea produselor agroalimentare, in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
1.949.600 lei		400.000 de euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

V. Proiecte de dezvoltare si amenajare turistica

1. Proiecte de dezvoltare si amenajare turistica a zonei

Titlul proiectului		Constructie Aquapark in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
48.740.000 lei		10.000.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Infiintare infrastructura de agrement in zona lacului din localitatea Santimreu, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
4.874.000 lei		1.000.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Organizarea taberelor de vara pentru copii in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
243.700 lei	50.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Promovarea turismului rural practicat in comuna Salard prin editarea unor materiale publicitare, promovarea evenimentelor culturale existente si programelor locale a comunei Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
243.700 lei	50.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Infiintare trasee turistice si tematice, in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
243.700 lei	50.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

VI. Proiecte de investitii pentru protectia mediului si a arealului inconjurator

1. Proiecte de investitii pentru protectia mediului si a arealului inconjurator

Titlul proiectului		Amenajarea spatiilor verzi inclusiv cele situate langa trotuare, construirea de parcuri pentru recreere, locuri de joaca pentru copii si dotarea cu mobilier a localitatii Salard, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
2.437.000 lei		500.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Amenajarea spatiilor verzi inclusiv cele situate langa trotuare, construirea de parcuri pentru recreere, locuri de joaca pentru copii si dotarea cu mobilier a localitatii Santimreu, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
2.437.000 lei		500.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Amenajarea spatiilor verzi inclusiv cele situate langa trotuare, construirea de parcuri pentru recreere, locuri de joaca pentru copii si dotarea cu mobilier a localitatii Hodos, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)		Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.
2.437.000 lei		500.000 euro
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Program de promovare a educatiei pentru protectia mediului, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
48.740 lei	10.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Curatarea vailor de pe raza comunei Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
243.700 lei	50.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Impadurirea unor suprafete ale comunei Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
487.400 lei	100.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Inițierea unei platforme de colectare a deșeurilor în comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
2.437.000 lei	500.000 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Cresterea producției de energie din resurse regenerabile mai puțin exploatate (biomasă, biogaz, geotermal) în comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
24.370.000 lei	5.000.000 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Cresterea eficienței energetice și gestionarea inteligentă a energiei în clădirile publice din comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
1.500.000 lei	307.755 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

VII. Proiecte de dezvoltare a serviciilor publice si a capacitatii administrative

1. Proiectele de investitii pentru dezvoltare a serviciilor publice

Titlul proiectului		Dotarea cu echipamente pentru intretinerea spatiilor verzi a comunei Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
487.400 lei	100.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Dotarea cu echipamente si utilaje a comunei Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
487.400 lei	100.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Imbunatatirea serviciilor de urgenta in comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
97.480 lei	20.000 de euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Inițiere și dotare sediu primărie în comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
4.874.000 lei	1.000.000 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Cursuri de perfecționare pentru personalul din administrația publică a comunei Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
97.480 lei	20.000 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Organizarea de festivaluri și evenimente culturale - artistice și istorice periodice în comuna Salard, județul Bihor
Estimarea financiară a proiectului		
Buget orientativ al proiectului în lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului în euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalența lei/euro, este cel comunicat de Banca Națională a României în data de 18.01.2021.	
731.100 lei	150.000 euro	
Sursele de finanțare		
Fonduri Europene, naționale sau buget local		

Titlul proiectului		Inventarierea terenurilor agricole din comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
146.220 lei	30.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Actiuni de informare si cursuri de specializare pentru fermierii locali, comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
48.740 lei	10.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

Titlul proiectului		Modernizarea serviciului de evidenta a populatiei din comuna Salard, judetul Bihor
Estimarea financiara a proiectului		
Buget orientativ al proiectului in lei (suma cu TVA)	Buget orientativ al proiectului in euro: 1 euro = 4.8740 lei Cursul de schimb valutar pentru care s-a determinat echivalenta lei/euro, este cel comunicat de Banca Nationala a Romaniei in data de 18.01.2021.	
48.740 lei	10.000 euro	
Sursele de finantare		
Fonduri Europene, nationale sau buget local		

BIBLIOGRAFIE

EUROPA 2020 - principii, valori, directii de actiune	http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:RO:PDF
DEZVOLTAREA DURABILA - principii, valori, directii de actiune	http://strategia.ncsd.ro/docs/sndd-final-ro.pdf
Strategia Nationala pentru Dezvoltare Durabila a Romaniei Orizonturi 2013-2020-2030	http://www.mmediu.ro/beta/wp-content/uploads/2012/06/2012-06-12_dezvoltare_durabila_snddfinafinalromana2008.pdf
PLANUL DE DEZVOLTARE AL REGIUNII NORD-VEST 2021-2027	https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2021/02/PDR-NV-2021-2027-versiunea-feb-2021.pdf
Strategia de dezvoltare a judetului Bihor 2021 - 2027	http://www.cjbihor.ro/pdf/Strategia%20pentru%20dezvoltarea%20durabila%20a%20judetului%20Bihor%202021 - 2027.pdf
Planul National de Actiune pentru Ocuparea Fortei de Munca	http://www.anofm.ro/files/3/Introducere.pdf
Ministerul Investitiilor si Proiectelor Europene - Perioada 2021-2027	https://mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioada-2021-2027/
Departamentul pentru dezvoltare durabila	http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/despre/
	http://printrevinuri.ro/2015/07/cum-aratau-viile-din-bihor-in-urma-cu-40-de-ani.html
	https://kastelyerdelyben.ro/castle/conacul-bartsch-salard-bartsch-kuria-szalard-bartsch-manor-salard/
	https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_monumentelor_istorice_din_jude%C8%9Bul_Bihor
	http://www.salard.ro/
	http://www.naturalist.ro/viata-si-sanatate/importanta-vitala-a-protejarii-mediului-inconjurator/
	https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_monumentelor_istorice_din_jude%C8%9Bul_Bihor
	www.listafirme.ro/
	http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/
	http://www.firme.info
	http://www.upm.ro
	https://emerg.ro/wp-content/uploads/2019/11/Poten%C5%A3ialul-geotermal-al-z%C4%83c%C4%83mintelor-de-petrol-din-Rom%C3%A2nia.pdf
	https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_monumentelor_istorice_din_jude%C8%9Bul_Bihor
	https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_monumentelor_istorice_din_jude%C8%9Bul_Bihor
	https://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_reformat%C4%83_din_Hodo%C8%99
	http://episcopiaoradiei.ro/index.php?page=item&id=294
	https://provinciacrisana.wordpress.com/2016/10/23/conacul-din-salard-judetul-bihor-provincia-crisana/
	https://www.cjbihor.ro/valea-ierului-un-spatiu-al-multiculturalitatii-al-traditiilor-oenologice-si-gastronomice/
	https://www.isubh.ro/lista-si-datele-de-contact-ale-subunitatilor-care-functioneaza-in-subordinea-isu-bihor/#